

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra měnové teorie a politiky

Studijní obor: Finance

**Analýza a komparace kvality úvěrových portfolií bank v
České republice a Ruské federaci**

Autor diplomové práce: Ing. Ivan Menkov

Vedoucí diplomové práce: Ing. Naděžda Blahová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Analýza a komparace kvality úvěrových portfolií bank v České republice a Ruské federaci“ vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v přiloženém seznamu.

V Praze dne 27.5.2019

Podpis

Poděkování

Rad bych na tomto místě poděkoval své vedoucí diplomové práce paní Ing. Naděždě Blahové, Ph.D. za vstřícný přístup a cenné připomínky.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na analýzu a porovnání kvality úvěrových portfolií vybraných ruských a českých bank v postkrizovém období od roku 2012 do roku 2018. Úvodní teoretická část je věnována vymezení kategorií úvěrových pohledávek, pravidlům pro tvorbu opravných položek a požadavkům na kapitálovou přiměřenost bank v souladu s českou a ruskou legislativou. Druhá část práce se zabývá analýzou kvality úvěrových portfolií bankovních sektorů Ruské federace a České republiky a určením faktorů, které ji ovlivňovaly během sledovaného období. V třetí kapitole je zkoumána kvalita úvěrových portfolií vybraných bank z hlediska kvality úvěrových pohledávek a kapitálové přiměřenosti. V závěrečné části je porovnána kvalita úvěrových portfolií ruských a českých bank s využitím poměrových ukazatelů.

Klíčová slova: úvěrové portfolio, úvěrové pohledávky za klienty, opravné položky, kvalita, kapitálová přiměřenost.

Abstract

The diploma thesis is focused on the analysis and comparison of the loan portfolios quality of selected Russian and Czech banks in the post-crisis period from 2012 to 2018. The introductory theoretical part is devoted to defining categories of credit claims, rules for creation of allowances and requirements for capital adequacy of banks in accordance with Czech and Russian legislation. The second part deals with the analysis of the loan portfolios quality in the banking sectors of the Russian Federation and the Czech Republic and the determination of factors that influenced it during the followed period. The third chapter examines the loan portfolios quality of selected banks in terms of the quality of credit claims and capital adequacy. The final part compares the Russian and Czech banks' loan portfolios quality using ratio indicators.

Keywords: credit portfolio, credit receivables from clients, allowances, quality, capital adequacy.

Obsah

Úvod.....	6
1. Úvěrové portfolio a základní způsoby hodnocení jeho kvality.	8
1.1. Kategorizace pohledávek úvěrového portfolio do roku 2018	10
1.1.1. Kategorizace pohledávek úvěrového portfolio od roku 2018.....	15
1.2. Tvorba opravných položek do roku 2018	16
1.2.1 Tvorba opravných položek od roku 2018.....	20
1.3. Kapitálová přiměřenost a kapitálový požadavek k úvěrovému riziku.....	20
1.3.1. Basel I.....	21
1.3.2. Basel II.....	23
1.3.3. Basel III	25
1.4. Riziko koncentrace úvěrového portfolio	27
1.5. Poměrové ukazatele kvality úvěrového portfolio	29
2. Analýza a srovnání kvality úvěrových portfolio bankovních sektorů České republiky a Ruské federace	31
2.1. Klíčové ukazatele výkonnosti bankovních sektorů České republiky a Ruské federace	31
2. 2. Analýza vývoje kvality úvěrového portfolio bankovního sektoru České republiky a Ruské federace v oblasti pohledávek	35
2.3. Analýza vývoje kvality úvěrového portfolio bankovního sektoru České republiky a Ruské federace v oblasti kapitálové přiměřenosti	40
3. Analýza a srovnání kvality úvěrových portfolio vybraných českých a ruských bank.....	42
3.1. Charakteristika vybraných bank	43
3.2. Analýza kvality úvěrových portfolio vybraných bank v oblasti kvality pohledávek	49
3.3. Analýza kvality úvěrových portfolio vybraných bank v oblasti kapitálové přiměřenosti...63	
3.4. Srovnání vybraných bank v oblasti kvality pohledávek	73
3.5. Srovnání vybraných bank v oblasti kapitálové přiměřenosti.....	79
Závěr	82
Seznam použité literatury a pramenů.....	85
Seznam grafů	89
Seznam tabulek.....	91

Úvod

Úvěrové operace tvoří největší část aktivních obchodů většiny komerčních bank, s čímž je spojena vysoká úroveň podstupovaného kreditního rizika. Nedílnou součástí řízení úvěrového rizika je hodnocení a průběžné sledování kvality úvěrového portfolia banky. Analýza úvěrového portfolia je nutností jak pro úvěrovou instituci, která má zájem o stabilitu své finanční situace, tak pro vládní regulační orgány, které pečují o stabilitu finančního sektoru. Potvrzují to i rozsáhlé negativní důsledky světové finanční krize, jedním z hlavních důvodů které byl nadměrný nárůst rizikových expozic bank, způsobený mimo jiné zvýšením objemu nekvalitních aktiv. V období po krizi, na pozadí hospodářského oživení a úvěrové expanze, problém posuzování kvality bankovních aktiv nepřestává být aktuálním. Poměrně rychlý růst úvěrových portfolií bank jak v České republice, tak v Ruské federaci, pozorovaný od začátku analyzovaného období, vyžaduje průběžné sledování jeho kvality, včasné hodnocení rizika a tvorbu opravných položek pro případ zhoršení finanční situace klientů.

Předmětem analýzy je objem úvěrových pohledávek, opravných položek bank, výše a struktura jejich kapitálu a poměrové ukazatele popsané v první kapitole této práce. V závislosti na výši bilanční sumy byly vybrány 3 české a 3 ruské banky. Tak v souladu s platnou od roku 2016 kategorizací ČNB zástupci velkých bank byly zvoleny banka „Otkrytie“ v Ruské federaci a Komerční banka v České republice, reprezentanty segmentu středních bank jsou česká Raiffeisenbank a ruská banka „Uralsib“, a z kategorie malých bank byly vybrány „Expobank“ v RF a „Equabank“ v ČR.

Hlavním cílem této práce je analýza a porovnání vývoje kvality úvěrových portfolií vybraných ruských a českých bank. Dalším úkolem je na základě srovnání dynamiky kvality úvěrových portfolií dvou bankovních sektorů posoudit dopad sankcí uvalených na Rusko kvůli anexi Krymu na kvalitu aktiv ruských bank a na stabilitu bankovního systému RF.

Vzhledem k tomu, že jedním z důsledků globální finanční krize bylo zpřísnění regulačních požadavků na posuzování finančních aktiv, kapitálovou vybavenost bank a úroveň jejich úvěrové angažovanosti, je první kapitola této práce věnována popsání historie změn v regulaci těchto oblastí a současným regulačním pravidlům. Při psaní této kapitoly byly použity především právní normy České republiky, Ruské federace a dokumenty Basilejského výboru pro bankovní dohled.

Na začátku druhé kapitoly je uveden stručný popis dvou analyzovaných bankovních sektorů. Dále je provedena analýza kvality úvěrových portfolií českého a ruského bankovního sektoru z hlediska podílu určitých kategorií úvěrů na jejich celkovém objemu, výši opravných položek a úrovně kapitálové přiměřenosti. Pak s použitím poměrových ukazatelů jsou porovnány

oba sektory a identifikovány hlavní faktory, které měly vliv na jejich výkonnost. Při zpracování této kapitoly byly použity Zprávy ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem, databáze časových řad ARAD, Přehledy bankovního sektoru Ruské federace a statistické údaje centrální banky RF.

Závěrečná kapitola je zaměřena na hodnocení kvality úvěrových portfolií 6 výše uvedených bank a sledování jejich vývoje. Pomocí analyticko-syntetické metody jsou identifikovány hlavní faktory ovlivňující dynamiku kvality jejich portfolií. V posledních dvou podkapitolách byla kvalita úvěrového portfolia těchto bank porovnána pomocí poměrových ukazatelů, jako je NPLs ratio, Coverage ratio, Cost of Risk, pákový poměr (LCR).

1. Úvěrové portfolio a základní způsoby hodnocení jeho kvality.

Vzhledem k tomu, že kvalita úvěrového portfolio je přímo spojena s kreditním rizikem, na začátku této kapitoly je nutné vymezit pojem “úvěrové riziko” a stručně popsat jeho jednotlivé prvky.

Kreditní riziko, které je jedním z největších finančních rizik pro úvěrové instituce, lze definovat:

- na jedné straně jako riziko nesplnění závazku protistranou vyplývající z potenciálního zhoršení finanční situace dlužníka. V tomto případě výše rizika je závislá na pravděpodobnosti vzniku ztráty z určité transakce.
- a na druhé straně jako inherentní riziko produktu vyjádřené potenciální ztrátou, která vznikne v důsledku selhání protistrany.

V prvním případě jedná se především o:

1) Riziko klienta, které představuje riziko, že zákazník nebude schopen či ochoten dostát svým závazkům. Tento typ úvěrového rizika vyplývá především z informační asymetrie mezi věřitelem a dlužníkem.¹ V této souvislosti hlavní důraz je kladen na získání a vyhodnocení maxima informací o protistraně. Na základě těchto údajů banka provádí hodnocení klienta pomocí vlastních přístupů a stanovení pravděpodobnosti selhání během sledovaného období. Pak na úvodní analýzu navazuje pravidelný monitoring změn finanční situace klienta a průběžné sledování plnění smlouvy.

2) Riziko země, které se projevuje v neschopnosti ekonomických subjektů určité země splnit své zahraniční závazky z nějakého společného politického, ekonomického či jiného důvodu.² V rámci této závěrečné práce je důležité brát v úvahu tento typ rizika, protože se týká především bank s mezinárodní působností. Řízení rizika země se provádí prostřednictvím analýzy ekonomické, politické situace země a kvality finančního prostoru. Výsledky analýzy umožňují posouzení spolehlivosti země a její zařazení do příslušné bonitní třídy.

3) Riziko koncentrace, které zachycuje problémy vyplývající z nedostatečné diverzifikace aktiv mezi různými klienty, odvětví a regiony. Toto riziko bude podrobněji popsáno v podkapitole 1.4.

Inherentní riziko produktu lze zachytit jako:

- Riziko jistiny a úroků nastupuje, pokud banka není schopna získat jistinu a úroky v době splatnosti.

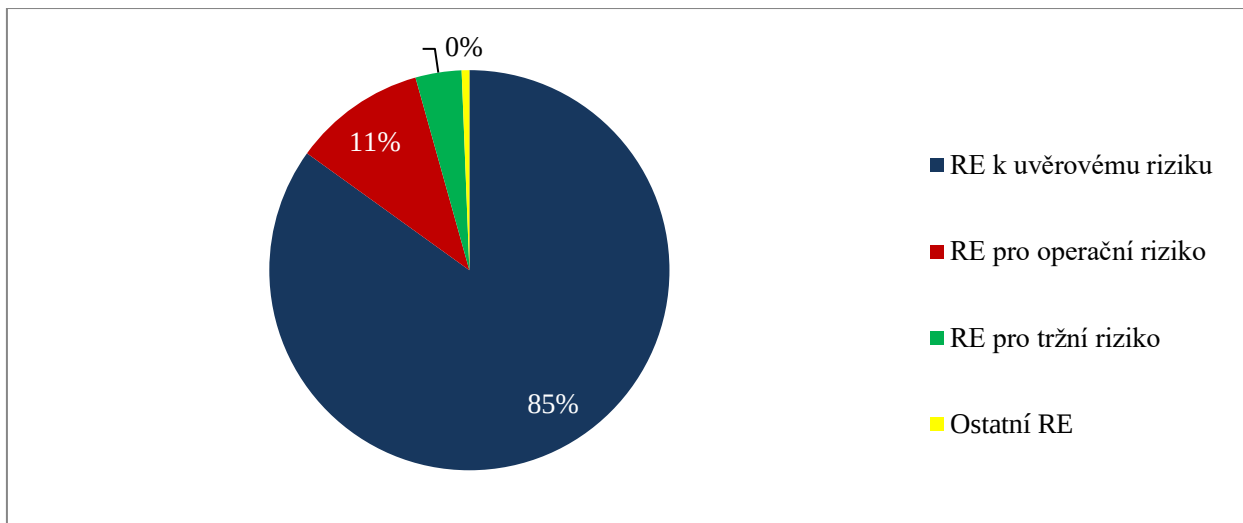
¹ Ziegler K., Žalman L., Šperl J., Mrkva J., Černý L., Lukaš V., Nidetzky T. *Finanční řízení bank*. Druhé vydání: Bankovní institut vysoká škola, a.s. 2006, 204s. ISBN: 80-7265-094-7

² Kašparovská V. a kol. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*. 1. vydání. Praha: Beck, 2006, 339 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-381-7.

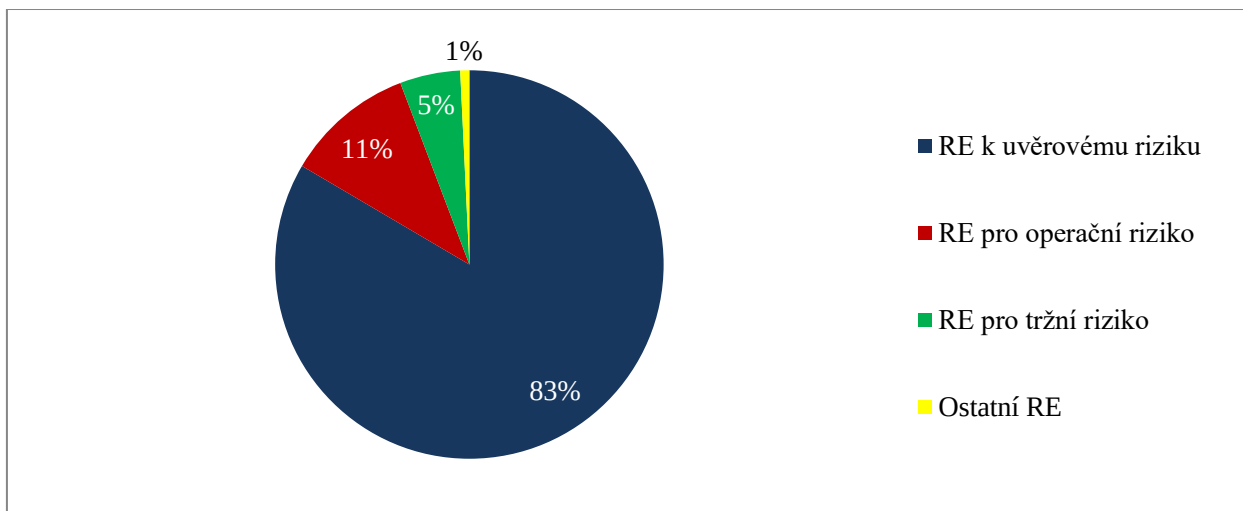
- Riziko zajištění, které se projevuje v neschopnosti banky obhájit své nároky vyplývající ze zajištění.
- Riziko spočívající v nejistotě o tržní ceně aktiv, která slouží jako zajištění.

Pro ilustraci významnosti kreditního rizika lze uvést strukturu rizikových expozic bankovního sektoru v České republice a Ruské federaci ke konci roku 2017, která je uvedena na obrázcích č.1 a č.2.

Obrázek č.1. Struktura rizikových expozic českého bankovního sektoru.

Obrázek č.2. Struktura rizikových expozic ruského bankovního sektoru.

Ke konci roku 2017 představovalo úvěrové riziko 84,9% rizik zohledňovaných při výpočtu kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru v České republice a 83,5% v Ruské federaci. Tyto údaje jsou v obou zemích poměrně podobné a během posledních 5 let jejich hodnoty neklesly pod 83%. Samozřejmě, taková převaha kreditního rizika vyžaduje jeho neustálé sledování, které spočívá především v určování změn a trendů ve vývoji rizikovosti úvěrových pohledávek a portfolií bank. Hodnocení kvality úvěrového portfolia lze provést na základě analýzy:

- struktury portfolia a kvality jednotlivých;

- úrovně kapitálové přiměřenosti;
- výše opravných položek;
- úrovně koncentrace úvěrového rizika;
- poměrových ukazatelů kvality a ziskovosti bankovních aktiv.

1.1. Kategorizace pohledávek úvěrového portfolia do roku 2018

Úvěrové portfolio lze definovat jako výše všech v jakékoliv formě dočasně poskytnutých peněžních prostředků k určitému datu. To znamená, že úvěrové portfolio se skládá z pohledávek za klienty banky, které jsou podle platné během analyzovaného období vyhlášky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry definovány jako pohledávky z finančních činností a zahrnují zejména:

- poskytnuté úvěry;
- pohledávky z finančního leasingu;
- pohledávky z vkladu;
- pohledávky ze záruky;
- pohledávky z akreditivu;
- pohledávky z faktoringu.

V Ruské federaci podle federálního zákona N 395-1 "O bankách a bankovní činnosti"³ do pohledávek z finančních činností spadá stejný seznam bankovních operací.

Vzhledem k tomu, že kvalita úvěrových portfolií je analyzována za období let 2012 - 2018, je třeba uvést seznam zákonů a vyhlášek centrálních bank obou zemí, které byly platné v těchto letech. V České republice v roce 2010 byla v účinnosti vyhláška ČNB č.380/2010 Sb., která pak byla změněna vyhláškou č. 187/2012 Sb. V roce 2014 vstoupila v platnost vyhláška č. 23/2014 Sb., která 30. července 2014 byla nahrazena vyhláškou č. 163/2014 Sb. Však 14. listopadu 2017 byla přijata vyhláška č. 392/2017 Sb., kterou se měnila vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. Tato legislativní změna je spojena s přijetím do práva Evropské unie nového mezinárodního účetního standardu IFRS 9, který nahradil standard IAS 39 a nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2018.

Nicméně vzhledem k tomu, že pro větší část analyzovaného období byl platný mezinárodní účetní standard IAS 39, je vhodné uvést kategorizaci pohledávek z finančních činností dle vyhlášky č. 163/2014 Sb., která rozděluje pohledávky do dvou hlavních skupin:

³ Federální zákon ze dne 2. prosince 1990 N 395-1 (ve znění pozdějších předpisů ze dne 03.08.2018) "O bankách a bankovní činnosti"

- pohledávky bez selhání dlužníka,
- pohledávky se selháním dlužníka.

Podrobná klasifikace je znázorněna v tabulce č.1.

Tabulka č.1. Kategorizace úvěrových pohledávek dle České národní banky

Kategorie pohledávek		Pravděpodobnost splacení	Využití zajištění	Pravidelnost splátek jistiny a příslušenství	Restrukturalizace pohledávek
bez selhání dlužníka	Standardní	Není důvod pochybovat o jejím úplném splacení.	Bez využití zajištění.	Řádně hrazeny, žádná z nich není po splatnosti déle než 30 dnů.	V posledních 2 letech nebyla provedena.
	Sledované	Vysoká pravděpodobnost úplného splacení pohledávky.	Bez využití zajištění.	Hrazeny s dílčími problémy, avšak žádná z nich není po splatnosti déle než 90 dnů.	V posledních 6 měsících nebyla provedena.
se selháním dlužníka	Nestandardní	Nejistá pravděpodobnost úplného splacení pohledávky, spíše částečné splacení.	Bez využití zajištění.	Hrazeny s problémy, avšak žádná z nich není po splatnosti déle než 180 dnů.	
	Pochybné	Nízká pravděpodobnost úplného splacení pohledávky; částečné splacení je možné.	Využití zajištění je velmi pravděpodobné.	Hrazeny s problémy, avšak žádná z nich není po splatnosti déle než 360 dnů.	
	Ztrátové	Nemožné úplné splacení; pohledávka nebude uspokojena nebo bude uspokojena pouze částečně ve velmi malé částce.	Plné využití zajištění; na majetek dlužníka byl prohlášen konkurs.	Splátky jsou po splatnosti déle než 360 dnů.	

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky č. 163/2014 Sb.

Pro zařazení pohledávky do určité kategorie se posuzuje především pravidelnost splátek jistiny a možný dopad změn ve finanční situaci dlužníka na jeho schopnost splácet úvěr. Podle vyhlášky č. 163/2014 Sb. pokud některá pohledávka klienta splňuje znaky selhání, přenáší se selhání na všechny pohledávky daného klienta, což znamená, že budou zařazeny do kategorie pohledávek se selháním dlužníka a v jejím rámci do stejné podkategorie. V případě, jestli pohledávka současně splňuje kritéria pro zařazení do více podkategorií, pak musí být zařazena do nejhorší z nich. Kategorie pohledávky zůstává po restrukturalizaci stejná, ale může se změnit pokud míra rizika nesplacení této pohledávky poklesla a banka to schopna prokázat.

V souladu s vyhláškou č. 163/2014 Sb. banka může posuzovat pohledávky:

- jednotlivě;
- pomocí portfoliového přístupu.

V případě jednotlivě hodnocených pohledávek banka posuzuje pohledávku samostatně na základě následujících kritérií:

- finanční a ekonomická situace klienta a její předpokládaný vývoj,
- porušení smlouvy dlužníkem,
- provedení restrukturalizace pohledávky,
- vnější ekonomická, politická a legislativní situace,
- zajištění pohledávky,
- lhůta prodlení ve splatnosti pohledávky.

Portfoliový přístup banka používá pro jednotlivě nevýznamné pohledávky, jejichž ocenění nepřevýšilo menší ze dvou hodnot:

- pět milionů korun
- jedno promile celkové čisté částky rozvahové hodnoty aktiv banky.

V Ruské federaci se regulace této oblasti provádí v souladu s vyhláškou centrální banky Ruské federace N 590-P «O postupu formování úvěrovými organizacemi rezerv na možné ztráty z úvěrů a podobných pohledávek», kterou v roce 2017 byla změněna předchozí vyhláška N 254-P. Kategorizace úvěrových pohledávek dle vyhlášky CB RF N 590-P je uvedena v tabulce č.2.

Tabulka č.2. Kategorizace úvěrových pohledávek dle centrální banky Ruské federace

Kategorie kvality		Úvěrové riziko	Míra znehodnocení pohledávky
bez selhání dlužníka	I. Standardní	Žádné	0%
	II. Nestandardní	Mírné	1% - 20%
se selháním dlužníka	III. Pochybné	Významné	21% - 50%
	IV. Problémové	Vysoké	51% - 100%
	V. Ztrátové	Nemožné splacení pohledávky.	100%

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky CB RF N 590-P.

Hlavní kritérium pro klasifikaci pohledávek dle centrální banky RF je pravděpodobnost finanční ztráty, vyjádřené mírou znehodnocení pohledávky, z důvodu neschopnosti dlužníka

splnit úvěrové závazky. Dostupnost zajištění za úvěr se nepovažuje za faktor ovlivňující kategorii kvality úvěru. Stanovení kategorie kvality úvěru se uskutečňuje na základě analýzy:

- finanční situace dlužníka;
- kvality plnění dlužníkem svých závazků.

Finanční situace dlužníka může být posouzena jako dobrá, pokud komplexní analýza výrobní, finanční činnosti dlužníka a informace o vnějším prostředí ukazují jeho stabilitu, ziskovost a solventnost. Pokud v činnosti dlužníka existují negativní tendence, které v budoucnu mohou vést k finančním obtížím, jeho finanční situace je hodnocena jako průměrná. Finanční situace je považována za špatnou v případě úpadku dlužníka nebo jeho stálé nesolventnosti.

Podle vyhlášky CB RF N 590-P kvalita plnění dlužníkem svých závazků může být hodnocena jako:

1. Dobrá, pokud splátky jistiny a příslušenství řádně hrazeny a žádná z nich za posledních 180 dní není po splatnosti déle než 5 dnů pro právnické osoby a 30 dnů pro fyzické osoby.
2. Průměrná, pokud:
 - 2.1. splátky jistiny nebo příslušenství hrazeny s problémy, avšak žádná z nich (za posledních 180 dní) není po splatnosti déle než 30 dnů pro právnické osoby a 60 dnů pro fyzické osoby.
 - 2.2. úvěr byl restrukturalizován.
3. Neuspokojivá v následujících případech:
 - 3.1. splátky jistiny nebo příslušenství hrazeny s problémy, avšak žádná z nich (za posledních 180 dní) není po splatnosti déle než 30 dnů pro právnické osoby a 60 dnů pro fyzické osoby.
 - 3.2. úvěr byl restrukturalizován a alespoň jednou byla překročena sjednaná lhůta splatnosti.

Metoda stanovení kvality pohledávky je uvedena v tabulce č.3.

Tabulka č.3. Metoda stanovení kvality pohledávky dle legislativy Ruské federace

Kvalita plnění závazků Finanční situace	Dobrá	Průměrná	Neuspokojivá
Dobrá	I. Standardní	II. Nestandardní	III. Pochybné
Průměrná	II. Nestandardní	III. Pochybné	IV. Problémové
Neuspokojivá	III. Pochybné	IV. Problémové	V. Ztrátové

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky CB RF N 590-P.

Tedy kategorizace v obou zemích se příliš neliší, ale pravidla klasifikace CB RF ve srovnání s ČNB jsou mírně přísnější. Standardní kategorie zahrnuje pouze ty pohledávky, které nejsou po splatnosti. Pokud pohledávka je po splatnosti méně než 30 dní, pak je zařazena do kategorie nestandardních, zatímco v České republice budou stejné pohledávky zahrnuty do kategorie nejvyšší kvality (standardní). Je důležité vzít v úvahu tento rozdíl při dalším porovnávání kvality úvěrových portfolií.

V praxi si banky za účelem přesnějšího hodnocení kvality úvěrového portfolia vytvářejí vlastní interní ratingové modely. Výchozím nástrojem interního ratingu je obvykle úvěrová analýza, jejíž účel je posoudit schopnost klienta v budoucnu splnit své smluvní závazky vůči bance. V rámci úvěrové analýzy využívají banky různé metodické postupy, k nimž patří zejména:

- finanční poměrová analýza,
- pokročilé scoringové a hodnotící modely.

Na základě komplexního posouzení rizikového profilu klientu banka stanoví interní rating pohledávky. Takže na rozdíl od externího ratingu interní hodnocení umožňuje zohlednit větší počet faktorů, které mají vliv na rizikovost pohledávky. Různé banky mají vlastní interní ratingové modely. Například, Komerční banka a.s. používá několik druhů ratingových modelů v závislosti na typu a profilu protistrany a na typu transakcí:

- a) Pro střední a velké klienty je rating dlužníka kombinací finančního ratingu vycházejícího zejména z účetních výkazů a ekonomického ratingu získaného prostřednictvím posouzení nefinančních informací vztahujících se k danému klientovi.
- b) V segmentu podnikatelů a malých podniků je rating dlužníka kombinací finančních, nefinančních, osobních údajů a ratingu chování klienta. Také se používá informace z externích zdrojů (úvěrových registrů).
- c) U fyzických osob se používá dva typy ratingů:
 - a. aplikační rating, který je výsledkem vyhodnocení osobních údajů klienta a údajů o klientovi z dostupných externích úvěrových registrů;
 - b. rating chování, který je založen na vyhodnocení informací o chování klienta v KB.

Komerční banka a.s. využívá 22 stupňovou škálu interního ratingu Société Générale. Raiffeisenbank a.s. rovněž používá několik druhů interních ratingových modelů pro různé klienty, které jsou uvedeny ve srovnání s kategorizací ČNB v tabulce č. 4.

Tabulka č.4. Kategorizace pohledávek dle Raiffeisenbank a.s. a ČNB

Interní rating				Kategorie ČNB
Úvěrový rating	Retail klienti	Korporátní klienti	Finanční instituce	
Velmi výborný	0,5	1A-1C	A1	Bez selhání dlužníka: standardní
Výborný	1,0	2A-2C	A2	
Velmi dobrý	1,5	3A-3C	A3	
Dobrý	2,0	4A-4C	B1	
Zdravý	2,5	5A-5C	B2	
Akceptovatelný	3,0	6A-6C	B3	
Mezní	3,5	7A-7C	B4	
Slabý	4,0	8A-8C	B5	Bez selhání dlužníka: sledované
Velmi slabý / sledovaný	4,5	9A-9C	C	
Nesplácení	5,0	10		Se selháním dlužníka: nestandardní, pochybné, ztrátové.

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výroční zprávy Raiffeisenbank a vyhlášky č. 163/2014 Sb.

1.1.1. Kategorizace pohledávek úvěrového portfolia od roku 2018

Od počátku roku 2018 vstoupil v platnost nový účetní standard IFRS 9, který upravil klasifikaci a oceňování finančních aktiv. Dle prováděcího nařízení 680/2014 finanční aktiva zahrnují mimo jiné i úvěry a jiné pohledávky. Zavedení IFRS 9 reagovalo na nedostatek předchozího standardu IAS 39, který spočíval v opožděném rozpoznávání ztrát z poskytnutých úvěrů, protože vycházel z přístupu již vzniklých ztrát. Model znehodnocení definovaný v IFRS 9 vychází z očekávaných úvěrových ztrát.

Podle nyní platné vyhlášky č. 392/2017 Sb. původní klasifikace byla zrušena a nyní expozice bank jsou rozdělena na výkonné a nevýkonné. Taková kategorizace by měla přispět k lepší mezinárodní srovnatelnosti kvality aktiv. IFRS 9 vymezuje dva základní obchodní modely podniku:

- Držení finančních aktiv za účelem získání smluvních peněžních toků.
- Držení portfolia investic, které jsou spravovány za účelem obchodování.

Pro zařazení pohledávky do určité kategorie banka musí nejdříve určit způsob oceňování. V závislosti na zvoleném obchodním modelu finanční aktiva jsou oceňována pomocí:

1. Zůstatkové hodnoty, pokud jsou splněny obě následující podmínky:
 - aktiva je držena v rámci obchodního modelu, jehož cílem je držet aktiva za účelem vybírání smluvních peněžních toků;

- smluvní podmínky finančního aktiva určují příjem ve stanoveném časovém rámci peněžních toků, které jsou výhradně splátkami jistiny a úroků z nesplácené jistiny.
2. Reálné hodnoty s dopadem do ostatního úplného výsledku hospodaření (Fair value through other comprehensive income), pokud jsou finanční aktiva držena v obchodním modelu, jehož cíl je dosažen jak inkasováním smluvních peněžních toků, tak prodejem finančních aktiv.
 3. Reálné hodnoty s dopadem do zisku nebo ztráty (Fair value through profit or loss). Tento přístup se používá pro veškeré finanční aktiva, které nejsou drženy v jednom ze dvou uvedených obchodních modelů.

Z výše uvedených informací vyplývá, že oceňování úvěrových pohledávek se provádí v zůstatkové hodnotě.

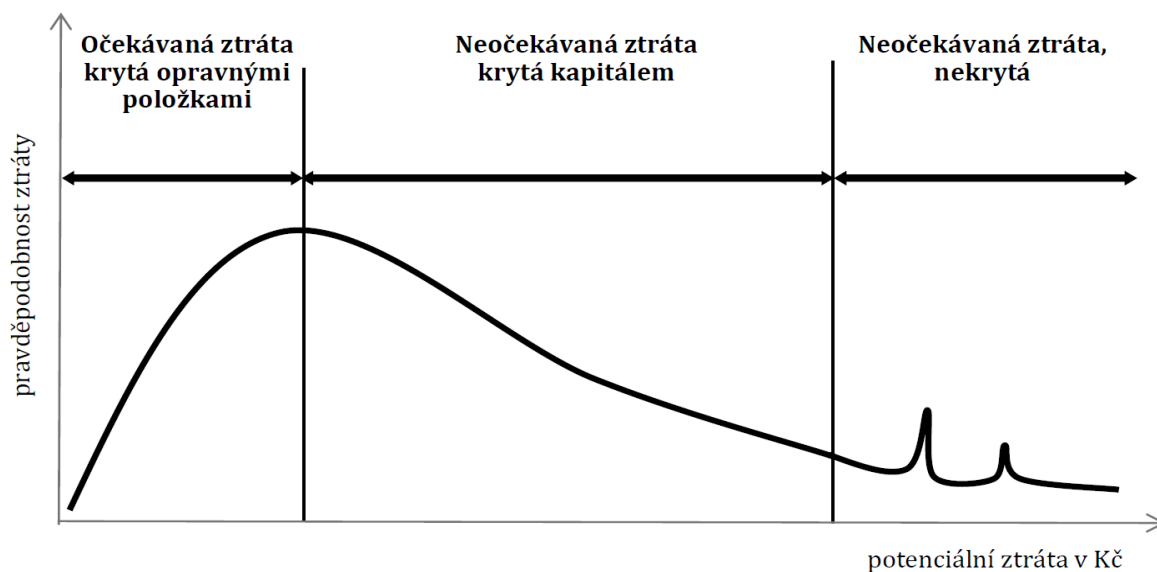
Dle IFRS 9 finanční aktiva v závislosti na míře rizika jsou rozděleny do následujících kategorií:

- Kreditní stupeň 1, do kterého zařazeny nově vzniklé pohledávky a pohledávky bez významného zvýšení úvěrového rizika.
- Do kreditního stupně 2 spadají pohledávky, u nichž od okamžiku zachycení významně vzrostla výše kreditního rizika. Komerční banka například posuzuje, zda došlo k významnému zvýšení úvěrového rizika k datu účetní závěrky. Toto posouzení je založeno na zvýšení pravděpodobnosti nedodržení závazku od prvotního zaúčtování.
- Do kreditního stupně 3 banka zařazuje pohledávky, u kterých vzniklá úvěrová ztráta či znehodnocení. Finanční aktiva jsou obecně posuzována jednotlivě v tomto stupni.

1.2. Tvorba opravných položek do roku 2018

Složitost řízení úvěrového rizika spočívá částečně v tom, že rozdělení úvěrových ztrát je asymetrické. Vzhledem k tomu vyplývají bance z kreditního rizika možné finanční ztráty v případě, že pohledávky nejsou stoprocentně zajištěny. Avšak banka může na základě statistických údajů, historických zkušeností nebo pomocí matematických modelů předpovídat riziko nesplacení určitých úvěrů. V tomto případě jde o očekávané ztrátě, ke krytí které jak je znázorněno na obrázku č.3 se používají opravné položky.

Obrázek č.3. Rozdělení ztrát kreditního rizika⁴

Očekávané úvěrové ztráty na úrovni portfolia lze vypočítat pomocí následujícího vzorce:

$$EL_p = \sum_{i=1}^N EAD_i \cdot LGD_i \cdot PD_i,$$

kde EL_p – očekávaná ztráta na úrovni portfolia,

EAD_i – expozice v úvěrovém selhání (součást celkové expozice, která bude v případě defaultu nesplacena),

LGD_i - míra ztráty při selhání (poměr ztráty z expozice při selhání protistrany k částce dlužné v okamžiku selhání),

PD_i – pravděpodobnost úvěrového selhání protistrany během jednoho roku.

Pokud horizont je delší než 1 rok, je nutné do výpočtu zahrnout i časový faktor, který lze modelovat pomocí parametru M (maturita). Tím pádem je zohledněna splatnost určité pohledávky přes ten parametr.

Výše opravných položek je tedy jedním z kritérií vhodných pro posouzení kvality úvěrového portfolia, protože odráží předpokládanou výši rizika.

Jak již bylo dříve uvedeno, do 1. ledna 2018 tvorba opravných položek byla upravena vyhláškou ČNB č.163/2014 Sb. a mezinárodním účetním standardem IAS39. Dle vyhlášky ČNB č.163/2014 Sb. velikost ztráty ze znehodnocení pohledávky mohla být stanovena pomocí:

- diskontování očekávaných budoucích peněžních toků;
- koeficientů

⁴ Mejstřík M., Pečená M., Teplý P. *Bankovníctví v teorii a praxi = Banking in theory and practice*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. 855 s. ISBN 978-80-246-2870-7.

- statistických modelů.

Při použití diskontování budoucích peněžních toků, ztráta ze znehodnocení byla stanovena podle vzorce:

$$L = BV - \frac{EFCF}{(1+i)^n},$$

kde L - ztráta ze znehodnocení pohledávky,

BV - účetní hodnota pohledávky,

$\frac{EFCF}{(1+i)^n}$ – současná hodnota očekávaných budoucích peněžních toků z pohledávky.

Budoucí peněžní toky jsou diskontovány efektivní úrokovou mírou, zjištěnou v okamžiku vzniku pohledávky. Odhad očekávaných budoucích peněžních toků musí brát v úvahu všechny smluvní podmínky, zejména možnost předčasného splacení a poplatky.

V případě použití metody koeficientů ztráta ze znehodnocení pohledávky byla vypočítána následovně:

Jistina pohledávky + naběhlé příslušenství *	Pro sledované pohledávky	Pro nestandardní pohledávky	Pro pochybné pohledávky	Pro ztrátové pohledávky
	0,01	0,2	0,5	1

Při uplatnění u pohledávky akruálního principu se používá pouze jistina, a poté by měla být vypočtená ztráta zvýšena o částku rovnající se naběhlému příslušenství. Tato metoda se nepoužívá bankami při sestavování účetní závěrky podle IFRS, a proto nebyla v České republice příliš populární.

Použití statistických modelů bylo možné za předpokladu splnění následujících podmínek:

- dostatečně velká portfolia jednotlivě nevýznamných stejnorodých pohledávek;
- dostatečně dlouhé časové řady týkající se daných pohledávek;
- zohlednění časové hodnoty peněz a očekávaných budoucích peněžních toků.

Pak banky tvořily opravné položky ve výši statistického odhadu ztrát z portfolií jednotlivě nevýznamných pohledávek.

České banky zvažované v této práci (Komerční banka a.s., Raiffeisenbank a.s., Equa bank a.s.) za účelem vytvoření opravných položek používali metodu diskontování očekávaných budoucích peněžních toků pro individuálně významné pohledávky. Pro menší, jednotlivě nevýznamné úvěry (spotřebitelské, hypoteční úvěry a menší korporátní portfolia) tyto banky počítaly opravné položky na základě modelů využívajících historické statistiky úvěrových ztrát. V Ruské federaci postup při vytváření opravných položek je jednodušší než v České republice. Podle vyhlášky CB RF N 590-P výše opravných položek je stanovena na základě výsledků klasifikace úvěru.

Tabulka č.5. Výše opravné položky v závislosti na kategorii kvality pohledávky

Kategorie kvality pohledávky	Výše opravné položky
I. Standardní	0%
II. Nestandardní	1% - 20%
III. Pochybné	21% - 50%
IV. Problémové	51% - 100%
V. Ztrátové	100%

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky CB RF N 590-P.

Přesná výše rezervy je stanovena na základě hodnoty ztráty z konkrétní půjčky, která je definována jako rozdíl mezi účetní a reálnou hodnotou úvěru v okamžiku ocenění. Celková výše opravných položek se denně upravuje bankou v souladu se změnami ve velikosti a kvalitě úvěrového portfolia.

Pokud neexistují žádné údaje o dlužníkovi po dobu delší než 3 měsíce, pohledávka není klasifikována vyšší než v kategorii «nestandardní». Pokud dlužník tyto informace neposkytne po dobu delší než 2 čtvrtletí, úvěr není klasifikován vyšší než ve třetí kategorii kvality.

Úvěry fyzickým osobám, malým a středním podnikům jsou sdružovány do portfolií stejnorodých pohledávek. V souladu s tímto nařízením pravidla tvorby opravných položek k těmto úvěrům jsou definována samostatně a mírně se liší. Výše opravných položek jak je uvedeno v tabulce č.6 nezávisí na kategorii kvality úvěru, ale na počtu dnů po splatnosti a zajištění pohledávek.

Tabulka č.6. Výše opravných položek k úvěrům fyzickým osobám, malým a středním podnikům

Portfolia stejnorodých pohledávek	Výše opravných položek k úvěrům malým a středním podnikům		Výše opravných položek k úvěrům fyzickým osobám	
	pro portfolia zajištěných úvěrů	pro portfolia nezajištěných úvěrů	pro portfolia zajištěných úvěrů	pro portfolia nezajištěných úvěrů
Portfolio bez překročení lhůty splatnosti	0,5%	1%	0,75%	1,5%
Portfolio po splatnosti od 1 do 30 dnů	1,5%	3%		
Portfolio po splatnosti od 31 do 90 dnů	10%	20%	10%	20%
Portfolio po splatnosti od 91 do 180 dnů	35%	50%	35%	50%
Portfolio po splatnosti od 181 do 360 dnů	75%			

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky CB RF N 590-P.

1.2.1 Tvorba opravných položek od roku 2018

Jak již bylo zmíněno od začátku roku 2018 v ČR tato oblast se řídí vyhláškou č. 392/2017 Sb., dle které tvorba opravných položek se provádí na základě odhadu očekávaných ztrát u pohledávek, oceňovaných zůstatkovou a realnou hodnotou s dopadem do ostatního úplného výsledku hospodaření. Z toho vyplývá, že opravné položky k úvěrovým pohledávkám jsou tvořeny ve výši očekávaných ztrát:

- které potenciálně mohou vzniknout během následujících 12 měsíců pro pohledávky, zařazené do kreditního stupně 1.
- za celou dobu zbývajících životnosti pohledávek pro pohledávky, zařazené do 2. a 3. kreditního stupně.

Tudíž podle IFRS 9 je snížení hodnoty pohledávky zohledněno v okamžiku zvýšení úvěrového rizika a nikoli v okamžiku objevení objektivních důkazů o snížení její hodnoty, jak to bylo dle IAS 39.

Dle vyhlášky č. 392/2017 Sb. při stanovení výše opravných položek banka může zohlednit zajištění, splňující určité podmínky. Mezi takové podmínky patří:

- vymahatelnost nároků, plynoucích ze zajištění;
- jasný rozsah kolaterálu, jehož hodnota přinejmenším odpovídá výši v jaké je zohledněn při výpočtu opravné položky.
- dostatečná likvidita zajištění;
- nevýznamnost korelace mezi hodnotou kolaterálu a úvěrovou kvalitou dlužníka;
- důvěryhodnost poskytovatele zajištění;

Dostatečnost vytvořených opravných položek je posuzována alespoň jednou za čtvrtletí a dle prováděcího nařízení 680/2014 jejich zvýšení se vykáží v případě, že nárůst ztrát ze znehodnocení za dané období vyšší než jejich pokles.

1.3. Kapitálová přiměřenost a kapitálový požadavek k úvěrovému riziku

Nejčastěji však bankou odhadovaná výše očekávaných ztrát není přesná. Skutečné ztráty mohou být vyšší očekávané zejména protože:

- expozice v případě selhání protistrany je vyšší, než se očekávalo;
- skutečná pravděpodobnost úvěrového selhání protistrany je vyšší než pravděpodobnost selhání ex ante;

- faktická míra ztráty při selhání je vyšší, než očekávaná.

Odchylka proměnné ztráty od očekávané představuje neočekávanou ztrátu (UL), která je obvykle měřena pomocí směrodatné odchylky a na úrovni úvěrového portfolia může být definována následovně:

$$UL_P = \sqrt{\sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^N EAD_i \cdot EAD_j \cdot LGD_i \cdot LGD_j \cdot Corr[1_{\{D_i\}}; 1_{\{D_j\}}] \cdot \sqrt{PD_i \cdot (1 - PD_i) \cdot PD_j \cdot (1 - PD_j)}},$$

kde UL_P – neočekávaná ztráta na úrovni portfolia,

EAD_i – expozice v úvěrovém selhání,

LGD_i – míra ztráty při selhání,

PD_i – pravděpodobnost úvěrového selhání protistrany,

$1_{\{D_i\}}; 1_{\{D_j\}}$ – indikátor defaultu dlužníka i a dlužníka j (v případě selhání indikátor se rovná jedné).

Při výpočtu neočekávané ztráty banka bere v úvahu korelaci default mezi dlužníky, která je klíčovou složkou při měření úvěrového rizika.

Neschopnost přesně předpovědět výše neočekávané ztráty vyžaduje, aby banka udržovala určitý objem kapitálu k pokrytí těchto ztrát. Kapitál je část zdrojů banky, která patří akcionářům, a proto právě v jejich zájmu podnikat obezřetně. Mezinárodní standardy pro regulaci výše kapitálu banky vydává Basilejský výbor pro bankovní dohled. Tato podkapitola se věnuje stručnému popisu dosud vydaných standardů.

1.3.1. Basel I

Standard BASEL I byl formulován v roce 1988 s termínem implementace do konce roku 1992. Klíčovou myšlenkou tohoto standardu bylo omezit úvěrové riziko vybudováním systému kontroly kapitálové přiměřenosti bank. V České republice poprvé kapitálová přiměřenost byla upravena v roce 1992 vydáním pravidel obezřetného podnikání bank a později v souladu s Basel I vyhláškou č.333/2002 Sb. V Ruské federaci pravidla Basel I byly uvedeny v pokynu centrální banky ze dne 30. dubna 1991 "O postupu regulace činnosti komerčních bank".

Kapitálová přiměřenost vyjadřuje vybavenost banky vlastními zdroji ve vztahu k rizikově váženým aktivům a může být vypočítána následovně:

$$KP = \frac{K}{RVA} \geq 8\%,$$

kde K – celkový regulační kapitál,

RVA – rizikově vážená aktiva.

Regulatorní kapitál byl rozlišen na jádrový (Tier 1), který měl být alespoň 50% z celkové výše kapitálu, a dodatkový (Tier 2). Kapitál Tier 1 se skládal z akciového kapitálu, rezervních fondů a nerozděleného zisku minulého období. Také byly zohledňovány odečitatelné položky, jako například ztráta běžného období a goodwill. Do kapitálu Tier 2 byly započítány nezveřejněné rezervy, rezervy z přecenění a podřízený dluh s minimální lhůtou splatnosti 5 let. Aktiva byla násobena příslušnou pro jednotlivé druhy váhou. Výše rizikových váh byly stanoveny následovně:

- 0% pro pohledávky za členskými státy OECD a hotovost;
- 20% pro pohledávky za banky se sídlem v členských státech OECD;
- 50% pro pohledávky z hypotečních úvěrů;
- 100% pro pohledávky vůči nebankovnímu soukromému sektoru a nečlenským zemím OECD.

Taková jednoduchá kategorizace bez ohledu na kreditní kvalitu pohledávek a zaměřenost pouze na úvěrové riziko představovaly velké nedostatky tohoto standardu. Proto byl v roce 1996 přijat důležitý dodatek Basel I, který rozšířil zaměr standardu o tržní riziko. V této souvislosti se začalo rozlišovat:

- obchodní portfolio, do kterého dle vyhlášky č.333/2002 Sb. se zařazují «finanční nástroje a komoditní nástroje držené za účelem obchodování a dosažení zisku z cenových rozdílů a změn úrokových měr v krátkodobém horizontu».
- bankovní (investiční) portfolio, do kterého se zařazují finanční nástroje, držené do jejich splatnosti.

Kapitálová přiměřenost dle vyhlášky č.333/2002 Sb. mohla být vypočítána podle vzorce:

$$KP = \frac{K}{\text{Kapitálový požadavek A} + \text{Kapitálový požadavek B}} * 0,08 \geq 8\%$$

Kapitálový požadavek A se rovná kapitálovému požadavku k úvěrovému riziku investičního portfolio, který se stanoví jako součin rizikově vážených aktiv zařazených do tohoto portfolio a koeficientu 0,08. Kapitálový požadavek B je požadavek k úvěrovému a tržnímu riziku obchodního portfolio.

Také byla zavedena nová kategorie kapitálu Tier 3, která zahrnovala podřízený dluh se splatností 2 roky a mohla být použita ke krytí tržního rizika.

Lze shrnout, že Basel I měl několik významných nedostatků:

- Ignorování jiných bankovních rizik kromě úvěrového a tržního;

- Zjednodušená gradace úvěrového rizika;
- Splnění požadavku na minimální přípustnou výši kapitálu nebylo schopno zajistit stabilitu banky a celého bankovního systému.

Reakcí na tyto nedostatky byla příprava nového standardu Basel II.

1.3.2. Basel II

Nový standard byl formulován v roce 2004 a provedené úpravy byly zaměřeny především na investiční portfolio. V roce 2005 byl zveřejněn dodatek týkající se tržního rizika a poté v roce 2006 byla vydána finální verze Basel II. V souladu s pravidly Basel II byly vydány nové směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, které dohromady tvořily legislativní balík CRD (Capital Requirements Directive). Do českého práva Basel II byla implementována vyhláškou ČNB č.123/2007 Sb., která vstoupila v platnost 1. Července 2007.

Hlavními cíli Basel II byly:

- Zabezpečení komplexního přístupu k řízení bankovních rizik.
- Efektivnější využití kapitálu.
- Implementace operačního rizika do kapitálových požadavků.
- Respektování individuálního rizikového profilu banky.

Basel II zavedl strukturu Basilejských dohod tvořenou třemi pilíři:

1. První pilíř se zabývá výpočtem minimálních kapitálových požadavků k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku.
2. Druhý pilíř je věnován zásadám procesu bankovního dohledu, vnitřnímu systému řízení rizik a určení individuálního rizikového profilu bank.
3. Třetí pilíř má za cíl posílení tržní disciplíny vytvořením souboru požadavků na zveřejňování informací bankami.

V souladu s novým standardem kapitálová přiměřenost mohla být vypočítána následovně:

$$KP = \frac{K}{KP_{UR} + KP_{TR} + KP_{OR}} * 0,08 \geq 8,$$

kde KP_{UR} – kapitálový požadavek k úvěrovému riziku,

KP_{TR} - kapitálový požadavek k tržnímu riziku,

KP_{OR} - kapitálový požadavek k operačnímu riziku.

Dle vyhlášky ČNB č.123/2007 Sb. kapitálový požadavek k úvěrovému riziku se skládá z požadavků k:

- úvěrovému riziku investičního portfolia;
- specifickému úrokovému a akciovému riziku obchodního portfolia;
- riziku protistrany u repo obchodů nebo půjček cenných papírů nebo komodit, derivátů, transakcí s delší dobou vypořádání;
- vypořádacímu riziku obchodního portfolia;
- riziku angažovanosti obchodního portfolia;
- ostatním nástrojům obchodního portfolia.

Významná změna způsobená novým standardem spočívala v zavedení různých metod výpočtu kapitálových požadavků k jednotlivým typům rizik, které jsou uvedeny v tabulce č.7.

Tabulka č.7. Metody výpočtu kapitálových požadavků

Úvěrové riziko	Tržní riziko	Operační riziko
Standardizovaná metoda (STA)	Standardizovaná metoda	Standardizovaná metoda
Základní metoda interního ratingu (IRB)	Interní model	Základní metoda
Pokročilá metoda interního ratingu (AIRB)		Pokročilá metoda (AMA)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Basel II.

Vzhledem k tomu, že diplomová práce je zaměřena především na analýzu kvality úvěrového portfolia, je nutné podrobně zvážit metody výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku.

Při aplikaci standardizovaného přístupu nejprve jednotlivé expozice bankovního portfolia byly zařazeny do jedné z 16 kategorií, uvedených v vyhlášce ČNB č.123/2007 Sb. Pak byla každá expozice vynásobena odpovídající rizikovou vahou vycházející ze stupně úvěrové kvality a kategorie expozice. Úvěrová kvalita byla určena na základě ratingu stanoveného externími ratingovými agenturami (External Credit Assessment Institutions) nebo exportními agenturami (Export Credit Agencies). Oproti Basel I bylo stanoveno širší rozpětí rizikových vah (0% až 150%). Příklad rizikových vah pro expozice vůči centrálním vládám a centrálním bankám je uveden v tabulce č.8.

Tabulka č.8. Rizikové vahy pro expozice vůči centrálním vládám a centrálním bankám

Rating expozice	AAA až AA-	A+ až A-	BBB+ až BBB-	BB+ až B-	Pod BB-	Bez ratingu
Riziková váha	0%	20%	50%	100%	150%	100%

Zdroj: Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version. Bank for International Settlements, 2006. Dostupné z: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

Metody interního ratingu (IRB) na rozdíl od standardizované jsou speciálními přístupy, jejichž použití je možné pouze v případě souhlasu regulátora. Banky při stanovení kapitálového požadavku pro určitou expozici se mohou spoléhat na vlastní interní odhady následujících rizikových složek:

- pravděpodobnost selhání protistrany (PD),
- výše expozice v úvěrovém selhání (EAD),
- míra ztráty při selhání (LGD),
- efektivní splatnost (M).

Základní IRB přístup předpokládá určení pouze pravděpodobnosti selhání klienta, zatímco odhady zbývajících rizikových složek jsou stanoveny regulátorem. Pokročilá metoda interního ratingu (AIRB) umožňuje použití vlastních odhadů všech rizikových parametrů. Na základě těchto odhadů expozici je přidělen rating, od kterého se odvozuje riziková váha.

Zavedení nových přístupů výpočtu kapitálových požadavků přispělo k přesnějšímu měření úvěrového rizika, což by mělo přinést úsporu kapitálu, která mohla být použita ke krytí nově zahrnovaného operačního rizika.

Avšak globální finanční krize ukázala, že dodržování pravidel doporučených standardem Basel II nezajišťuje dostatečnou stabilitu bank. V reakci na to Basilejský výbor vydal několik dokumentů obsahujících nové a revidované požadavky, které byly přeneseny do evropského práva přijetím směrnic 2009/27/ES, 2009/83/ES a 2009/111/ES, označovaných jako CRD II. Pak v roce 2010 došlo k další novelizaci balíku CRD směrnicí 2010/76/EU, která byla zaměřena především na řešení problému odpovědností a odměňování pracovníků majících vliv na rizikový profil banky.

1.3.3. Basel III

Kabelík uvádí, že hlavními nedostatky Basel II byly:

- neuspokojivá kvalita kapitálové baze;
- nedostatečná výše regulatorního kapitálu;
- přílišné užívání externích ratingů a jejich procyklická povaha;
- absence požadavků týkajících se likvidity;
- ignorování systémového rizika.⁵

Tyto zjištění během finanční krize nedostatky vyžadovaly revizi pravidel regulace. Proto v roce 2010 byl přijat nový standard Basel III, přenesený do evropského práva nařízením CRR a

⁵ Kabelík K. *Bankovní regulace. Trendy a dopady*. Česká bankovní asociace, 2015. ISBN 978-80-260-7979-8

směrnici CRD IV v roce 2013. V České republice tato směrnice byla implementována novelou zákona č. 135/2014 Sb. a vyhláškou č.163/2014 Sb. V Ruské federaci byly nové pravidla zavedeny přijetím vyhlášky CB RF N 395-P ze dne 28. prosince 2012, která v roce 2018 byla změněna vyhláškou N 646-P «O způsobu stanovení kapitálu úvěrových institucí».

Hlavním cílem Basel III bylo zvýšení efektivity řízení rizik v bankovním sektoru a posílení stability finančního systému jako celku.

Kvalita regulatorního kapitálu byla posílena přísnějšími pravidly jeho struktury. Oproti Basel II kapitál Tier 3 byl zrušen a celkový regulatorní kapitál byl rozdělen na:

- kmenový kapitál Tier 1 (CET 1), který zahrnuje splacený akciový kapitál, nerozdělený zisk a povinné rezervy.
- vedlejší kapitál Tier 1 (AT 1), do kterého mohou být zařazeny dluhové nástroje, mající charakter kapitálu a závazku.
- Kapitál Tier 2, který je tvořen nástroji splňujícími určitá kritéria (například, podřízený dluh se splatností delší pěti let).

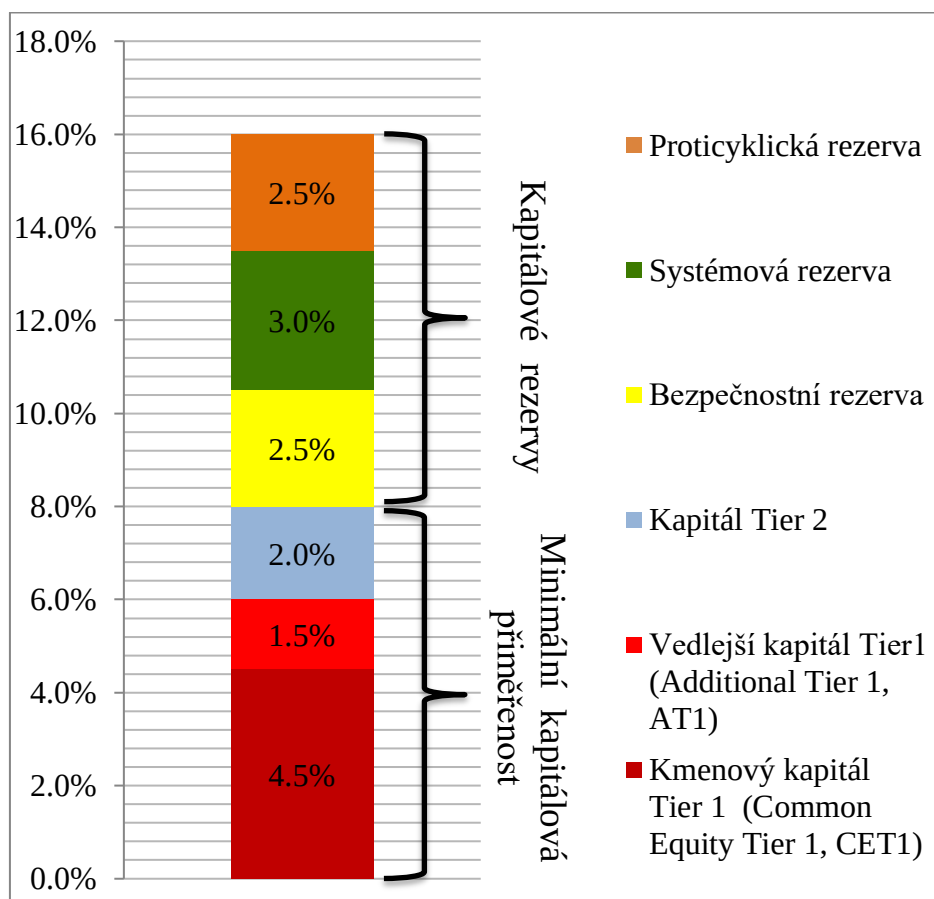
Navíc byly zvýšeny kapitálové požadavky. Podíl kapitálu Tier 1 na celkovém objemu rizikové expozice se zvýšil z 4,5% na 6%, zatímco poměr CET 1 musí být ve výši minimálně 4,5 %.

Další důležitou změnou bylo zavedení nových kapitálových rezerv:

1. Bezpečnostní kapitálová rezerva, jejíž účelem je vytvoření kapitálového polštáře pro případ zhoršení ekonomické situace. Minimální výše bezpečnostní rezervy činí 2,5% rizikově vážených aktiv a tím zvyšuje celkový kapitálový poměr na 10,5%. Bezpečnostní kapitálová rezerva může být tvořena pouze kmenovým kapitálem (CET 1).
2. Proticyklická kapitálová rezerva řeší problém procyklického chování bank a hodnocení ratingových agentur. Basel III stanoví strop pro tuto rezervu ve výši 2,5% rizikově vážených aktiv.
3. Kapitálová rezerva pro krytí systémového rizika, jejímž cílem je omezení rizika úpadku systémově významných bank a následné destabilizace finančního sektoru. Dle CRD IV jsou rozlišovány systémově významné instituce na globální úrovni (G-SVI) a jiné systémově významné instituce (O-SVI). Pro G-SVI rezerva může být nastavena ve výši 1% až 3,5% rizikově vážených aktiv. Sazba rezervy pro O-SVI se pohybuje v intervalu 0% až 2,5% rizikově vážených aktiv.

Proticyklická a rezerva pro krytí systémového rizika jsou diskrečními rezervami. Celkem struktura regulatorního kapitálu a kapitálových rezerv je zachycená na obrázku č.4.

Obrázek č.4. Struktura regulatorního kapitálu dle Basel III

Problém nadměrné závislosti na externím ratingu při stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku se pokusil Basilejský výbor řešit revizí standardizované metody. Bylo rozhodnuto zvýšit rizikovou citlivost při zachování využívání externích ratingů. Proto se předpokládá použití různých metod hodnocení expozic v závislosti na jejich kategorii a rozšíření intervalu rizikových vah. Například, externí ratingy nebudou aplikovány při hodnocení expozic vůči bankám a rozsah rizikových vah se rozšíří na 30% a 300%.

Revize IRB metody se týká především následujících oblastí:

- zákaz používání metody pro určité typy expozic;
- nastavení spodních hranic parametrů PD, LGD a EAD;
- podrobný popis postupu předpovědi hodnot těchto parametrů.

1.4. Riziko koncentrace úvěrového portfolia

Riziko koncentrace spočívá v nedostatečné diverzifikaci bankovního portfolia, která může vést k velkým ztrátám v případě selhání protistrany. Riziko koncentrace spočívá v nadměrně vysoké expozici vůči:

- individuálnímu subjektu;
- ekonomické spjaté skupině;

- odvětví nebo regionu.

Regulace rizika koncentrace spočívá v nastavení určitých limitů angažovanosti vůči skupinám klientů, odvětvím nebo regionům. Pro účely regulace se vymezují hrubá a čistá angažovanost bankovního portfolia. Hrubou angažovaností se rozumí veškerá rozvahová a podrozvahová aktiva vůči určitému klientu zařazené do bankovního portfolia bez zohlednění opravných položek a rezerv, vytvořených k těmto aktivům. Čistou angažovanost lze stanovit odečtením z hrubé angažovanosti hodnoty zajištění, splňujícího podmínky stanovené regulátorem.

V České republice pravidla angažovanosti do roku 2014 byly obsaženy ve vyhlášce ČNB č. 123/2007 Sb., která pak byla změněna vyhláškou č. 23/2014Sb., a následně vyhláškou č. 163/2014 Sb. Dle vyhlášky ČNB č. 123/2007 čistá angažovanost bankovního portfolia vůči:

- jedné osobě nebo ekonomicky spjaté skupině nesměla přesáhnout 25% regulatorního kapitálu banky;
- ekonomické spjaté skupině osob, která zahrnuje jednu nebo více institucí, uznaných burz nebo clearingových center nesměla přesáhnout 25% regulatorního kapitálu banky nebo částku 150 milionů eur.
- osobě se zvláštním vztahem k bance – 20% kapitálu banky.

Souhrn všech expozic dosahujících alespoň 10% kapitálu banky nesměl přesáhnout 800% kapitálu.

Od roku 2017 riziko koncentrace upravuje vyhláška č. 392/2017 Sb. v souladu s nařízením Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky.⁶ Dle této vyhlášky banky musí vytvořit mechanismy vnitřní kontroly, který se používá ke «zjištění a zaznamenání významných koncentrací včetně všech velkých expozic a jejich následných změn». Podle článku č.392 nařízení č. 575/2013 za velkou expozici vůči klientovi nebo ekonomicky spjaté skupině se považuje expozice, jejíž hodnota představuje alespoň 10 % použitelného kapitálu. Informace o všech významných expozicích musí banky poskytovat kontrolnímu orgánu nejméně dvakrát ročně. V souladu s tímto nařízením byl zachován limit vůči jedné osobě nebo ekonomicky spjaté skupině.

V Ruské federaci v současné době se maximální míra koncentrace úvěrového rizika řídí pokynem centrální banky N 180-II «O povinných normativech bank», který nastavuje stejné limity jako vyhláška ČNB č. 123/2007.

⁶Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 v roce 2014 bylo doplněno nařízením Evropského parlamentu a rady (EU) č. 241/2014

1.5. Poměrové ukazatele kvality úvěrového portfolia

Pro analýzu a sledování vývoje kvality portfolia lze také použít poměrové ukazatele, z nichž většina odráží úroveň kapitálové vybavenosti a kvalitu samotných úvěrových aktiv. Jedním z nejpoužívanějších ukazatelů je NPLs ratio (Non performing loans ratio), který vyjadřuje podíl nevýkonných pohledávek v úvěrovém portfoliu a může být vypočítán podle vzorce:

$$NPL_s = \frac{\text{výše pohledávek v selhání}}{\text{celková výše pohledávek}}_7$$

Od roku 2018 se nevýkonné pohledávky určují podle IFRS 9 a do celkového objemu zahrnovány i pohledávky vůči centrálním bankám. Čím je hodnota NPLs nižší, tím vyšší je kvalita úvěrového portfolia. Ten ukazatel rychle zachycuje změny kvality portfolia, ale při restrukturalizace úvěru dochází k jeho zkreslení.

Další ukazatel charakterizující kvalitu úvěrového portfolia je Cost of Risk (COR), který vyjadřuje nákladovost nevýkonných úvěrů a může být vypočítán následovně:

$$COR = \frac{\text{výše opravných položek}}{\text{průměrná výše úvěrových pohledávek}} * 100$$

Průměrná výše úvěrových pohledávek se vypočítá jako aritmetický průměr za předchozí a běžné období. Z důvodu rozdílných pravidel pro tvorbu opravných položek v různých zemích může docházet k zkreslení tohoto ukazatele.

Pro hodnocení schopnosti banky absorbovat potenciální ztráty ze svých nevýkonných úvěrů lze použít indikátor Coverage ratio (CR), který se vypočítá podle vzorce:

$$CR = \frac{\text{výše opravných položek}}{\text{celková výše úvěrových pohledávek v selhání}} * 100$$

Další indikátor, který bude použit k popisu úvěrové politiky banky, je poměr klientských vkladů ke klientským úvěrům. Tento ukazatel se vypočítá podle vzorce:

$$\frac{\text{objem klientských vkladů (bez vkladů úvěrových institucí)}}{\text{klientské úvěry (bez úvěrů poskytnutých úvěrovým institucím)}} * 100$$

Vklady klientů jsou relativně levným zdrojem financování úvěrů. Pokud je ten ukazatel vyšší než 100%, pak banka se spoléhá na své vklady bez použití externích zdrojů financování. Pokud je tento poměr příliš nízký, pak v případě zhoršení makroekonomické situace banka může mít nedostatečné množství likvidních prostředků, což může svědčit o agresivnější úvěrové politice banky.

Důsledky finanční krize ukázaly velký nedostatek ukazatele kapitálové přiměřenosti, který spočívá v tom, že preferování držby nízkorizikových aktiv umožňuje bankám snížit

⁷ Novotný J. Nové indikátory hodnocení bank. 5. mezinárodní konference „Řízení a modelování finančních rizik“. VŠB-TU Ostrava, Ekonomická fakulta, katedra Financí, 2010

kapitálový požadavek při současném zvýšení finanční páky. Proto v rámci Basel III byl přijat další nástroj kapitálové regulace - pákový poměr (leverage ratio), který se vypočítává bez použití rizikových vah dle následujícího vzorce:

$$LR = \frac{Kapital\ Tier\ 1}{Celková\ expozice\ banky} * 100$$

Celková expozice banky obsahuje celková aktiva a vybrané podrozvahové položky. V současnosti cílová úroveň pákového poměru je 3%. Tedy hlavním cílem zavedení tohoto ukazatele je zvýšení odolnosti bank zejména vůči méně pravděpodobným ztrátám z titulu úvěrového rizika.⁸

⁸ Pfeifer L., Holub L., Pikhart Z., Hodula M. Role pákového poměru v kapitálové regulaci bankovního sektoru. Česká národní banka, 2016.

2. Analýza a srovnání kvality úvěrových portfolií bankovních sektorů České republiky a Ruské federace

První podkapitola praktické části práce je věnována charakteristikám bankovního sektoru České republiky a Ruské federace, analýze vývoje úvěrových portfolií z hlediska kvality pohledávek, výši opravných položek a kapitálové přiměřenosti. Dále bude posuzována kvalita úvěrových portfolií tří ruských a tří českých bank, rozdělených do kategorií (velkých, středních a malých) v závislosti na velikosti bilanční sumy. V závěrečné části výsledky analýzy budou použity ke srovnání bank. Vzhledem k tomu, že absolutní ukazatele bank jsou vykazovány v práci v různých měnách, je nutné uvést směnné kurzy CZK/RUB. Tak na konci roku 2017 1 česká koruna se rovnala 2,693 ruským rublům a na konci roku 2018 1 CZK = 3,088 RUB.

2.1. Klíčové ukazatele výkonnosti bankovních sektorů České republiky a Ruské federace

Potřeba charakterizovat bankovní sektor jako celek je dána skutečností, že kvalita úvěrových portfolií je ovlivněna mimo jiné i makroekonomickými faktory. Pro lepší pochopení příčin změny kvality úvěrových portfolií jednotlivých bank bude v této podkapitole posuzována velikost a stav bankovních sektorů Ruské federace a České republiky na základě analýzy hlavních ukazatelů aktivity všech bankovních institucí.

Jak je uvedeno v tabulce č.8 velikost obou sektorů je výrazně odlišná. V České republice počet bank je na stabilní úrovni a ke konci roku 2017 se rovnal 47. Bankovní sektor Ruské federace je naopak charakterizován poměrně velkým počtem bank, což bylo způsobeno především jednoduchostí získání bankovních licencí v devadesátých letech. Z tohoto důvodu drtivá většina bank spravuje svůj majetek a aktiva nedostatečně efektivně, což často vede k jejich úpadku a nestabilitě systému jako celku. Negativní důsledek nadměrného počtu úvěrových institucí je také obtížnost kontroly ze strany regulátora. Proto v posledních letech, s cílem zlepšit a zvýšit efektivitu ruského bankovního systému, centrální banka snižuje počet bank v Rusku. To je potvrzeno údaji v tabulce č.8: v roce 2017 došlo ve srovnání se začátkem sledovaného období k poklesu počtu aktivních bankovních subjektů o 41,3%. Hlavními důvody likvidace bank jsou:

- nedodržování zákonů upravujících bankovní činnost;
- neplnění zvýšených v důsledku implementace Basel III kapitálových požadavků.

Snížení je také spojeno s odkoupením malých bank velkými úvěrovými organizacemi. Tento proces byl podpořen centrální bankou, která za tímto účelem v roce 2017 vytvořila “Fond konsolidace bankovního sektoru”. Pokles počtu komerčních bank má dvojí vliv. Na jedné straně

přispívá ke zlepšení kvality bankovních aktiv, zvýšení bezpečnosti vkladů občanů a stability bankovního sektoru jako celku. Na druhou stranu je to velmi nákladný proces kvůli potřebě poskytování kompenzačních plateb vkladatelům.

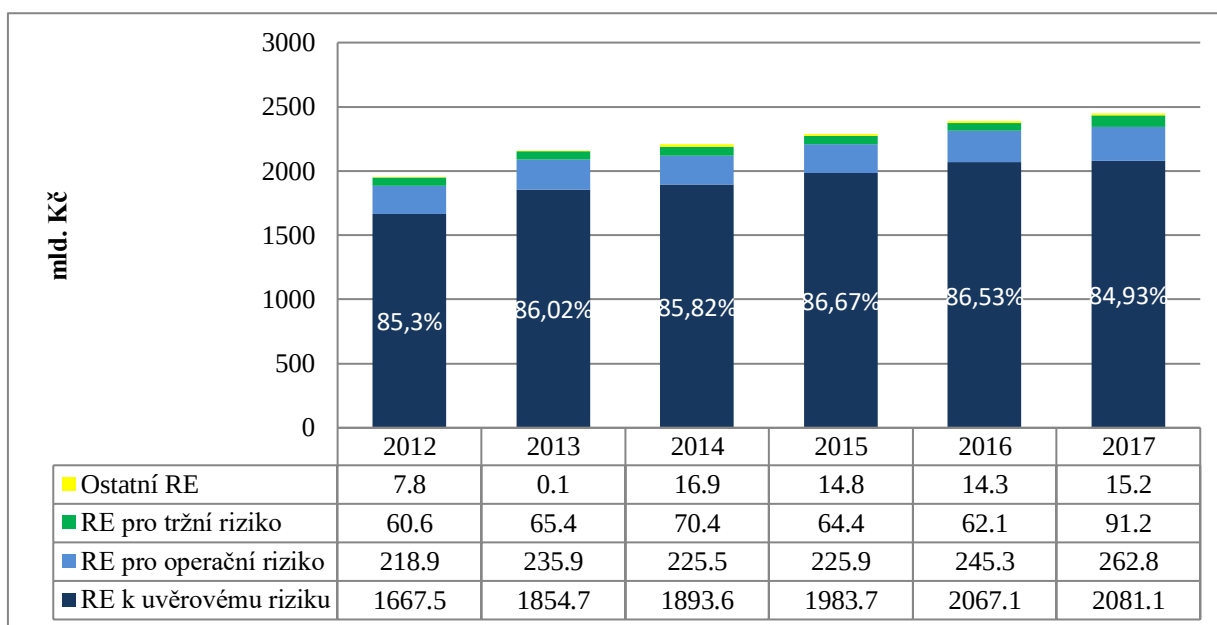
Tabulka č.8. Počet úvěrových institucí v Ruské federaci a České republice.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet subjektů bankovního sektoru RF	956	923	834	733	623	561
Změna počtu subjektů bankovního sektoru (%)		-3,45	-9,64	-12,11	-15,01	-9,95
Počet subjektů bankovního sektoru ČR	43	44	45	46	45	47

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Dalšími důležitými charakteristikami bankovního sektoru České republiky a Ruské federace jsou objem, struktura a dynamika rizikových expozic, které jsou zobrazeny v grafech č.1 a č.2.

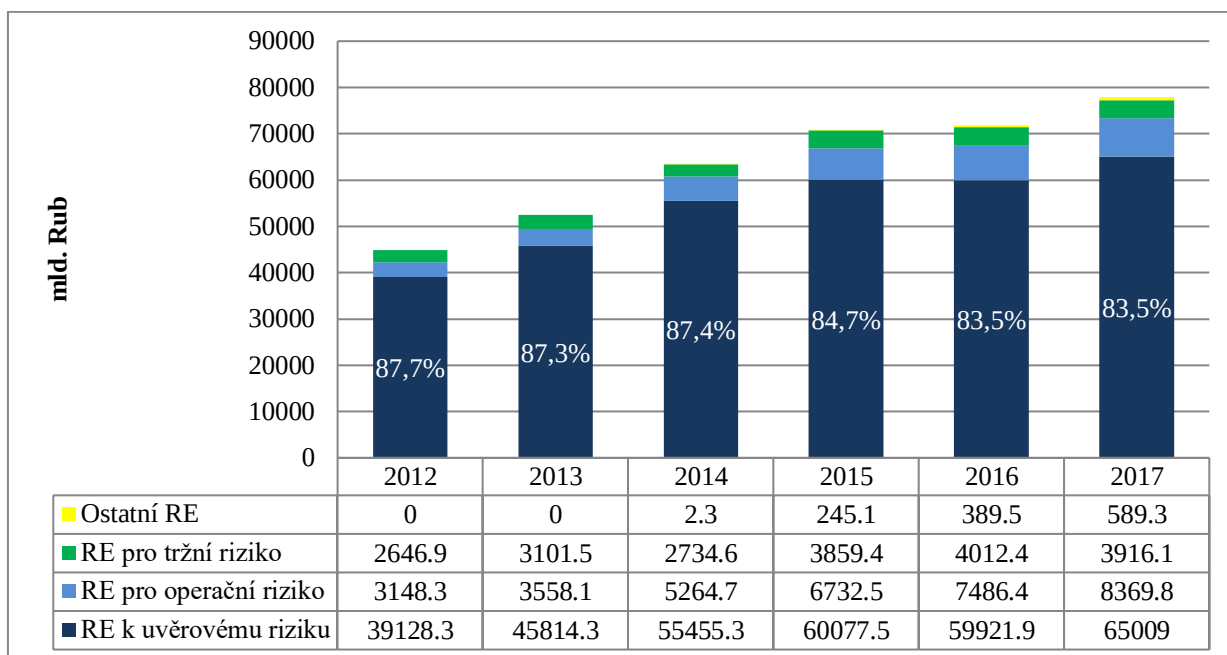
Graf č.1. Objem rizikových expozic bankovního sektoru ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Objem celkových rizikových expozic bankovního sektoru ČR vykazuje ve sledovaném období průměrnou roční míru růstu ve výši 4,6%. Expozice vůči úvěrovému riziku se zvyšuje úměrně, takže jejich podíl je na stabilní úrovni 85-86%. Bankovní systém Ruské federace je ve stejné míře vystaven úvěrovému riziku, ale dynamika tohoto ukazatele se vyznačuje větší volatilitou: v letech 2013 a 2014 došlo k výraznému nárůstu o 17,6% a 20,9% . V letech 2015 a 2016 naopak došlo k prudkému poklesu tempa růstu rizikových expozic o 11,8% v roce 2015 a o 1,3% v roce 2016. Na pozadí hospodářského oživení v roce 2017 byl zaznamenán meziroční růst o 8,5%.

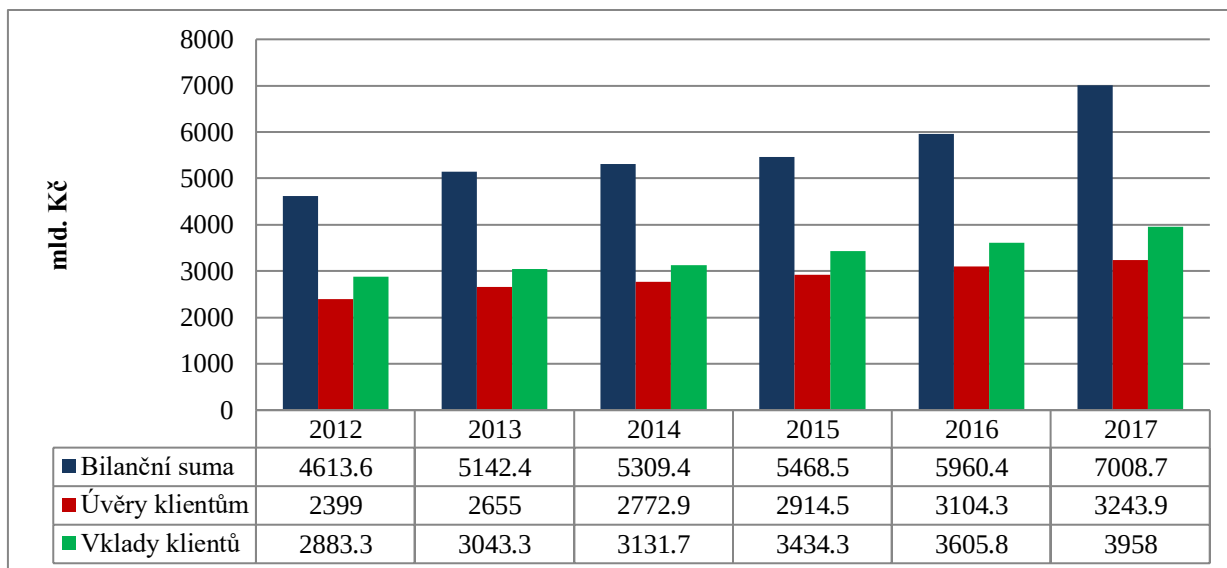
Graf č.2. Objem rizikových expozic bankovního sektoru RF

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Dalšími charakteristikami velikosti bankovního sektoru jsou celkový objem aktiv, poskytnuté úvěry a přijaté vklady. Dynamika těchto ukazatelů v ruském a českém bankovním sektoru je uvedena v grafech č.3 a č.4.

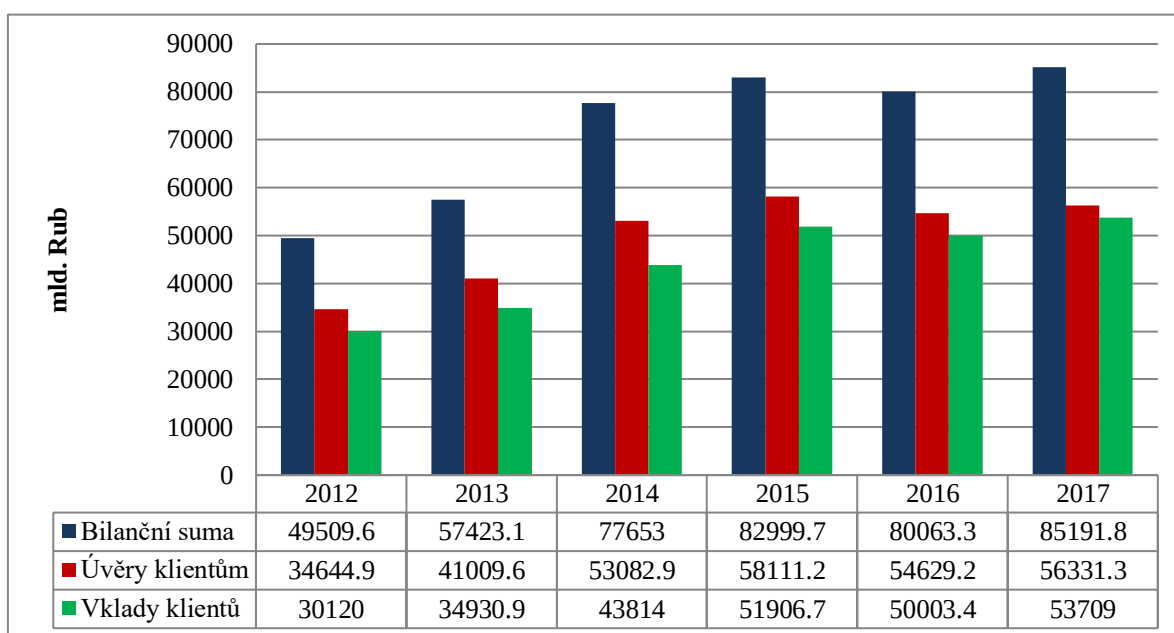
Graf č.3. Základní ukazatele bankovního sektoru ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

V průběhu analyzovaného období rostl celkový objem aktiv českého bankovního sektoru v průměru každoročně o 6,7%. Jedinou výjimkou je skok v roce 2017, kdy bilanční suma se oproti předchozímu roku zvýšila o 17,6%, což bylo spojeno s výrazným zrychlením české ekonomiky díky pokračujícímu růstu spotřebitelské poptávky a investic. Toto prudké zvýšení také bylo způsobeno nárůstem úvěrů a pohledávek vůči centrální bance v roce 2017 o 215,5% v důsledku ukončení politiky kurzového závazku. S výjimkou vzestupu expozic bank vůči ČNB tempo růstu bilanční sumy zůstává na průměrné úrovni. Tento trend je také potvrzen stálým zvýšením úvěrů klientům, jejichž průměrné tempo růstu v analyzovaném období činilo 6,2%. Přibližně stejným tempem rostl objem klientských vkladů v letech 2012-2017: průměrná roční míra růstu činila 6,6%.

Graf č.4. Základní ukazatele bankovního sektoru RF

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

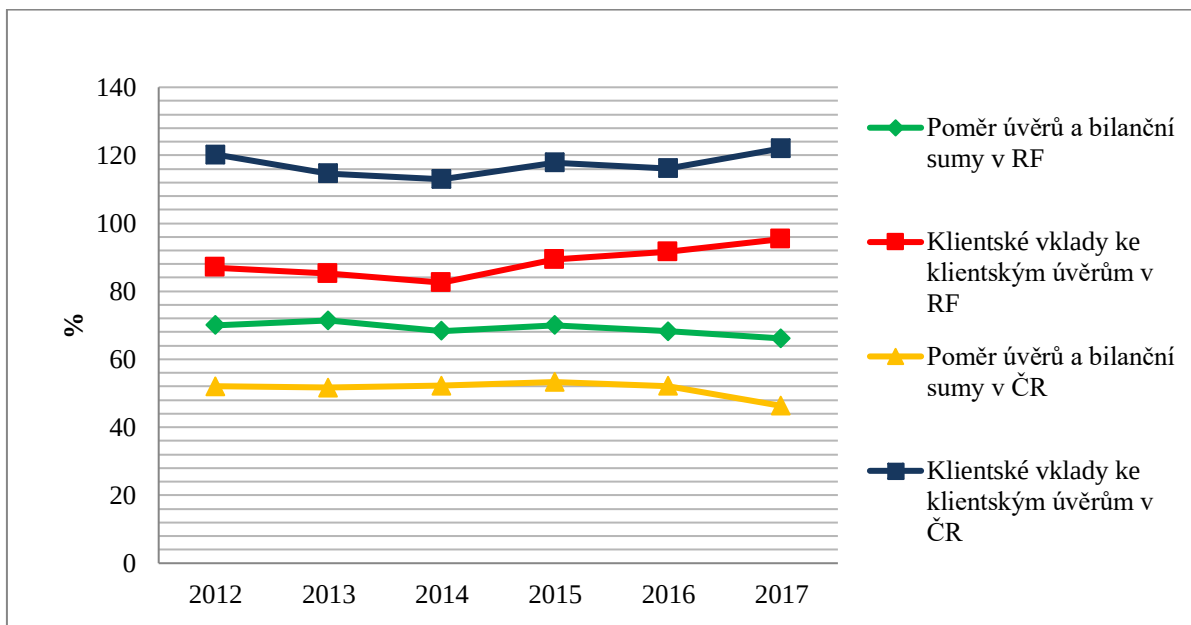
Míra růstu všech aktiv ruského bankovního sektoru v letech 2013 a 2014 činila 16% a 32,5%. Ten nárůst byl tažen převážně podnikatelskými úvěry, jejichž objem se v roce 2014 zvýšil o 31,3%. V roce 2015 však došlo k výraznému zpomalení míry růstu, které se vystřídalo v příštím roce poklesem o 3,5%. Důvodem je obdobné zpomalení tempa růstu poskytnutých úvěrů v letech 2014 a 2015 a meziroční pokles objemu vydaných úvěrů o 5,9% v roce 2016. Podle provedených centrální bankou průzkumů podmínek bankovního úvěrování v roce 2015 se snížila poptávka po nových úvěrech od malých a středních podniků kvůli zhoršující se finanční situaci této kategorie dlužníků na v souvislosti s zavedením mezinárodních ekonomických sankcí po anexi Krymu.

Objem vkladů také stoupal především díky finančním prostředkům právnických osob. Je také důležité poznamenat, že růst těchto ukazatelů v letech 2014 a 2015 byl částečně důsledkem

devalvace směnného kurzu ruského rublu. V roce 2017 byl zaznamenán mírný nárůst všech ukazatelů, který souvisí se zlepšením makroekonomické situace v Ruské federaci (v roce 2016 vzrostl HDP o 1,5% ve srovnání s předchozím rokem).

Graf č. 5 ukazuje poměr úvěrů k celkovým aktivům, který charakterizuje úroveň úvěrové aktivity subjektů bankovního systému a míru krytí úvěrů s vklady, což odráží úroveň likvidity.

Graf č.5. Ukazatele úvěrové aktivity a likvidity

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

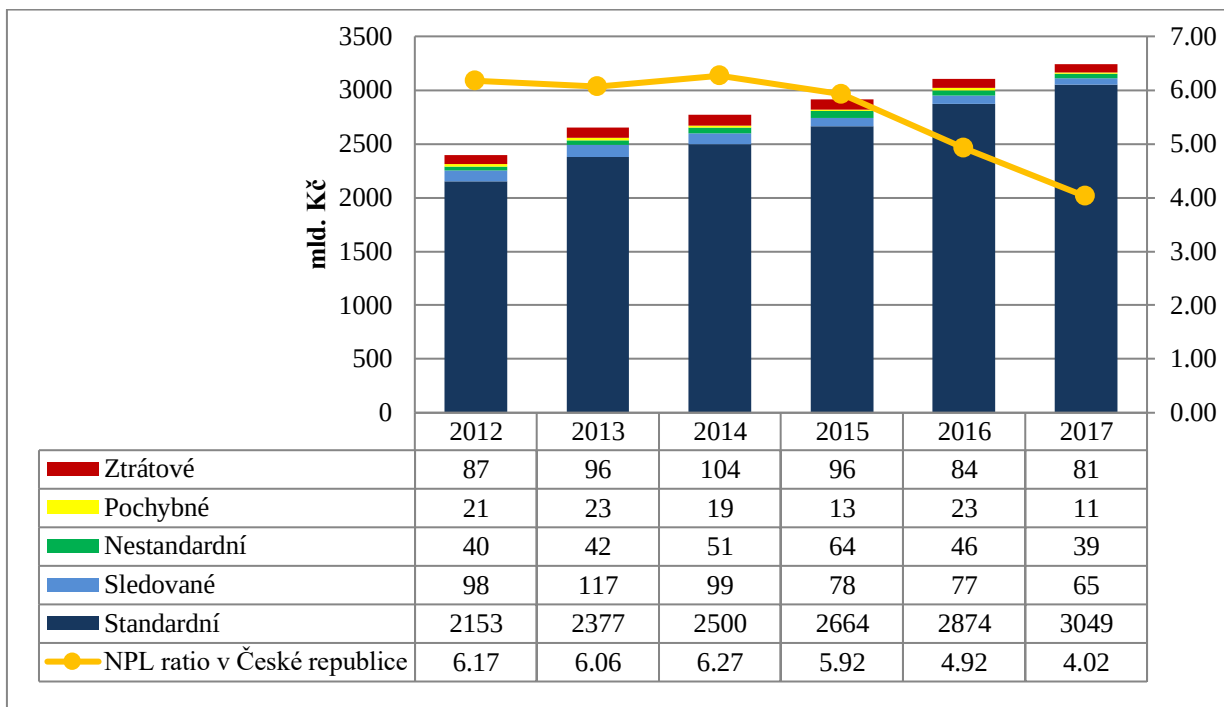
Z údajů zobrazených v grafu vyplývá zásadní rozdíl mezi oběma bankovními sektory, který spočívá v agresivnější úvěrové politice bank v Ruské federaci, protože podíl úvěrů na celkových aktivech je 66,1%, což je o 20% vyšší než v České republice. Nicméně v obou zemích v posledních 3 letech dochází ke snížení tohoto podílu. Opatrnější úvěrová politika českých bank spočívá v poměrně velké převaze klientských vkladů. Tak v roce 2017 jsou finanční prostředky klientů v českých bankách o 22% více než poskytnuté úvěry, což svědčí o dostatku zdrojů financování úvěrů.

Situace v Rusku je zcela opačná, protože 4,6% půjček v roce 2017 nebylo zajištěno klientskými vklady. Podíl klientských vkladů ke klientským úvěrům se dlouhodobě nachází pod hranicí 100%. Od roku 2014 se tento ukazatel zvýšil o 12,8%, což souvisí s nárůstem vkladů. Růst tohoto ukazatele znamená zvýšení vyváženosti mezi úvěry klientům a zdroji jejich financování se stejnou splatností. Pozitivní dynamika ukazatele krytí úvěrů vklady je obzvláště důležitá v ruském kontextu omezené dostupnosti zahraničních mezibankovních úvěrů, protože nedostatek zdrojů může vést k problémům s likviditou v bankách.

2. 2. Analýza vývoje kvality úvěrového portfolia bankovního sektoru České republiky a Ruské federace v oblasti pohledávek

Při řízení úvěrového rizika v bance se věnuje velká pozornost kontrole kvality úvěrového portfolia. Dynamika a struktura úvěrových portfolií českého a ruského bankovního sektoru jsou uvedeny v grafech č.6 a č.7.

Graf č.6. Kategorizace pohledávek za bankovní sektor ČR

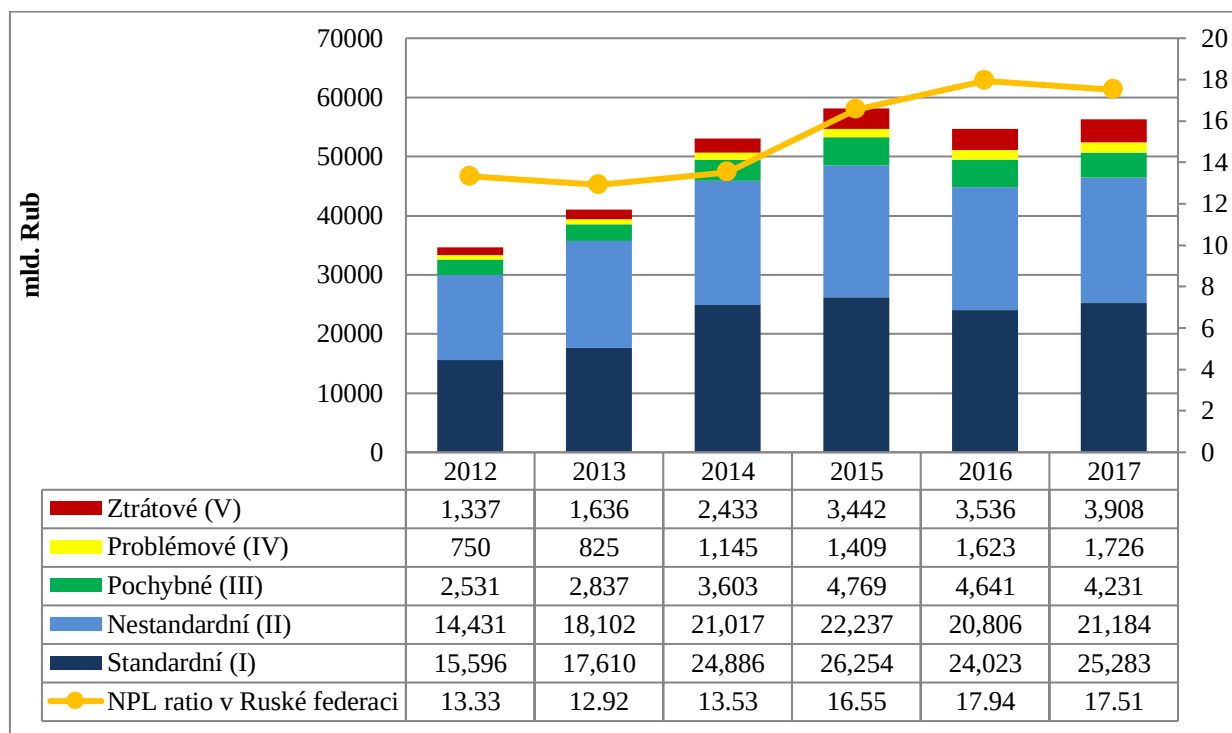
Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Jak již bylo zmíněno, během sledovaného období objem úvěrového portfolia českého bankovního sektoru mírně rostl. Největší nárůst byl zaznamenán v roce 2013, kdy se především zvýšil objem úvěrů poskytnutých domácnostem a nefinančním podnikům. V následujících letech průměrná roční míra růstu úvěrového portfolia byla přibližně stejná (5,1%). Vedle postkrizové stabilizace ekonomiky jeho růst byl ovlivněn trendem poklesu průměrných úrokových sazeb spotřebitelských a hypotečních úvěrů.

Kvalita úvěrového portfolia českého bankovního sektoru je na dobré úrovni, což potvrzuje poměrně vysoký podíl pohledávek nejvyšší kvality na jejich celkovém objemu (přes 90%). Dynamiku kvality portfolia lze sledovat pomocí ukazatele NPLs ratio, který na počátku sledovaného období činil 6,17%. Většinu pohledávek se selháním tvořily pohledávky za nefinančními podniky (43,7%) a obyvatelstvem (38,2%). Po mírném zlepšení kvality v 2013, podíl ohrožených pohledávek v roce 2014 vzrostl na 6,27%. Avšak od roku 2015 se kvalita úvěrového portfolia neustále zlepšuje díky rychlejšímu růstu výkonných pohledávek. Takže od roku 2015 míra ohrožených pohledávek klesala průměrně o 0,95% ročně. Kromě vnitřních faktorů, jako jsou nové, účinnější metody řízení úvěrového rizika na úrovni jednotlivých bank,

důvodem pozitivní dynamiky může být také zlepšení makroekonomické situace. Ekonomický růst se tak v roce 2015 urychlil ve srovnání s předchozím obdobím o 2,3% (růst reálného HDP činil 4,3%) zejména díky zvýšení domácí poptávky a vladních investic. V 2016 a 2017 roce růst HDP byl tažen především spotřebou domácnosti, zvyšující se v souvislosti s růstem reálných mezd.

Graf č.7. Kategorizace pohledávek za bankovní sektor RF

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Jak dynamika objemu, tak i kvalita úvěrového portfolia ruského bankovního sektoru se výrazně liší. I přes zpomalení hospodářského růstu v letech 2013 a 2014 se ruský bankovní sektor vyvíjel poměrně stabilně a objem úvěrů se v roce 2013 zvýšil o 18,4% a v roce 2014 o 29,5%, což bylo způsobeno zejména růstem úvěrů poskytnutých nefinančním organizacím a obyvatelstvu. Nicméně ve druhé polovině roku 2014 došlo v Ruské federaci k prudkému zhoršení ekonomické situace, což bylo způsobeno zavedením ekonomických sankcí proti Rusku a prudkým poklesem cen energetických komodit, jejichž realizace představuje hlavní část příjmů rozpočtu země. Z tohoto důvodu v roce 2015 na pozadí meziročního poklesu HDP o 2,8% došlo ke zpomalení míry růstu úvěrového portfolia na 9,5%. Jediným zdrojem růstu v tomto roce byly půjčky nefinančním podnikům. Během roku 2016 probíhala adaptace ruské ekonomiky ke zhoršeným podmínkám zahraničních ekonomických vztahů. Úvěrové portfolio pokleslo o 6% v důsledku snížení úvěrů poskytnutých podnikatelskému sektoru. V roce 2017 s přizpůsobením ekonomických subjektů vnějším šokům, se snížil vliv finančních a obchodních sankcí, což

přispělo k postupnému oživení poptávky po úvěrech. Úvěrové portfolio vykazovalo nepatrný meziroční růst o 3,12%, hlavním tahounem kterého bylo zvýšení objemu retailových úvěrů.

Na základě výše uvedených údajů lze usoudit, že kvalita úvěrového portfolia bankovního sektoru Ruské federace se dlouhodobě nachází na nižší úrovni ve srovnání s Českou republikou. Takže na začátku analyzovaného období se podíl pohledávek se selháním v ruském úvěrovém portfoliu činil 13,33%, což je v porovnání s českým vyšší o 7,16%. V roce 2013 došlo k poklesu ukazatele NPLs ratio kvůli rychlejšímu růstu objemu výkonných úvěrů, který činil 18,9% oproti nárůst pohledávek se selháním o 14,7%. V roce 2014 se kvalita úvěrového portfolia zhoršila kvůli rychlému růstu objemu ztrátových pohledávek. Tento negativní trend přetrvával v příštích dvou letech, během nichž se zvýšil podíl pohledávek se selháním téměř na 18%. Důvody takového významného zhoršení jsou následující:

- Uzavření zahraničních kapitálových trhů kvůli uloženým sankcím vedlo ke snížení podnikatelské aktivity téměř ve všech odvětvích;
- Snížení reálných disponibilních důchodů obyvatelstva o 4,3% v roce 2015 a zpřísnění podmínek spotřebitelských úvěrů vedlo k poklesu poptávky spotřebitelů;
- Zpomalení růstu výroby v důsledku poklesu domácí poptávky mělo negativní dopad na finanční výsledky většiny organizací.

Všechny výše uvedené faktory měly negativní dopad na finanční situaci dlužníků a v důsledku toho na kvalitu plnění závazků. V roce 2017 bylo zaznamenáno mírné zlepšení kvality úvěrového portfolia, což souviselo s rychlejším růstem úvěrů první a druhé kategorie kvality.

Podobně se vyvíjela i agregovaná výše opravných položek, reflektující změnu kvality úvěrového portfolia.

Tabulka č.9. Agregovaná výše opravných položek v ČR a RF

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Agregovaná výše opravných položek v ČR (mld. Kč)	81,4	92,7	92,6	90,8	84,8	73,0
Agregovaná výše opravných položek v RF (mld. Rub)	2 120,8	2 435,8	3 461,0	4 545,7	4 619,7	5 223,2
Meziroční změna výše opravných položek v ČR (%)		13,9	-0,1	-1,9	-6,6	-13,9
Meziroční změna výše opravných položek v RF (%)		14,9	42,1	31,3	1,6	13,1

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

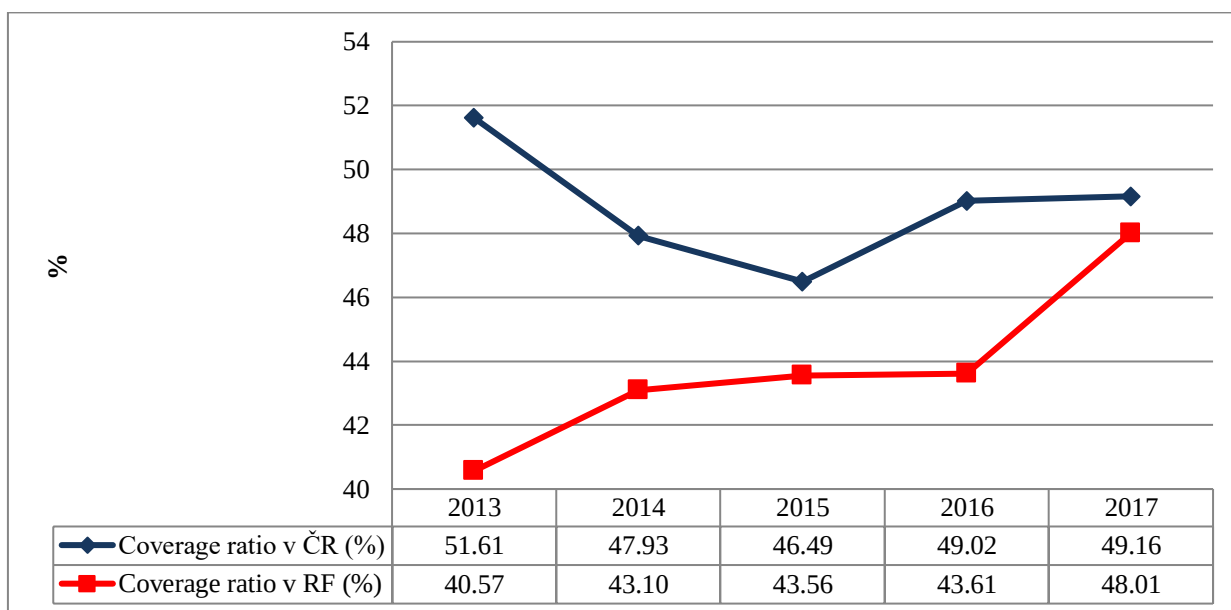
Jak je uvedeno v tabulce č.9 přírůstek výše opravných položek v roce 2013, zapříčiněný především zvýšením objemu ztrátových pohledávek, byl v obou bankovních sektorech přibližně stejný. Nicméně v následujících letech byla dynamika výše opravných položek ve dvou zemích naprosto opačná. V České republice při pokračujícím růstu úvěrového portfolia rostoucím

tempem klesal objem opravných položek především z důvodu poklesu podílu úvěrů po splatnosti.

Ve stejném období v Ruské federaci byl zaznamenán prudký nárůst výše opravných položek o 42,1% v roce 2014 a 31,3% v roce 2015, a to jak zpomalením růstu úvěrového portfolia, tak nárůstem úvěrů obyvatelstvu po splatnosti v roce 2014 o 51,6%. Následně v roce 2015 vzrostl objem ztrátových pohledávek za podnikovým sektorem o 66%. Tato posloupnost je v souladu s procesy, probíhajícími v ekonomice, kdy pokles reálných příjmů obyvatelstva předchází zhoršení finanční situace organizací. V roce 2016 se navzdory pokračujícímu trendu zhoršování kvality úvěrového portfolia výrazně snížila míra růstu opravných položek na 1,6%. Vysvětluje to skutečnost, že nárůst pohledávek se selháním byl zanedbatelný a důvodem zhoršení kvality úvěrového portfolia v tomto roce byl pokles pohledávek první a druhé kategorie kvality. Pokračující růst podílu problemových a ztrátových pohledávek v roce 2017 vyvolalo zvýšení opravných položek o 13,1%.

Pro posouzení schopnosti bank kryt případné ztráty z nevykonných úvěrových pohledávek se používá ukazatel Coverage ratio, jehož dynamika je uvedena v grafu č.8.

Graf č.8. Coverage ratio v ČR a RF

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

V roce 2013 v bankovním sektoru České republiky opravnými položkami bylo kryto 51,6% všech potenciálních ztrát z nevykonných pohledávek. V příštích 2 letech došlo k poklesu tohoto ukazatele vzhledem k tomu, že s nárůstem pohledávek se selháním agregovaná výše opravných položek zůstávala přibližně na stejné úrovni. V letech 2016 a 2017 byl zaznamenán

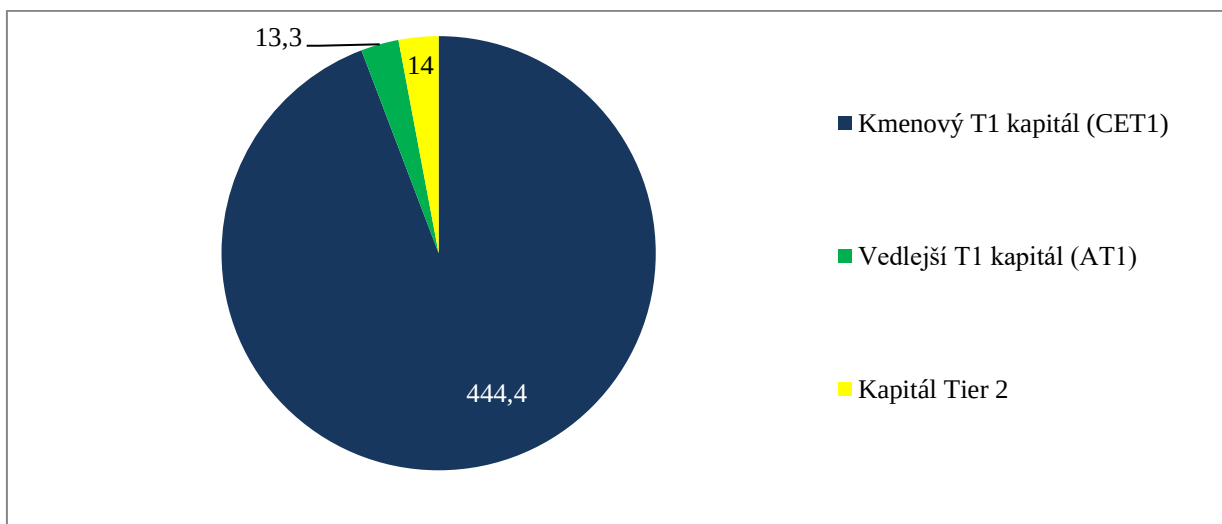
vzestup ukazatele Coverage ratio i přes pokles objemu opravných položek, což svědčí o zlepšení kvality úvěrového portfolia.

V ruském bankovním sektoru byla situace na začátku období velmi odlišná. Hodnota ukazatele Coverage ratio v Ruské federaci je o více než 11% nižší než v České republice. Dále však došlo ke sbližování hodnot tohoto ukazatelů v obou zemích v důsledku rychlého růstu opravných položek a mírného zlepšení kvality úvěrového portfolia v Ruské federaci. Toto výrazné zvýšení je částečně způsobeno vytvořením opravných položek k problémovým aktivům bank, v kterých se probíhala realizace procedur finančního ozdravení s využitím prostředků z “Fondy konsolidace bankovního sektoru”.

2.3. Analýza vývoje kvality úvěrového portfolia bankovního sektoru České republiky a Ruské federace v oblasti kapitálové přiměřenosti

Kapitál banky, jak bylo zmíněno výše, slouží k pokrytí neočekávaných ztrát. Výsledky analýzy provedené v předchozí podkapitole dokazují, že banky často nedokážou pokrýt ani očekávané ztráty pomocí opravných položek. Vzhledem k tomu je velmi důležitá jejich kapitálová vybavenost. Grafy č.9 a č.10 ukazují kapitálovou strukturu českého a ruského bankovního sektoru v roce 2017.

Graf č.9. Struktura kapitálu bankovního sektoru v ČR (2017)

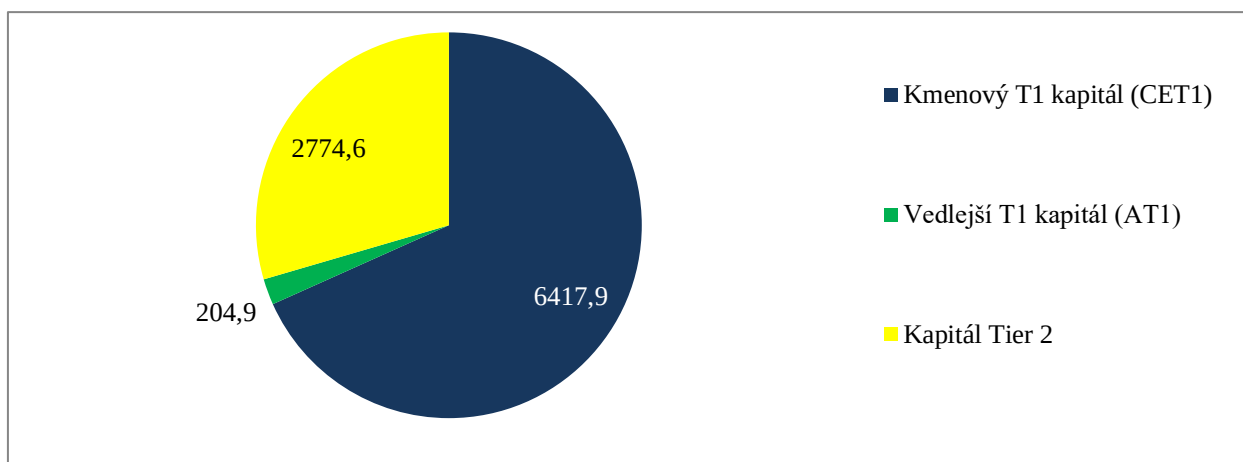

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Regulační kapitál bankovních subjektů jak v Rusku, tak i v České republice je tvořen většinou kapitálem Tier 1. Ale evidentně kapitálová vybavenost českého bankovního sektoru je lepší než v Rusku kvůli většímu podílu kvalitnějšího kapitálu Tier 1 (je vyšší o 26%), který je vlastním kapitálem bank a má nejvyšší schopnost ke krytí neočekávaných ztrát. Relativně velký podíl kapitálu Tier 2 je tvořen především podřízeným dluhem, který představuje 21,9% regulačního kapitálu. Skutečnost, že hlavním cílem přilákání ruskými bankami podřízených

úvěrů je splnění kapitálových požadavků centrální banky RF, svědčí o nedostatku vlastních zdrojů a problémech s kapitálovou vybaveností. To je také v rozporu s doporučením Basel III, zdůrazňujícím požadavek na držbu kvalitnějšího kapitálu.

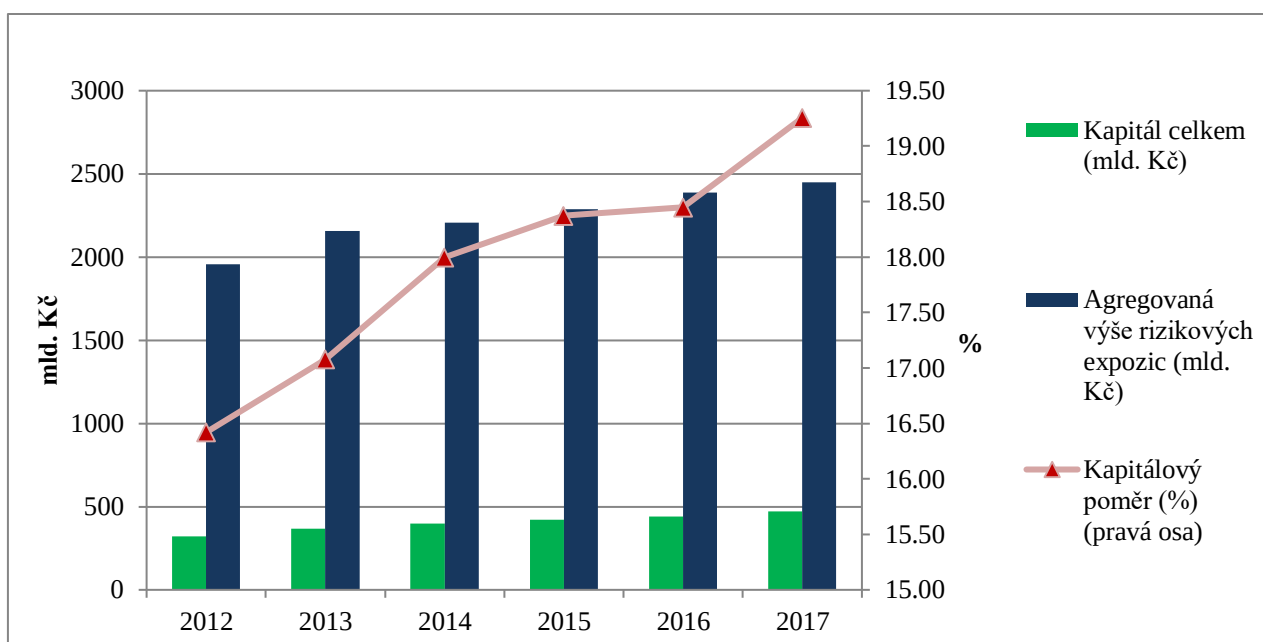
Graf č.10. Struktura kapitálu bankovního sektoru v RF (2017)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Vývoj objemu kapitálu, rizikových expozic a kapitálového poměru jsou uvedeny v grafech č.11 a č.12.

Graf č.11. Kapitál, RE a kapitálové poměry v bankovním sektoru ČR

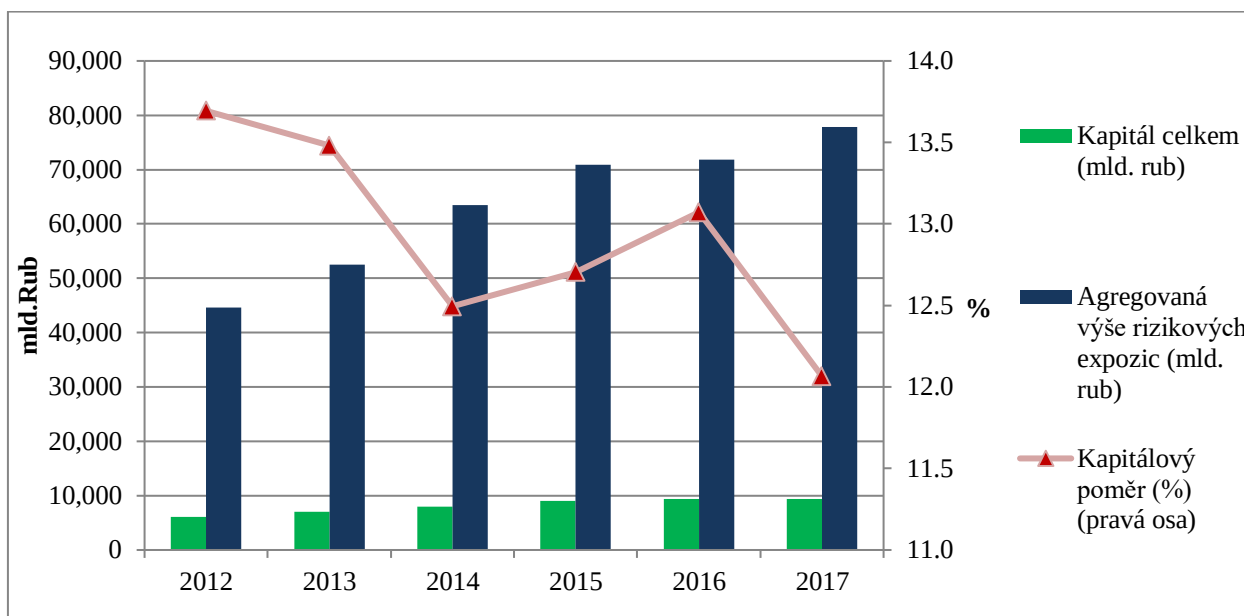

Zdroj: Vlastní zpracování dle Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Stav kapitálové vybavenosti bankovního sektoru České republiky je dlouhodobě uspokojivý a banky vykazují relativně vysoké přebytky nad kapitálovými požadavky. Tak v roce 2012 v českém bankovním sektoru kapitálový poměr dosáhl 16,4%. Během sledovaného období byla zaznamenána pozitivní dynamika tohoto ukazatele, což souvisí s rychlejším tempem růstu kapitálu (průměrná roční míra růstu je 8,1%) ve srovnání s tempem růstu expozice (průměrná

roční míra růstu činí 4,7%). Zvláště rychlý růst kapitálového poměru se projevil v období od roku 2012 do roku 2014, zejména v důsledku zvýšení kapitálu Tier 1 (nerozděleného zisku a povinných rezervních fondů). Zároveň klesal podíl Tier 2 kapitálu v důsledku snížení podřízeného dluhu. Ke konci období se kapitálový poměr zvýšil o 3,74% a činil 19,3%, což při neustálém růstu aktiv bankovního sektoru svědčí o zvýšení finanční stability a spolehlivosti bank.

Graf č.12. Kapitál, RE a kapitálové poměry v bankovním sektoru RF

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

V dynamice kapitálového poměru v Ruské federaci byl zaznamenán negativní trend. V roce 2012 činil 13,7%, což je vyšší než požadavky kapitálové přiměřenosti CB RF. V následujících dvou letech výše rizikových expozic rostla průměrně o 19,2% ročně při současném průměrném růstu kapitálu o 13,9%, což vedlo k poklesu kapitálového poměru na 12,5%. V letech 2015 a 2016 se kvůli rychlému růstu kapitálu kapitálová pláž zvýšila o 0,6%. Avšak zvýšení kapitálu, na rozdíl od českého bankovního sektoru, bylo taženo především rostoucím podřízeným dluhem. V roce 2017 se celkový kapitál zvýšil pouze o 0,1%, ale jeho struktura se změnila ve prospěch kapitálu Tier 1. Zhoršující se kapitálová vybavenost spolu s rostoucími aktivy bankovního sektoru mohou vést k jeho nestabilitě.

3. Analýza a srovnání kvality úvěrových portfolií vybraných českých a ruských bank

V této kapitole bude analyzována kvalita úvěrových portfolií 3 českých a 3 ruských bank podle kritérií, které byly uvedeny v teoretické části práce. Volba bank byla provedena dle velikosti bilanční sumy a podobnosti zaměření jejich činnosti.

Dle platné od roku 2016 kategorizace ČNB banky v závislosti na výši bilanční sumy jsou rozděleny do následujících skupin:

- Malé banky, jejichž bilanční suma je menší než 2 % celkového objemu bilanční sumy bankovního sektoru;
- Střední banky s bilanční sumou 2 až 10 % celkového objemu bilanční sumy bankovního sektoru
- Velké banky s bilanční sumou větší než 10 % celkového objemu bilanční sumy bankovního sektoru.

Celková výše bilanční sumy na konci roku 2017 činila 7008 mld. Kč. Tedy v souladu s rozdělením ČNB skupinu velkých bank pro účely této práce reprezentuje Komerční banka, a.s.. Segment středních bank v českém bankovním systému představuje Raiffeisenbank a.s. a malé banky zastupuje Equa bank a.s.. Bilanční sumy těchto bank je uvedeny v tabulce č.10.

Tabulka č.10. Bilanční suma analyzovaných českých bank

Název banky	Bilanční suma (tis.Kč)
Komerční banka, a.s.	946 072 000
Raiffeisenbank a.s.	337 874 148
Equa bank a.s.	50 283 000

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky, Raiffeisenbank a Equa bank.

Vzhledem k tomu, že v Rusku neexistuje přesná kategorizace bank v závislosti na celkové výši jejich aktivů, byly zvoleny analogicky s kategorizací ČNB. Seznam zvolených ruských bank a jejich bilanční sumy jsou uvedeny v tabulce č. 11

Tabulka č.11. Bilanční suma analyzovaných ruských bank

Název banky	Bilanční suma (tis.Rub)
Otkrytie PAO	1 766 752 834
Uralsib PAO	521 780 974
Expobank	60 648 903

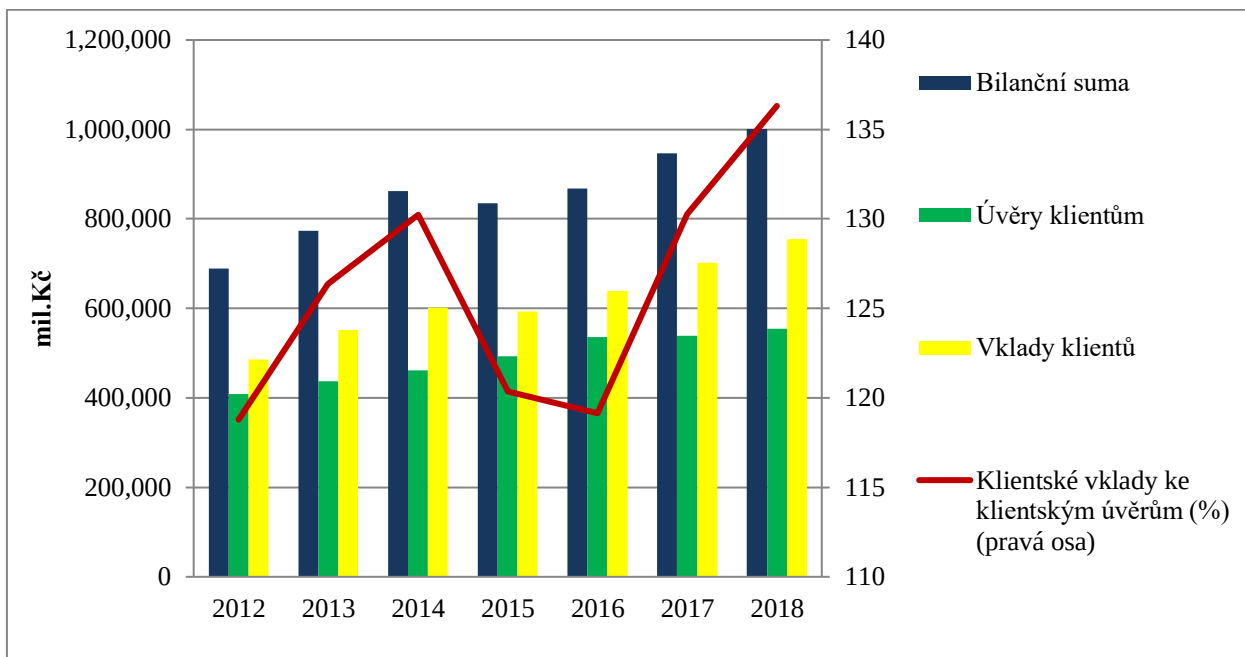
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv bank „Otkrytie“, „Uralsib“, „Expobank“.

Analýza bude provedena na základě informací obsažených ve výročních zprávách bank na individuálním základě. V první podkapitole bude uveden stručný popis analyzovaných bank, včetně informací o dynamice bilanční sumy, objemu vkladů a poskytnutých úvěrů.

3.1. Charakteristika vybraných bank

Komerční banka je mateřskou společností Skupiny KB a patří mezi přední bankovní instituce v České republice. Komerční banka byla založena v roce 1990 jako státní instituce, ale po odkupu státního podílu finančním konglomerátem Société Générale v roce 2001 banka se stala soukromou. Po privatizaci KB začala na českém bankovním trhu rozvíjet také i retailové aktivity. Součástí tohoto procesu bylo převzetí 60% podílu v Modré pyramidě v říjnu 2006, akvizice 50,1% podílu ve společnosti SGEF (Société Générale Equipment Finance) v roce 2011 a nákup 100% podílů ve společnosti financování automobilů PSA Finance CZ v červenci 2016. Jako výsledek, Komerční banka rozšířila své zaměření a je v současné době univerzální bankou nabízející služby v oblasti retailového, podnikového, investičního bankovníctví a další specializované služby jako například leasing, factoring, spotřebitelské úvěry a pojištění. Na konec 2018 roku KB měla 358 poboček a více než 1,6 milionů klientů v České republice. Graf č.13. poskytuje informace o vývoji objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv Komerční banky od roku 2012 do roku 2018.

Graf č.13. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv KB v období let 2012-2018

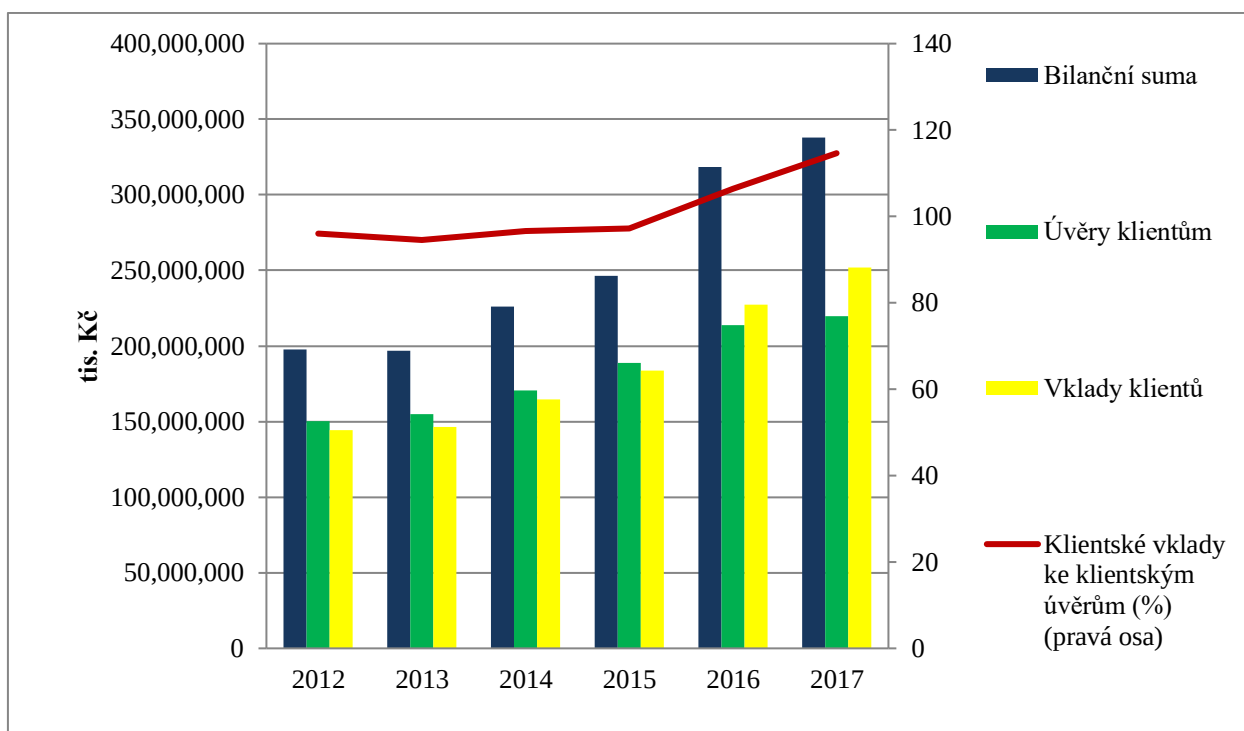
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky (2012-2018).

Do roku 2014 celková aktiva banky rostla v průměru o 11,9% ročně. Po mírném poklesu bilanční sumy v roce 2015 se trend růstu obnovil již v příštím roce. Současně ve srovnání s objemem poskytnutých úvěrů došlo k vyššímu tempu růstu vkladů. Poměr klientských vkladů a úvěrů je důležitým ukazatelem stability a likvidity bank, protože klientské vklady jsou nejstabilnějším a relativně levným zdrojem finančních prostředků potřebných k financování aktivit banky. Podíl klientských vkladů ke klientským úvěrům po celou dobu se nacházel nad hranici 100%, což

svědčí o dostatečném objemu prostředků pro poskytování úvěrů a nezávislosti banky od finančních trhů.

Raiffeisenbank a.s. je součástí skupiny Raiffeisen Bank International AG, působící převážně na území střední a východní Evropy. Akcie skupiny jsou kotovány na vídeňské burze a zhruba 58,8% vlastní regionální banky Raiffaisen. Kromě regionálních bank RBI AG také zahrnuje investiční společnost Raiffeisen, stavební spořitelnu Raiffeisen a společnost Raiffeisen – Leasing, s.r.o. Na českém trhu Raiffeisenbank působí od roku 1993. V květnu 2008 došlo k fúzi společnosti Raiffeisenbank a.s. s eBankou, která přivedla do Raiffeisenbank zhruba 250 tisíc klientů. V současné době podle bilanční sumy Raiffeisenbank je pátou největší tuzemskou bankou na bankovním trhu České republiky. Počet klientů banka nezveřejňuje ale na konec roku 2017 měla 124 pobočky v České republice. Z hlediska spektru klientů a nabízených služeb Raiffeisenbank je komplexní bankou poskytující služby obyvatelstvu, malým a středním podnikům a velkým společnostem. Nabízí služby a produkty, jako jsou vedení účtů, poskytování úvěrových, spořicích a investičních produktů, poradenství pro velké klienty a další specializované finanční služby. V grafu č.14 je uvedena dynamika objemu úvěrů, přijatých vkladů od klientů a celkových aktiv Raiffeisenbank během sledovaného období.

Graf č.14. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a bilanční sumy Raiffeisenbank v letech 2012-2017

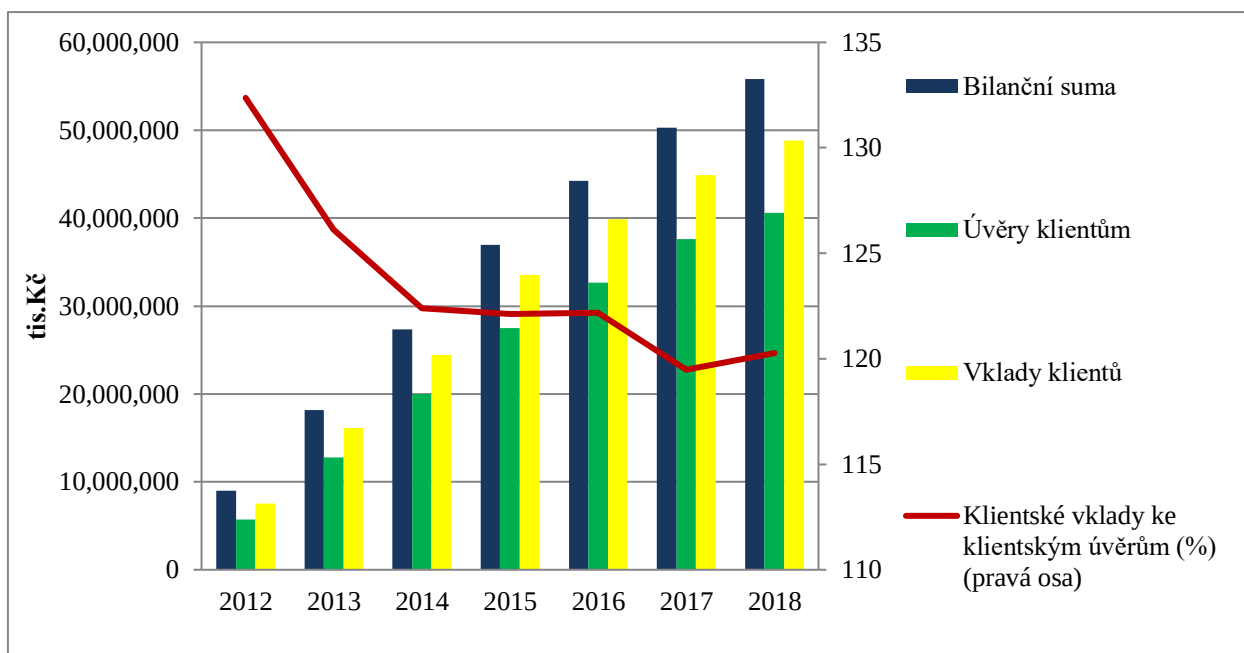
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Raiffeisenbank (2012-2017).

Bilanční suma Raiffeisenbank během sledovaného období neustále rostla v průměru o 11,8%. Objem úvěrů do roku 2015 přesáhal objem vkladů, nicméně v důsledku prudkého nárůstu vkladů o 23,9% v roce 2016 poměr vkladů a úvěrů překročil hranici 100%.

Equa bank je jednou z nejmladších bank působících na českém bankovním trhu. Její předchůdkyní IC Banka byla založena v lednu 1993 a následně byla v září 2007 prodána italské společnosti Banco Popolare. Pak v roce 2011 byla odkoupena britskou finanční skupinou Anacap Financial Partners LLP a přejmenována na Equa bank. Nyní akcie Equa bank nejsou kotovány na burze a jediným akcionářem banky je společnost Equa Group Ltd., kterou vlastní výše uvedená britská finanční skupina. Se společnostmi Equa Holding Limited, Equa Group Limited, Credoma a.s., Equa Sales & Distribution s.r.o. a Equa Financial Services s.r.o. banka tvoří koncern.

Na rozdíl od relativně velkých bank (jako Komerční banka a Raiffeisenbank), Equa bank nabízí své služby především fyzickým osobám a malým a středním podnikům. To vysvětluje poměrně velký počet klientů, který v roce 2018 dosáhl 370 000. V České republice má banka 59 poboček. V grafu č.15 je uvedena základní informace o vývoji objemu vkladů, úvěrů a aktiv banky.

Graf č.15. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv Equa bank v letech 2012-2018

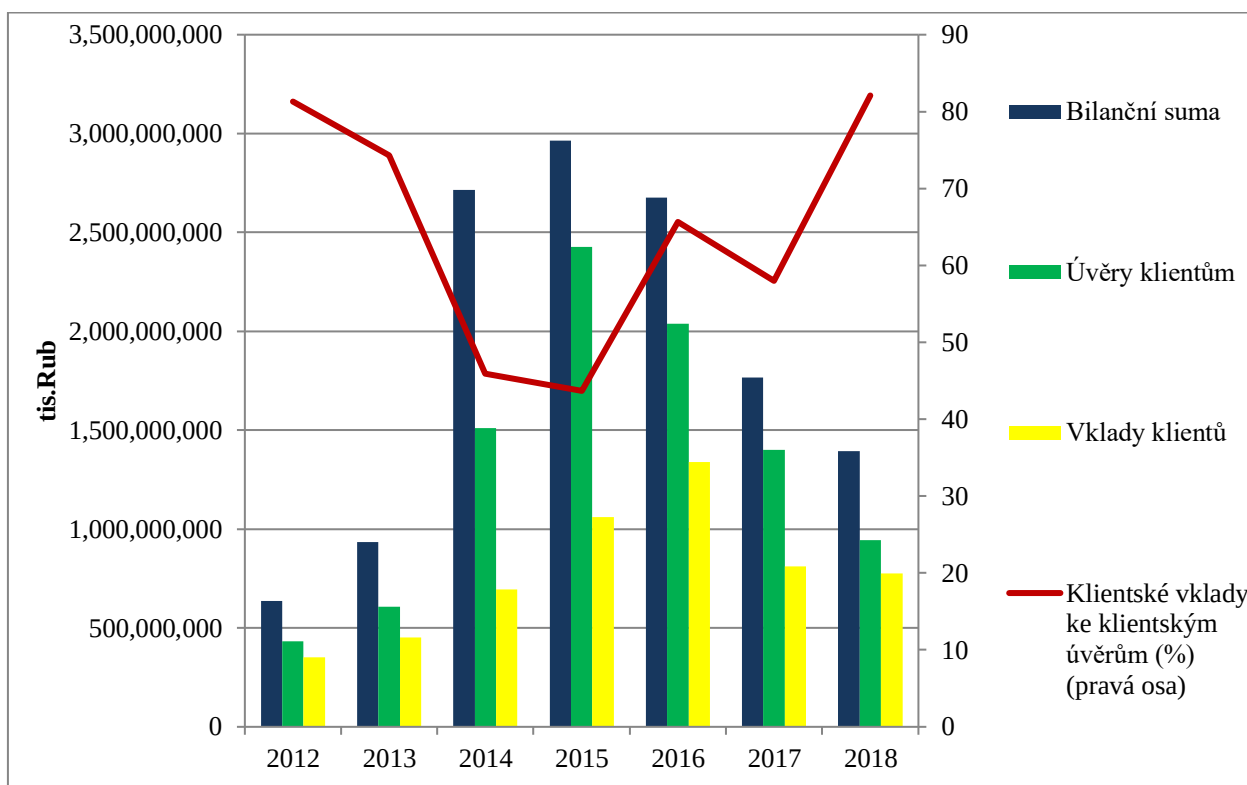
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Equa bank (2012-2018).

Relativně mladá společnost Equabank vykazovala aktivní růst aktiv po celé období. Je třeba poznamenat klesající trend poměr vkladů a úvěrů, který však ke konci roku 2018 činil 120%, což představuje dostatečný objem prostředků na financování aktivních bankovních operací.

Jednou z největších 10 ruských bank je **“Otkrytie”**, která byla založena v roce 1993 a působila pod názvem **“Nomos-bank”** do roku 2014. Banka je součástí finanční skupiny **“Otkrytie”**, která také zahrnuje pojišťovnu **“Rosgosstrakh”**, nestátní penzijní fond **“Otkrytie”**, leasingovou společnost **“Baltic Leasing”** a makléřskou společnost **“Otkrytie Broker”**.

V roce 2005 koupila banka “Otkrytie” kontrolní podíl ve společnosti “Regiobank”, která byla lídrem bankovního trhu v regionu ruského Dálného východu. V roce 2008 začala společnost “Otkrytie” rozvíjet své bankovní obchody a získala 100% akcií “Ruské rozvojové banky”. V roce 2010 se banka stala ovládajícím akcionářem “Khanty-Mansiyské banky”. V roce 2014 Centrální banka a Agentura pojištění vkladů vybrala banku “Otkrytie” jako spoluinvestora pro finanční restrukturalizaci banky “Trust”. V roce 2017 se klíčovým akcionářem banky s podílem 99,9% stává Centrální banka Ruské federace, která od srpna 2017 provádí řadu opatření pro zvýšení finanční stability banky “Otkrytie”. V lednu 2019 byla dokončena fúze “Binbank” a banky “Otkrytie”. V současné době banka “Otkrytie” poskytuje produkty a služby v oblasti retailového, podnikového a investičního bankovníctví. Regionální síť banky zahrnuje 745 poboček a banka “Otkrytie” je zařazena do seznamu systémově významných úvěrových institucí schváleného Centrální bankou Ruské federace. Graf č.16. poskytuje informace o vývoji objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky od roku 2012 do roku 2018.

Graf č.16. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky “Otkrytie” v letech 2012-2018

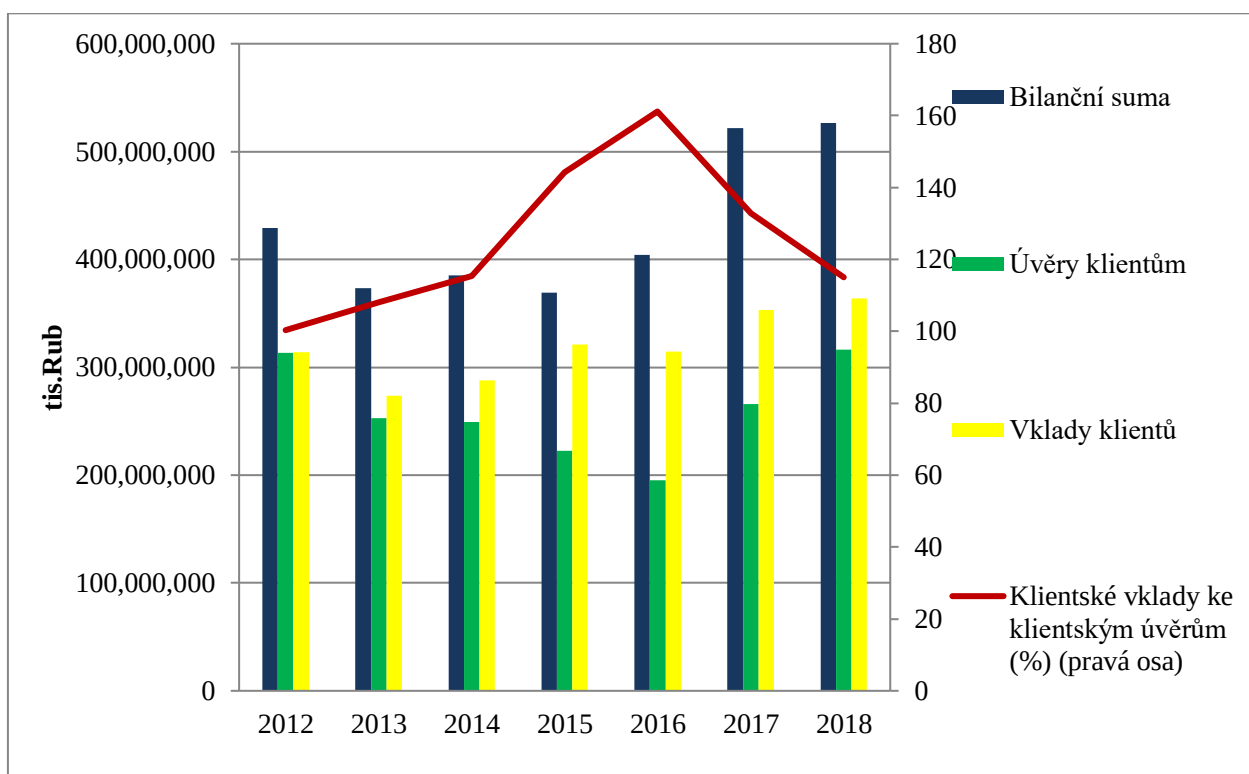
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Otkrytie“ (2012-2018).

Celková aktiva banky do roku 2015 rostla poměrně dynamicky, ale v posledních třech letech se bilanční suma v průměru postupně snižovala o 21,6% ročně. Jedním ze základních rozdílů mezi ruskými a českými bankami je hodnota poměru vkladů k úvěrům. V bance "Otkrytie" objem

úvěrů po celé období výrazně převyšoval objem vkladů, což v situaci obtížného přístupu na vnější finanční trhy může vést k problémům s likviditou.

Banka **“Uralsib”** byla založena v roce 2005 a následně reorganizována v roce 2010 ve formě fúzi s bankou **“Sstroyvest”**. Do listopadu 2015 byl hlavním akcionářem banky finanční korporace **“Uralsib”**, která ovládala 97,20% akcií banky. V roce 2015 za účelem zabránění insolvenční banky, Vladimir Kogan získal 82% podíl v úvěrové instituci. V současné době je banka součástí finanční korporace „Uralsib“, která vedle bankovních služeb poskytuje leasingové, makléřské služby, pojištění a správu aktiv. Hlavními aktivitami banky jsou obchody v oblasti retailového, korporátního a investičního bankovníctví. V současné době má Uralsib rozvinutou síť poboček, která se skládá z 271 poboček po celém Rusku a obsluhuje více než 100 tisíc firem a více než 5 milionů soukromých klientů. V grafu č.17 je uvedena základní informace o vývoji objemu vkladů, úvěrů a aktiv banky.

Graf č.17. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky „Uralsib“ v letech 2012-2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Uralsib“ (2012-2018).

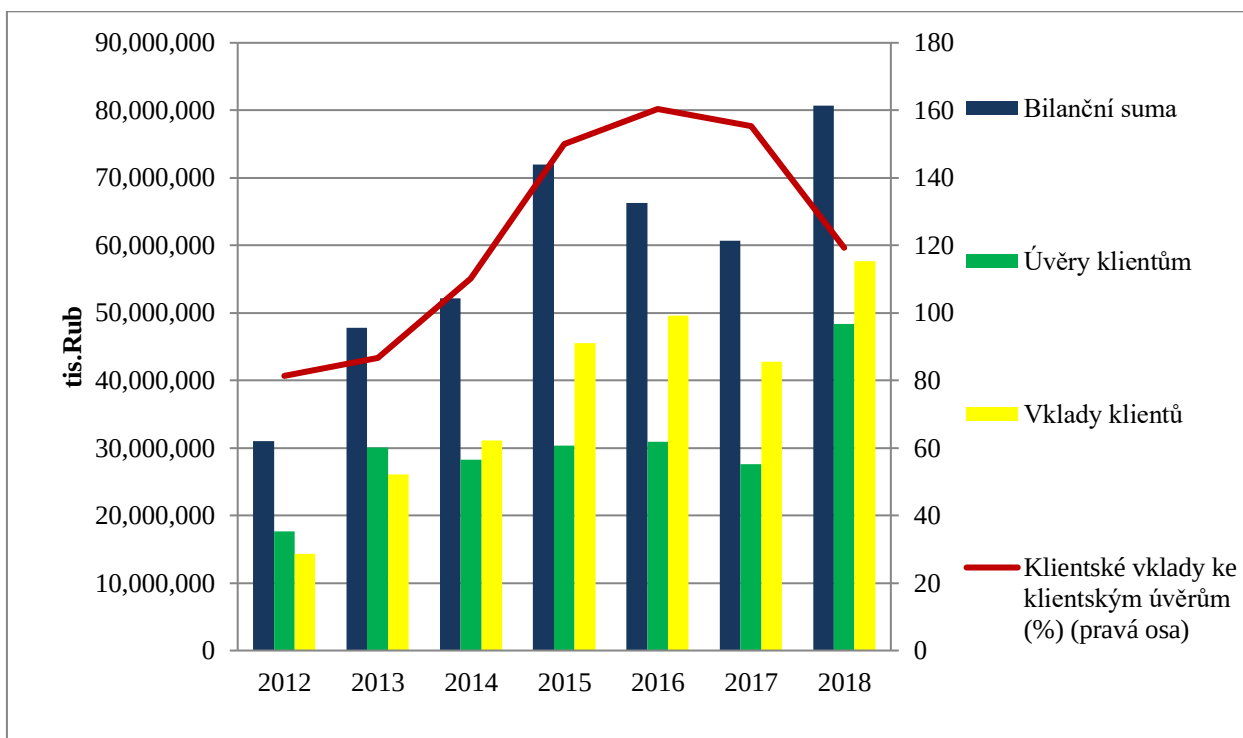
Objem bankovních aktiv do roku 2015 mírně klesal v průměru o 4,6% ročně, ale v posledních třech letech došlo ke zvýšení bilanční sumy a vkladů banky. Největší nárůst v roce 2017 činil 29,1% a byl způsoben zvýšením objemu úvěrů obyvatelstvu. Na základě take lze konstatovat, že úvěrová politika banky je opatrnější, neboť zdroje financování aktivit banky formou vkladů klientů převyšují objem poskytnutých úvěrů.

„Expobank“ byla založena v roce 1994 pod názvem „Iskol-Bank“. 3. března 2008 bylo oznámeno, že 100% podíl ve společnosti Expobank koupila společnost „British Barclays Bank“. Počátkem roku 2011 však byla společnost „Barclays Bank“ uvedena do prodeje a následně byla nabýta bankéřem Igorem Kimem, v důsledku čehož bylo staré jméno vráceno do banky.

«Expobank» je univerzální úvěrová instituce, která poskytuje široké spektrum služeb fyzickým i právnickým osobám. Prioritními směry činnosti „Expobank“ jsou však poskytování finančních a poradenských služeb korporátním a privátní bankovníctví. Korporátním klientům jsou nabízeny následující bankovní produkty a služby: úvěrování, firemní karty a mzdové projekty, akvizice, transakce M&A a služby investičního bankovníctví, služby zprostředkovatelů a depozitářů.

Klienty banky jsou 7 tisíc společností a více než 36 tisíc fyzických osob. Síť poboček zahrnuje 15 kanceláří a poboček v deseti ruských městech. „Expobank“ má také několik partnerských bank v Srbsku, Lotyšsku a České republice.

Graf č.18. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky „Expobank“ v letech 2012-2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Expobank“ (2012-2018).

Z grafu č. 18 je patrný trend růstu celkových aktiv banky v letech 2012-2015, který byl v příštích dvou letech nahrazen poklesem. Ke konci roku 2018 se však v souvislosti s oživením ruské ekonomiky aktiva banky zvýšila o 33,1% v důsledku prudkého nárůstu objemu vydaných úvěrů. V posledních letech banka také prosazuje opatrnou úvěrovou politiku, protože objem vkladů je výrazně vyšší než objem klientských úvěrů.

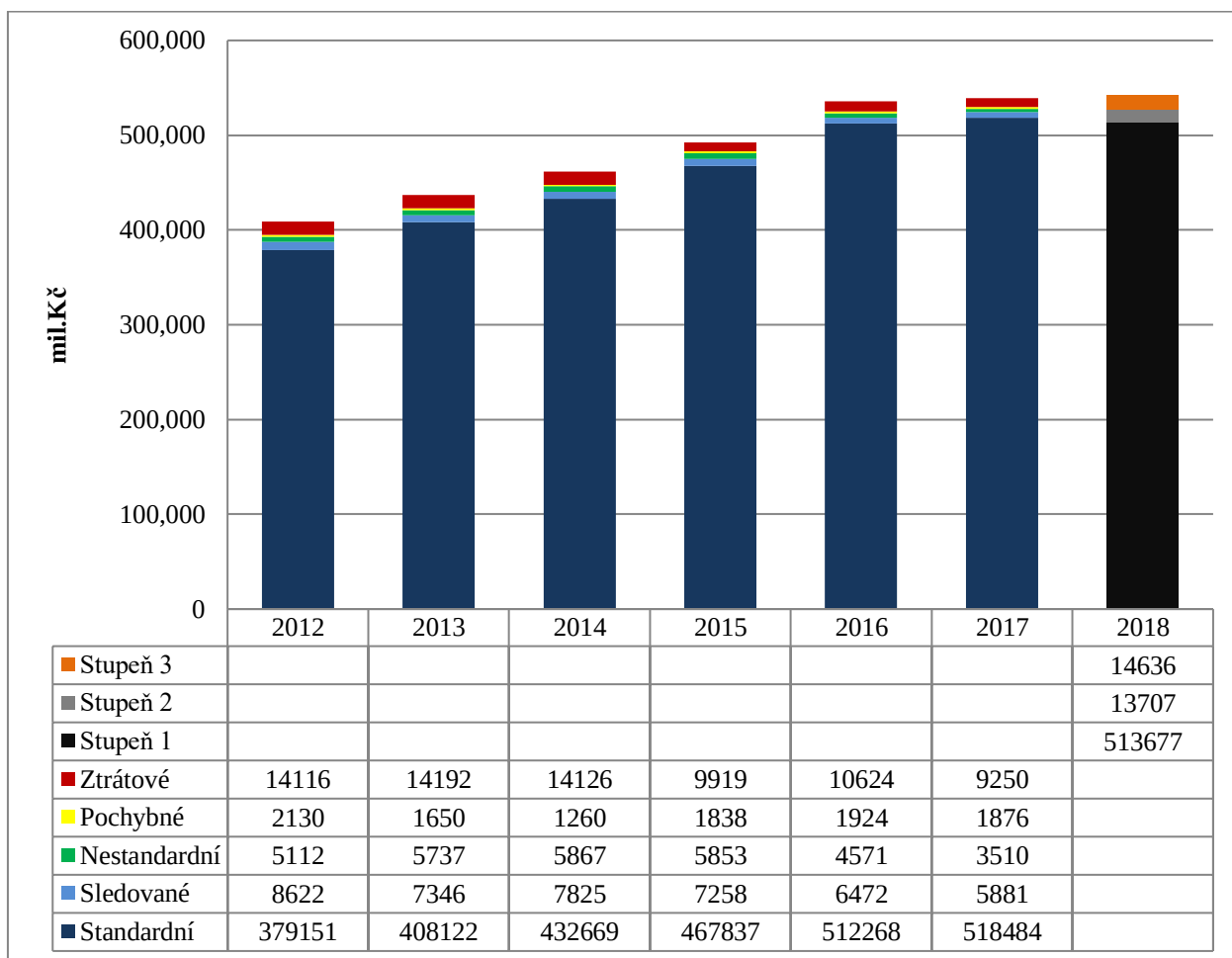
Všechny banky mají tedy přibližně stejný rozsah poskytovaných služeb a na bankovním trhu působí dostatečně dlouho, aby výsledky analýzy byly objektivní.

3.2. Analýza kvality úvěrových portfolií vybraných bank v oblasti kvality pohledávek

Do roku 2018 byly úvěrové pohledávky klasifikovány v souladu s metodikou České národní banky uvedené v první kapitole a oceňovány v zůstatkové hodnotě s použitím metody efektivní úrokové míry, která přesně diskontuje budoucí peněžní toky. Při výpočtu efektivní úrokové míry se berou v úvahu všechny smluvní podmínky. Klasifikace zohledňuje jak kvantitativní (platební morálka klienta), tak i kvalitativní kritéria. Od roku 2018 klasifikace a hodnocení pohledávek se provádí podle standardu IFRS 9 a nyní platné vyhlášky ČNB č. 392/2017 Sb.

První analyzovanou bankou je **Komerční banka** a dynamika výše její pohledávek je zobrazena v grafu č.19.

Graf č.19. Kategorizace pohledávek Komerční banky

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky (2012-2018).

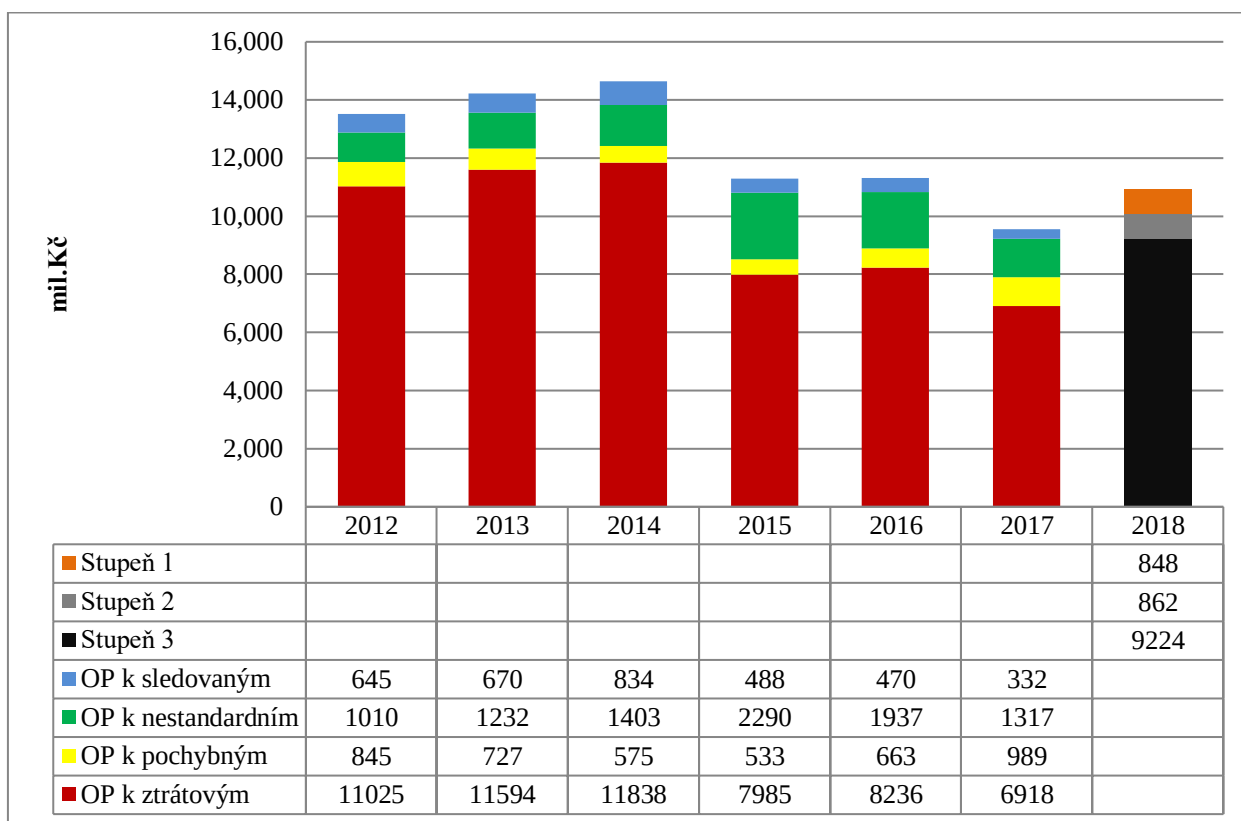
Objem úvěrového portfolia KB v průběhu analyzovaného období vykazoval stabilní růst. Průměrná roční míra růstu do roku 2016 činila 7% a byla tažena převážně úvěry fyzickým

osobám. V roce 2017 však došlo k výraznému zpomalení růstu úvěrového portfolia, což souvisí také s poklesem objemu úvěrů poskytnutých sektorům elektrárenství, nemovitosti a také zpomalením růstu úvěrů obyvatelstvu. Podle odborníků Komerční banky byl pokles ovlivněn narušením cen na mezibankovním trhu v souvislosti s měnovými intervencemi. Kromě toho poklesla účetní hodnota eurových úvěrů v důsledku posílení koruny. V roce 2018 zůstala velikost úvěrového portfolia na stejné úrovni.

Největší část úvěrového portfolia tvořily pohledávky bez selhání, jejichž podíl se za celé období zvýšil a ke konci roku 2018 dosáhl 97,3%, což potvrzuje vysokou kvalitu úvěrového portfolia. Hodnota ztrátových úvěrů od počátku sledovaného období poklesla o 34,5%. K nejvýraznějšímu poklesu došlo v roce 2015, kdy se objem ztrátových pohledávek snížil o 4207 mil. Kč, což může být způsobeno nejrychlejším od roku 2007 růstem české ekonomiky (růst reálného HDP dosáhl 4,3%). Na pozadí růstu české ekonomiky se nezaměstnanost snížila a zčásti v důsledku nízké inflace došlo k růstu reálných mezd, což zjevně zvýšilo platební schopnost obyvatelstva. Současně růst disponibilních příjmů obyvatelstva promítl do vzestupu maloobchodních tržeb. Oživení ekonomiky tak přispělo ke zlepšení finanční situace všech bankovních klientů, což vysvětluje výrazné zlepšení kvality úvěrového portfolia v roce 2015. Zpomalení růstu úvěrů v roce 2017 nepřispělo ke zhoršení kvality úvěrového portfolia, neboť došlo ke snížení objemu všech kategorií pohledávek se selháním. Od roku 2018 Banka zařazuje všechny své úvěry a pohledávky z finančních činností do tří kategorií : stupeň 1 a 2 představují výkonné a stupeň 3 nevýkonné úvěrové pohledávky. Tedy pohledávky zahrnuté ve stupních 1 a 2 odpovídají standardním a sledovaným pohledávkám. Na základě toho lze konstatovat, že kvalita portfolia zůstala na přibližně stejné úrovni, o čemž svědčí podíl úvěrových pohledávek zahrnutých do 3 stupňů.

Znehodnocení pohledávky je účtováno prostřednictvím opravných položek, jejichž výše je také důležitým ukazatelem kvality bankovního portfolia. U významných úvěrových expozic KB používá metodu diskontování očekávaných budoucích peněžních toků. U úvěrových pohledávek budoucí peněžní toky jsou odhadnuty na základě očekávaných příjmů klienta a případné realizace zajištění. Při posuzování zajištění Komerční banka používá metodu A-IRB. U nevýznamných pohledávek ztráty ze snížení hodnoty jsou posuzovány na základě statistických modelů. Graf č.20 ukazuje dynamiku objemu opravných položek k různým kategoriím pohledávek.

Graf č.20. Výše opravných položek Komerční banky

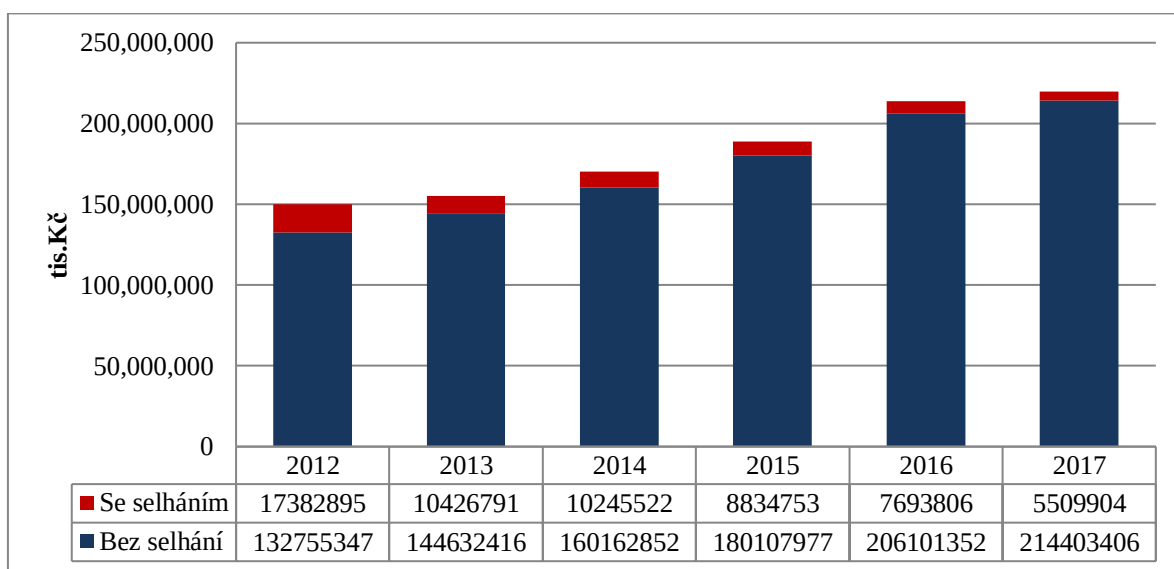
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky (2012-2018).

Výše opravných položek do roku 2014 pomalu rostla v průměru o 4,08% ročně, což bylo způsobeno zejména nárůstem nestandardních úvěrů, jejichž hodnota se oproti roku 2012 zvýšila o 755 mil. Kč. Nicméně, vzhledem k rychlejšímu růstu úvěrového portfolia, to nemělo významný vliv na jeho kvalitu. V roce 2015 při prudkém poklesu objemu ztrátových pohledávek se objem opravných položek snížil o 18,9%. Důvodem byl pokles tvorby opravných položek k úvěrům korporátních klientů. V roce 2016 došlo k mírnému navýšení tvorby opravných položek o 0,8%, v důsledku růstu ztrátových individuálně významných pohledávek za právnickými osobami. Avšak již v příštím roce následoval pokles opravných položek o 13,8%, a to v důsledku současného zlepšení kvality retailových a retailových portfolií. Ke konci roku 2018 se výše opravných položek zvýšila o 14,4%, což bylo částečně způsobeno přechodem na nový standard oceňování finančních aktiv IFRS 9.

Do roku 2018 **Raiffeisenbank** posuzovala pohledávky v souladu s vyhláškou ČNB č. 163/2014, mezinárodním standardem IAS 39 a vnitřními předpisy. Při hodnocení úvěrů a jejich zahrnutí do určité kategorie se berou v úvahu kritéria jako počet dnů po splatnosti, finanční situace klienta, provedené restrukturalizace. Raiffeisenbank ve svých finančních výročních zprávách kategorizuje pohledávky na pohledávky se selháním a bez selhání. Graf č.21 ukazuje strukturu a dynamiku celkového objemu úvěrů.

V prvních dvou letech sledovaného období se objem úvěrového portfolia mírně zvýšil o 3,3%. V období 2014 až 2016 však byla pozorována úvěrová expanze, v jejímž důsledku se objem úvěrového portfolia v průběhu tří let zvýšil o 37,9%. Tato vysoká míra růstu v těchto letech je dána především postkrizovým oživením české ekonomiky, která na konci roku 2016 překonala ekonomický vrchol z roku 2008, a následným zvýšením počtu klientů, zejména fyzických osob. V roce 2014 důvodem zvýšení úvěrového portfolia o 9,9% byl především růst spotřebitelských úvěrů (5,7%) a růst poptávky po hypotečních úvěrech ke konci roku. Celkový objem pohledávek se v roce 2015 zvýšil o 10,9%, což bylo spojeno s 14% nárůstem poskytnutých hypotečních úvěrů a zvýšeným financováním korporátních klientů, zejména v oblasti nemovitostí. V roce 2016 se tempo růstu úvěrového portfolia zvýšilo o dalších 2,3% a bylo taženo rekordním zvýšením objemu úvěrů fyzickým osobám, jehož meziroční nárůst činil 17%. Částečně to bylo způsobeno procesem převzetí retailového bankovníctví Citibank, v jehož rámci bylo více než 90% bývalých klientů Citibank převedeno do Raiffeisenbank. V roce 2017 se tempo růstu snížilo na 2,9% v důsledku poklesu poptávky po financování od korporátních klientů, což bylo způsobeno možností samofinancování v příznivé makroekonomické situaci. Na celkovém růstu úvěrů v tomto roce podílely hypotéky a spotřebitelské úvěry, jejichž objem vzrostl v meziročním srovnání o 7,2%. Údaje za rok 2018 nebyly v době psaní této práce k dispozici.

Graf č.21. Kategorizace pohledávek Raiffeisenbank

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Raiffeisenbank (2012-2017).

Na počátku sledovaného období byl podíl nevýkonných pohledávek o 5,4% vyšší než ukazatel celého českého bankovního sektoru a činil 11,6%. Od roku 2013 se však kvalita úvěrového portfolia neustále zlepšuje. V roce 2013 se objem pohledávek se selháním snížil o 40%, což bylo na jedné straně spojeno s koncem recese a oživením české ekonomiky po

celosvětové krizi a na straně druhé s předčasným ukončením procesu syntetické sekuritizace portfolia podnikových úvěrů, jehož účelem bylo převést část úvěrového rizika na investora, kterým byl Kreditanstalt für Wiederbau. V roce 2014 se podíl pohledávek bez selhání zvýšil o 0,7%, a to především v důsledku růstu úvěrového portfolia. V roce 2015 za účelem snížení úvěrového rizika byla zahájena další syntetická sekuritizace portfolia firemních úvěrů v nominální hodnotě 1 mld. EUR. V následujících dvou letech se s aktivním růstem úvěrového portfolia podíl nesplácených úvěrů ve srovnání s rokem 2014 snížil o 46,2%, a to především díky pozitivnímu vývoji české ekonomiky a úspěšnému prodeji nesplácených úvěrů

Raiffeisenbank tvoří opravné položky k individualně významným pohledávkám, u kterých je identifikováno selhání dlužníka, na základě očekávaných peněžních toků. V případě nevýznamných pohledávek opravné položky jsou tvořeny portfoliově k dosud neidentifikovaným ztrátám, stanoveným na základě historického chování portfolia s obdobnými charakteristikami. Tabulka č.12 ukazuje výši opravných položek v určitých letech a jejich tempo růstu.

Tabulka č.12. Výše opravných položek Raiffeisenbank

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Opravné položky celkem	6 381 987	6 546 643	6 597 999	6 152 402	6 108 799	4 973 912
% změna		2,58	0,78	-6,75	-0,71	-18,58

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Raiffeisenbank (2012-2017).

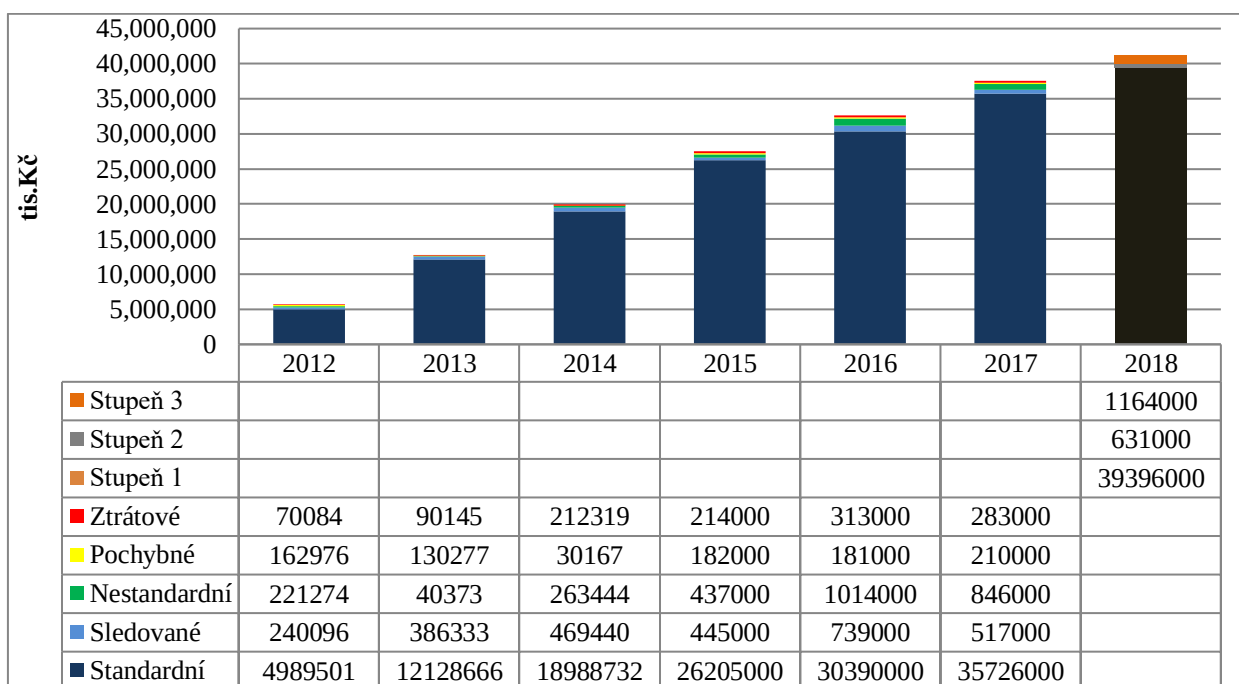
Dynamiku výše opravných položek během období lze charakterizovat jako pozitivní. Do roku 2014 bylo pozorováno mírné zvyšování jejich objemu v souvislosti s nárůstem opravných položek k pohledávkám po splatnosti více než 6 měsíců. V roce 2015 došlo v důsledku zlepšující se ekonomické situace v zemi a dobrých výsledků skupiny Raiffeisen k poklesu tvorby položek o 6,75%. V roce 2016 i přes výrazné snížení ztrát ze znehodnocení úvěrových pohledávek výše opravných položek klesla jen o 0,7%, což bylo spojeno s jednorázovou tvorbou opravných položek k pohledávkám za jedním velkým korporátním klientem banky. V roce 2017 se na pozadí úspěšných výsledků banky a příznivého makroekonomického prostředí objem opravných položek snížil o 18,6%. Podle výročních zpráv Raiffeisenbank tento meziroční pokles je částečně ovlivněn výše zmíněnou opravnou položkou, související s korporátním klientem banky. Tak v průběhu celého období tvorba opravných položek na úvěrová rizika poklesla o 22,1%, což svědčí o významném zlepšení kvality úvěrového portfolia.

Equabank kategorizovala do roku 2018 své pohledávky do pěti kategorií v souladu s vyhláškou č. 163/2014. Hlavními parametry pro kategorizaci jsou dny po splatnosti pohledávky, platební morálka, existence restrukturalizace, insolvence, výsledky finanční analýzy klienta. Equa Bank je nejmladší bankou ze všech analyzovaných, s čímž je spojen velmi rychlý růst

všech ukazatelů, včetně objemu úvěrového portfolia, jehož struktura a dynamika jsou uvedeny v grafu č. 22. Na začátku období úvěrové portfolio banky se skládalo převážně z úvěrů odkoupených od banky “Banco Popolare Česká republika” a hypotečních úvěrů poskytnutých společnostmi ve skupině “Credoma”. V roce 2012 začala banka poskytovat hypoteční úvěry a služby pro refinancování spotřebitelských úvěrů. V roce 2013 zahájila poskytování spotřebitelských úvěrů. V současné době se úvěrové portfolio banky skládá především z hypoték, spotřebitelských úvěrů a úvěrů malým a středním podnikům.

V průběhu celého analyzovaného období vykazovalo úvěrové portfolio rychlý a stabilní růst. V roce 2013 bylo zvýšení celkového objemu pohledávek o 125% taženo především nárůstem poskytnutých hypotečních úvěrů, který činil 145%. V roce 2014 vedle růstu úvěrů obyvatelstvu k zvýšení objemu úvěrového portfolia přispěly úvěry nefinančním organizacím, které meziročně vzrostly o 45,3%. V následujícím roce se mírně zpomalil růst podnikových úvěrů (o 29,1%), nicméně díky růstu úvěrů poskytnutých obyvatelstvu o 50,6% došlo k nárůstu úvěrového portfolia o 37,7%. V roce 2016 se tempo růstu objemu pohledávek snížilo na 18,8%, což bylo spojeno s poklesem korporátního financování a hlavním zdrojem růstu byly retailové úvěry. Stojí za zmínku, že do roku 2016 i přes aktivní růst aktiv banky vykazovala ztráty, ale ke konci letošního roku byl poprvé zaznamenán čistý zisk ve výši 106 milionů korun. V roce 2017 byl růst úvěrového portfolia o 15,2% způsoben zvýšením objemu poskytnutých komerčních úvěrů o 8,9%, spotřebitelských úvěrů o 27,8% a hypoték o 15,6%. V roce 2018 byl nárůst o 9,6% spojen se zvýšením úvěrů obyvatelstvu o 15,8%.

Graf č.22. Kategorizace pohledávek Equa Banky

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Equa bank (2012-2018).

Kvalita úvěrového portfolia v průběhu analyzovaného období byla poměrně vysoká, ale zároveň volatilní. Tak do konce roku 2012 činil podíl pohledávek bez selhání v úvěrovém portfoliu 92%. V roce 2013 se navzdory aktivnímu růstu portfolia hodnota tohoto ukazatele zvýšila na téměř 98%, a to díky nárůstu standardních úvěrů o více než dvojnásobek při současném snížení pochybných a nestandardních pohledávek. Nicméně, během příštích 3 let se kvalita úvěrového portfolia mírně zhoršila. Hlavním důvodem pro to byl meziroční nárůst ztrátových pohledávek o 135,5% v roce 2014. V roce 2015 se podíl úvěrů bez selhání snížil na 97% v důsledku prudkého nárůstu pochybných a nestandardních pohledávek. V souvislosti s tím banka restrukturalizovala pohledávky za klienty v celkovém objemu 437 132 tis. Kč. V roce 2016 dosáhl podíl úvěrů se selháním 4,6%, což bylo spojeno s masivním nárůstem nestandardních a ztrátových pohledávek. V následujících dvou letech však došlo ke zlepšení kvality úvěrového portfolia v důsledku snížení podílu nevýkonných úvěrů na 2,8% a zvýšení objemu pohledávek nejvyšší kvality. Na rozdíl od dříve analyzovaných bank neexistuje přímá korelace mezi makroekonomickou situací a kvalitou úvěrového portfolia, což může být způsobeno jak relativně malou velikostí Equa Bank, tak počáteční fází jejího aktivního vývoje.

Equabank tvoří opravné položky pro retailové portfolio s použitím koeficientů, které jsou vypočteny metodou Markovského řetězce. Pro portfolio komerčních úvěrů opravné položky jsou tvořeny k nestandardním, pochybným a ztrátovým pohledávkám na základě metody diskontování očekávaných budoucích peněžních toků. Tabulka č.13 ukazuje výši opravných položek v určitých letech a míru jejich růstu.

Tabulka č.13. Výše opravných položek Equa Banky

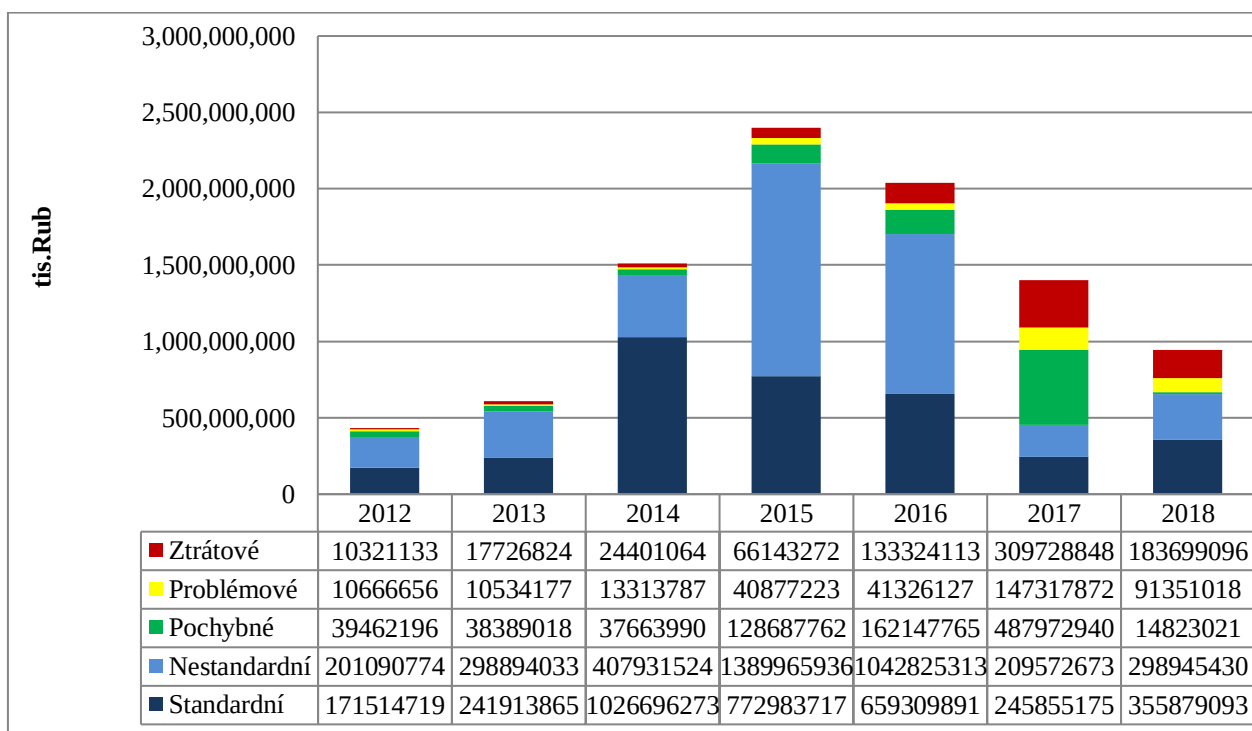
Tis.Kč	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OP celkem	73374	79438	212117	270000	397000	384000	580000
% změna		8,26	167,02	27,29	47,04	-3,27	51,04

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Equa bank (2012-2018).

Dynamika tvorby opravných položek plně odpovídá vývoji podílu nevýkonných úvěrů. V roce 2013 byl pozorován mírný nárůst opravných položek o 8,26%. V příštím roce stav se více než zdvojnásobil, což bylo spojeno s růstem ztrátových pohledávek na pozadí aktivního přilákání nových klientů. V následujících dvou letech pokračoval růst výše opravných položek v důsledku zvýšení podílu ohrožených pohledávek za korporátními klienty. Od roku 2017 se tento trend změnil a výše opravných položek se snížila o 3,3%. Avšak v roce 2018 se objem opravných položek opět zvýšil o více než 50%, což vedle nárůstu úvěrového portfolia souviselo také s přeceněním finančních aktiv v důsledku přechodu na nový standard IFRS 9, v důsledku čehož se výše opravných položek vzrostla o 13%.

Do roku 2017 prováděla banka „Otkrytie“ hodnocení úvěrového rizika, kvality pohledávek a stanovení výše opravných položek v souladu s vyhláškou centrální banky RF č. 254-P a interními metodami. V roce 2017 byla vyhláška CB RF č. 254-P nahrazena vyhláškou č. 590-P. Z grafu č. 23 vyplývá, že dynamika úvěrového portfolia banky „Otkrytie“ v průběhu sledovaného období byla poměrně volatilní. V roce 2013 tak došlo k meziročnímu nárůstu úvěrového portfolia o 40,3%, což bylo způsobeno zvýšením objemu úvěrů právnickým osobám o 32,1%. V následujícím roce došlo k prudkému nárůstu úvěrového portfolia, které se více než zdvojnásobilo. Důvodem bylo více než 11násobné zvýšení financování velkých korporátních klientů prostřednictvím reverzních repo operací. Současně se snížil objem spotřebitelských a hypotečních úvěrů o 9,1%. Aktivní růst pokračoval i v roce 2015, kdy objem pohledávek se zvýšil o 58,9% především díky přilákání nových korporátních klientů a nárůstu úvěrů obyvatelstvu o 73,2%. Dalším důvodem růstu byla fúze banky „Petrocommerc“. I přes pokračující aktivní růst úvěrů poskytnutých fyzickým osobám došlo v roce 2016 k výraznému poklesu celkového objemu úvěrů v důsledku plánovaného snížení reverzních repo operací s korporátními klienty o 92,6%. V následujícím roce došlo ke snížení úvěrového portfolia ve všech segmentech, takže celkový objem poklesl o 31,3%. Hlavním důvodem bylo uzavření řady velkých korporátních úvěrů. V roce 2018 se objem poskytnutých úvěrů fyzickým osobám zvýšil o 29,8% a naopak portfolio firemních úvěrů se snížilo o 23,1%, v důsledku čehož se celkový objem pohledávek oproti předchozímu roku klesl o 32,5%.

Graf č.23. Kategorizace pohledávek banky „Otkrytie“

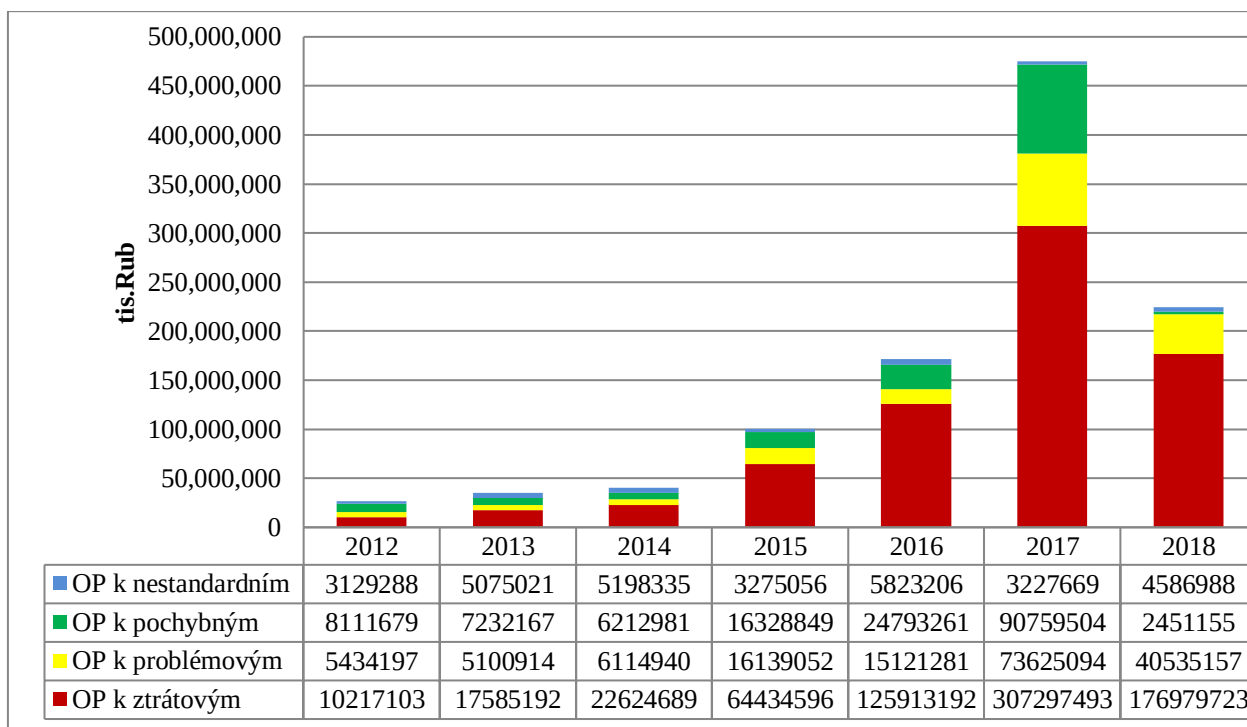

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Otkrytie“ (2012-2018).

Kvalita úvěrového portfolia v období do roku 2015 byla na poměrně dobré úrovni, navíc byl pozorován pozitivní trend. Tak v roce 2013 vzrostl ve srovnání s předchozím rokem podíl pohledávek bez selhání o 3% a dosáhl 89%. V následujícím roce se díky výraznému nárůstu standardních úvěrů o více než trojnásobek, podíl nevýkonných úvěrů snížil na 5%. V roce 2015 zhoršení makroekonomické situace a meziroční pokles ekonomické aktivity o 3,7% vedlo ke snížení podílu kvalitních úvěrů o 4,9%. Největší podíl pohledávek se selháním byl v portfoliu úvěrů malým a středním podnikům. V roce 2016 se vlivem růstu ztrátových úvěrů více než o 100% se podíl pohledávek bez selhání snížil na 83,5%. V následujícím roce došlo k výraznému zhoršení kvality úvěrového portfolia v důsledku prudkého poklesu objemu standardních i nestandardních úvěrů a současného zvýšení ztrátových pohledávek o 132% a pochybných o 201%. Největší zhoršení kvality bylo zaznamenáno v portfoliu korporátních úvěrů, což může být způsobeno koncentrací velkých pohledávek. V roce 2018 došlo ke zlepšení kvality úvěrového portfolia v důsledku snížení pochybných a ztrátových úvěrů. Avšak podíl pohledávek bez selhání ve výši 69,3% je mnohem nižší než průměrné ukazatele ruského bankovního sektoru, což svědčí o neuspokojivé kvalitě úvěrového portfolia banky „Otkrytie“.

Výše opravných položek, vykázaná v grafu č. 24, se během sledovaného období kontinuálně zvyšovala až do roku 2017.

Graf č.24. Výše opravných položek banky „Otkrytie“

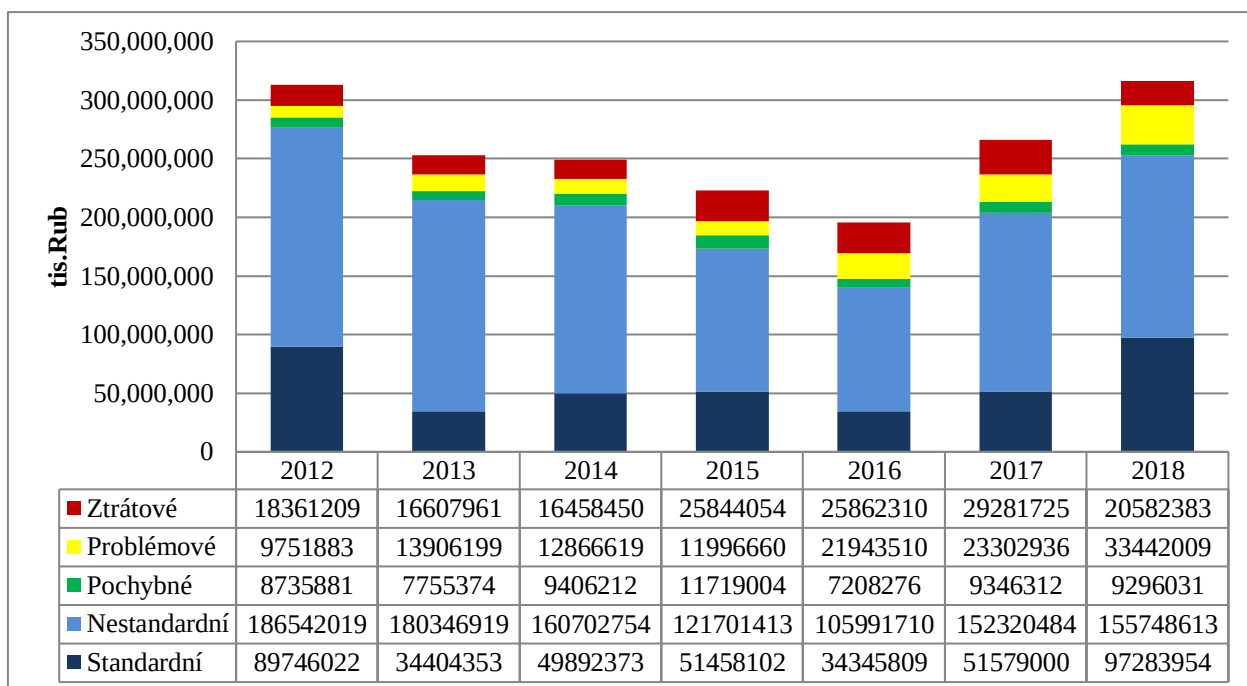
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Otkrytie“ (2012-2018).

V roce 2013 v důsledku růstu pohledávek se selháním došlo k navýšení opravných položek o 30,1%. V následujícím roce navzdory nárůstu ztrátových úvěrů se objem opravných

položek zvýšil pouze o 14,7%, což je částečně způsobeno snížením tvorby opravných položek k pochybným pohledávkám. V roce 2015 v souvislosti s nárůstem úvěrového portfolia a současným poklesem standardních úvěrů o 24,7% zvýšily se opravné položky o 149,5%. V následujícím roce pokračoval pokles úvěrů první a druhé kategorie kvality, což vedlo ke zvýšení opravných položek o 71,4%. K největšímu nárůstu opravných položek k ztrátovým pohledávkám došlo v roce 2017, kdy jejich objem vzrostl 2,5krát. V roce 2018 se v důsledku sekuritizace problémových úvěrů výše opravných položek snížila o 52,7%.

Zástupcem středních bank z hlediska objemu aktiv je „Uralsib“, která své pohledávky klasifikovala v průběhu sledovaného období v souladu s IAS 39 a vyhláškou centrální banky RF č. 254-P a později s vyhláškou č. 590-P. Přejít na hodnocení úvěrového rizika a kvality finančních aktiv v souladu s IFRS 9 je naplánován na rok 2019. Struktura a dynamika objemu úvěrového portfolia je uvedena v grafu č. 25.

Graf č.25. Kategorizace pohledávek banky „Uralsib“

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Uralsib“ (2012-2018).

Na počátku sledovaného období úvěrové portfolio mělo poměrně rovnovážnou strukturu, ve které 61,3% připadalo na úvěry poskytnuté právnickým osobám a malým a středním podnikům a 38,7% na úvěry fyzickým osobám. Do roku 2017 byla pozorována klesající tendence velikosti úvěrového portfolia. Tak v roce 2013 se celkový objem pohledávek snížil o 19,2% v důsledku prudkého poklesu podnikových úvěrů o 31,3%. Největší pokles pohledávek byl zaznamenán v segmentu velkoobchod a stavebnictví. Tento pokles byl částečně kompenzován nárůstem úvěrů domácnostem. V následujícím roce byl mírný pokles o 1,5% způsoben snížením objemu hypotečních úvěrů o 34,9% a úvěrů malým a středním podnikům o

27,4%. V roce 2015 se při poklesu investiční aktivity snížil objem financování firemních klientů o 34%. Klesající trend pokračoval i v roce 2016, kdy se celkový objem pohledávek snížil o 12,3%. Hlavním důvodem byl pokles úvěrů obyvatelstvu o 8,7% na pozadí meziročního snížení spotřebitelské poptávky o 4,6%. V roce 2017 došlo poprvé v sledovaném období k nárůstu úvěrového portfolia o 36,1%, k čemuž přispěly především spotřebitelské úvěry, které meziročně vzrostly o 45,8%. Oživení retailového segmentu bylo způsobeno nižšími úrokovými sazbami a růstem spotřebitelské poptávky o 4,7%.

Kvalita úvěrového portfolia z hlediska podílu pohledávek bez selhání do roku 2016 trvale klesala. V roce 2012 podíl úvěrů první a druhé kategorie kvality činil 88,2%, což je více než průměrné ukazatele ruského bankovního sektoru. V roce 2013 se kvalita úvěrového portfolia zhoršila v důsledku prudkého poklesu objemu standardních úvěrů o 61,7%. V důsledku zpomalení růstu ruské ekonomiky ke konci roku 2014 podíl nevýkonných úvěrů dosáhl 15,5%. K nejvýraznějšímu zhoršení přispělo portfolio spotřebitelských úvěrů, ve kterém se dluh po splatnosti zvýšil o 49,2% ve srovnání s předchozím rokem. Nejvýraznější zhoršení zaznamenalo portfolio spotřebitelských úvěrů ve kterém se dluh po splatnosti zvýšil o 49,2% ve srovnání s předchozím rokem. V roce 2015 se podíl kvalitních úvěrů snížil na 77,8% v důsledku prudkého zvýšení objemu ztrátových pohledávek o 57%. Na pozadí nepříznivých socioekonomických podmínek došlo k významnému zhoršení v portfoliu úvěrů fyzickým osobám, v kterém se podíl ztrátových pohledávek meziročně zvýšil o 81,7%. V následujícím roce se naopak zhoršení kvality úvěrů projevilo především v korporátním segmentu. Objem problémových pohledávek v korporátním portfoliu se více než zdvojnásobil, což je částečně důsledkem růstu bankrotů mezi velkými klienty. V souvislosti se současným poklesem standardních pohledávek celkový pokles podílu vysoce kvalitních úvěrů činil 5,9%. V posledních dvou letech se kvalita úvěrového portfolia zlepšila především díky růstu standardních pohledávek a ke konci roku 2018 podíl úvěrů bez selhání činil 80%, což je stále nižší než v celém ruském bankovním sektoru.

Opravné položky k úvěrům nižším než 30 milionů rublů jsou tvořeny pomocí portfoliového přístupu. Úvěry přesahující 30 milionů rublů jsou hodnoceny na individuální bázi. V tabulce č. 14 je uvedena absolutní výše opravných položek v určitých letech a míra jejich ročního růstu.

Tabulka č.14. Výše opravných položek banky „Uralsib“

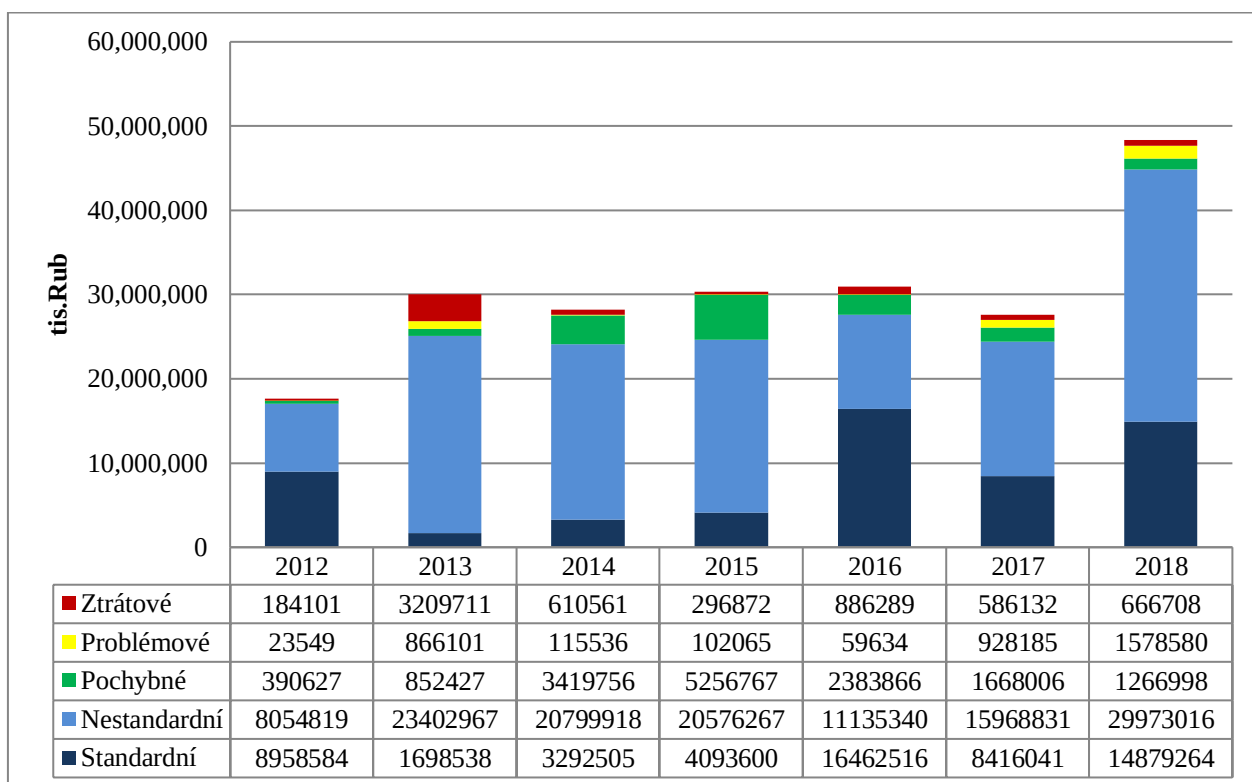
tis.Rub	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Opravné položky celkem	24322278	23773571	24595746	32569083	38437180	43100941	39653774
% změna		-2,3	3,5	32,4	18,0	12,1	8,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Uralsib“ (2012-2018).

Snížení tvorby opravných položek v roce 2013 bylo způsobeno snížením ztrátových pohledávek o 9,6%. Od roku 2014 se výše opravných položek neustále zvyšuje. V roce 2014 došlo k mírnému nárůstu zejména u pochybných úvěrů. V následujícím roce byl zaznamenán nejvyšší nárůst opravných položek, což bylo spojeno s aktivním růstem ztrátových pohledávek v portfoliu spotřebitelských úvěrů. Hlavním důvodem růstu opravných položek v roce 2016 bylo zvýšení problémových úvěrů právnickým osobám. Stabilní výše ztrátových úvěrů v tomto roce ovlivnila zpomalení tempa růstu opravných položek na 18%. V letech 2017 a 2018 se na pozadí zlepšení kvality úvěrového portfolia snížila míra růstu opravných položek o 10%.

„Expobank“, podobně jako Equa bank, působí na bankovním trhu poměrně nedávno, s čímž může souviset dynamika objemu úvěrového portfolia, která se liší od ostatních zkoumaných ruských bank. Banka hodnotila své úvěrové pohledávky v souladu s IAS 39 a přechod na IFRS 9 je naplánován na rok 2019. Ve struktuře úvěrového portfolia převládají úvěry právnickým osobám, včetně malých a středních podniků, jejichž podíl na počátku sledovaného období činil 68,7%.

Graf č.26. Kategorizace pohledávek banky „Expobank“

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Expobank“ (2012-2018).

Vývoj objemu úvěrového portfolia uvedený v grafu č. 26 byl v analyzovaném období poměrně volatilní, ale od roku 2014 do roku 2017 zůstával na poměrně stabilní úrovni. Prudký nárůst celkových pohledávek o 70,5% byl zaznamenán v roce 2013 a byl výsledkem konsolidace s bankami „Stomkombank“ a „Sib biznes bank“, v důsledku čehož se struktura úvěrového

portfolia Expobank výrazně změnila. Výrazný nárůst tak demonstrovalo portfolio úvěrů poskytnutých fyzickým osobám, které se zvýšilo více než čtyřikrát. Zároveň se zvýšil objem úvěrů právnickým osobám pouze o 36,8%. V roce 2014 došlo v důsledku poklesu financování firemních klientů o 26,4% ke snížení portfolia banky o 6%. Ale již v příštím roce v souvislosti s nárůstem rizika v oblasti retailových úvěrů se banka rozhodla snížit jejich objem. Pokles spotřebitelských úvěrů o 64,5% byl kompenzován aktivním růstem úvěrů právnickým a malým podnikatelům o 91,4%, přičemž pokračující růst celkového objemu úvěrů v roce 2016 byl primárně ovlivněn korporátním segmentem. V roce 2017 bylo snížení objemu úvěrového portfolia o 10,9% způsobeno poklesem úvěrů finančním institucím, zatímco v ostatních segmentech byla pozorována pozitivní dynamika. V roce 2018 došlo k nárůstu úvěrového portfolia o 75,4% v důsledku šestinásobného zvýšení objemu úvěrů poskytnutých fyzickým osobám.

Kvalita úvěrového portfolia byla oproti průměrným ukazatelům ruských bank na poměrně vysoké úrovni. Podíl pohledávek bez selhání na počátku období činil 96,6%. Po integraci úvěrových portfolií nakoupených bankou v roce 2013 tento podíl poklesl na 85,6%. Zhoršení kvality úvěrů bylo zaznamenáno především v korporátním segmentu. V následujícím roce došlo ke snížení výše ztrátových pohledávek o 81% v důsledku zlepšení kvality pohledávek za právnickými osobami. Současně zpomalení růstu reálného disponibilního důchodu občanů na 3,3% způsobilo nárůst úvěrů po splatnosti fyzickým osobám. V roce 2015 v důsledku prodeje vysoce rizikových úvěrů poklesl objem ztrátových pohledávek o 51,4%, ale podíl nevýkonných úvěrů se z důvodu pokračujícího růstu pochybných pohledávek zvýšil na 18,7%. Zlepšení kvality úvěrového portfolia v roce 2016 bylo způsobeno jednak poklesem objemu pochybných úvěrů o 54,7%, jednak zvýšením standardních a nestandardních pohledávek o 11,9%. V následujícím roce se kvůli nárůstu úvěrů po splatnosti právnickým osobám kvalita úvěrového portfolia mírně snížila a podíl výkonných úvěrových expozic činil 88,5%. V roce 2018 díky nárůstu objemu standardních úvěrů o 76,8% zvýšil se podíl pohledávek bez selhání na 92,7%, což je lepším výsledkem ve srovnání s průměrem ruského bankovního sektoru.

Opravné položky k úvěrům, jejichž dynamika je uvedena v tabulce č. 15, Expobank tvořila v souladu s vyhláškou centrální banky RF č. 254-P ,vyhláškou č. 590-P a interními metodami.

Tabulka č.15. Výše opravných položek banky „Expobank“

tis.Rub	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OP celkem	342199	935144	1151311	895571	1042586	700243	1086993
% změna		173,27	23,12	-22,21	16,42	-32,84	55,23

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Expobank“ (2012-2018).

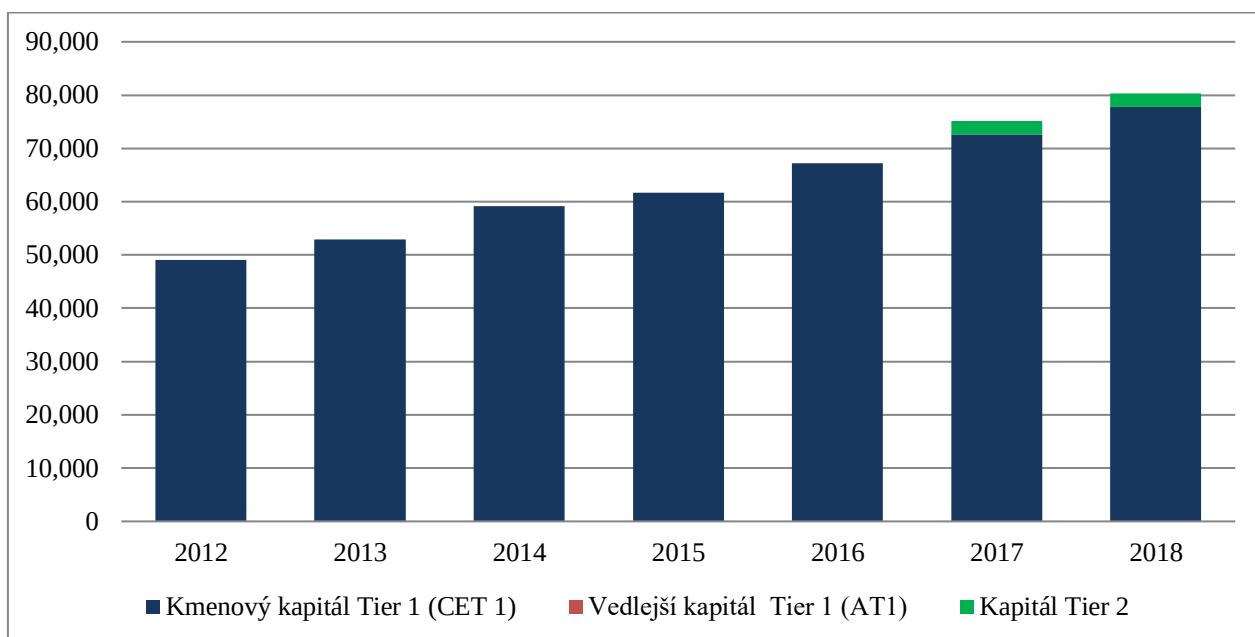
Nárůst opravných položek v roce 2013 byl spojen s prudkým zvýšením podílu nevýkonných úvěrů. Zpomalení tempa růstu opravných položek v roce 2014 bylo způsobeno poklesem úvěrového portfolia a zvýšením podílu kvalitních úvěrů. V roce 2015 i přes zvýšení podílu nevýkonných pohledávek o 4% výše opravných položek se snížila o 22,2%, což lze vysvětlit poklesem objemu ztrátových a problémových úvěrů. Vzhledem k nárůstu v příštím roce výše úvěrů po splatnosti, zejména malých podniků, objem opravných položek se zvýšil o 16,4%. V roce 2017 se i přes zhoršení kvality portfolia podnikových úvěrů objem opravných položek snížil o 32,8% v důsledku poklesu výše celkového úvěrového portfolia. Hlavním důvodem jejich růstu v roce 2018 bylo výrazné zvýšení úvěrového portfolia o 75,4%.

3.3. Analýza kvality úvěrových portfolií vybraných bank v oblasti kapitálové přiměřenosti

Kapitálová přiměřenost, odrážející schopnost banky pokrýt neočekávané ztráty v důsledku snížení hodnoty držených aktiv, úzce souvisí s kvalitou úvěrového portfolia. Během sledovaného období došlo v obou zemích ke změnám v regulaci této oblasti. V prvních dvou letech byl aplikován standard Basel II a od roku 2014 banky následovaly regulaci Basel III. Tyto regulatorní změny je třeba vzít v úvahu při analýze změn výše kapitálu i jeho struktury. Kvalitní kapitál Tier 1 se od roku 2014 rozdělil na kmenový a vedlejší kapitál a také se změnila výše kapitálových požadavků v důsledku zavedení nových kombinovaných rezerv nad rámec minimálního kapitálového poměru (8%).

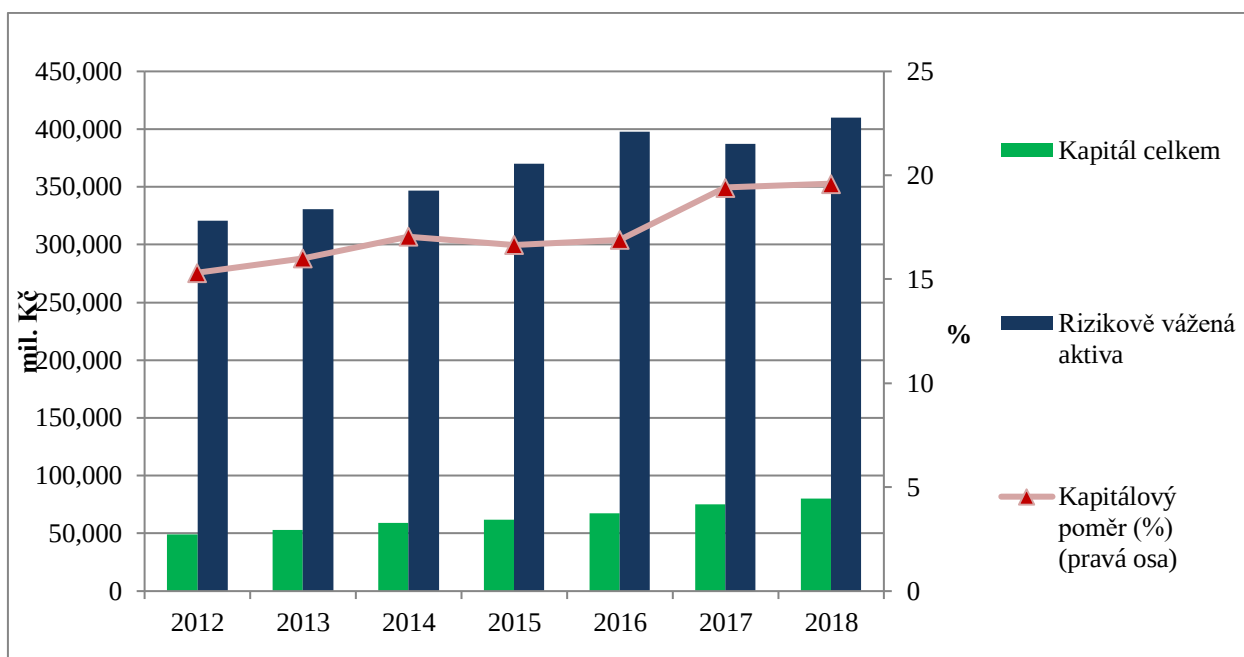
Komerční banka do roku 2017 měla jednoduchou kapitálovou strukturu, která se skládala pouze z nejkvalitnějšího kapitálu (CET1), který zahrnoval základní kapitál, rezervní fondy a nerozdělený zisk. V roce 2017 poprvé ve sledovaném období bankou byl přijat podřízený dluh, který tvořil kapitál Tier 2. Na konci roku 2018 činil kapitál Tier 1 96,8% celkového kapitálu. Z grafu č.27 vyplývá, že hodnota kapitálu během celého období rostla v průměru o 8,9% ročně. V roce 2012 bankou byl splacen podřízený dluh ve výši 6000 mil. Kč, který byl poskytnut mateřskou společností Société Générale. Po splacení dluhu regulatorní kapitál banky byl tvořen pouze kapitálem Tier 1, který v roce 2013 se meziročně zvýšil o 7,3%. V roce 2014 byl růst celkového kapitálu spojen s navýšením vlastního kapitálu, ke kterému přispěla tvorba čistého zisku. V následujícím roce míra růstu kapitálu v důsledku vysokých výplat dividend klesla na 4,3%. V roce 2016 se díky nárůstu nerozděleného zisku o 6,5 mld. Kč kmenový kapitál zvýšil o 9,1%. V roce 2017 díky rekordním příjmům banky pokračoval růst nejkvalitnější složky kapitálu. Celková výše kapitálu také byla zvýšena přijetím od Société Générale podřízeného dluhu v objemu 100 milionů EUR s 10 letou splatností.

Graf č.27. Kapitálová struktura Komerční banky

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky (2012-2018).

Graf č.28. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Komerční banky

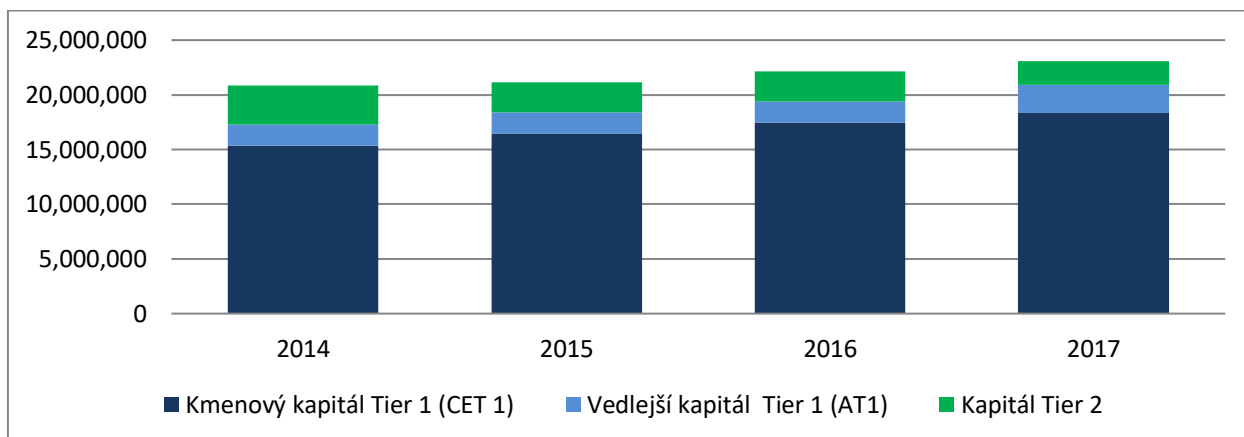
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Komerční banky (2012-2018).

Graf č.28 také ukazuje dynamiku kapitálové přiměřenosti, která byla v průběhu analyzovaného období mnohem vyšší než minimální požadavek. V roce 2012 ten ukazatel se rovnal 15,3%. V průběhu příštích dvou let kvůli potřebám financování růstu rizikově vážených aktiv kapitál byl zvýšen o 20,5%. Vzhledem k rychlejšímu růstu kapitálu ve srovnání s tempem růstu aktiv, kapitálová přiměřenost ke konci roku 2014 vzrostla na 17,05%. Přechod na nový standard Basel III měl nepatrný dopad na kapitálový poměr, což je částečně potvrzeno

kapitálovou strukturou tvořenou výhradně nejkvalitnějším kapitálem. V roce 2015 se tento ukazatel snížil o 0,39% z důvodu zvýšené úrovně výplatního poměru dividend při stabilní výši čistého zisku. Snížení tempa růstu kapitálu o 6,7% při současném meziročním nárůstu rizikově vážených expozic vedlo k mírnému zhoršení kapitálové přiměřenosti. V následujícím roce, navzdory přetrvávajícím vysokým výplatám dividend a výraznému nárůstu rizikových aktiv, kapitálový poměr vzrostl na 16,9%. V roce 2017 v důsledku současného poklesu rizikové expozice banky o 2,6% ve srovnání s předchozím rokem a zvýšení celkového regulatorního kapitálu o 11,8% došlo k prudkému nárůstu kapitálového poměru na 19,4%. V roce 2018 se regulatorní kapitál zvýšil o 8,5% a kapitálová přiměřenost dosáhla 19,6%.

Kapitálová struktura **Raiffeisenbank** uvedená v grafu č.29 se liší od kapitálové struktury Komerční banky rozdělením kapitálu na kmenový a vedlejší a využitím kapitálu Tier 2 po celé sledované období. V roce 2012 představoval kapitál Tier 1 pouze 73% celkového kapitálu. V následujících letech však podíl kvalitního kapitálu neustále rostl a na konci roku 2017 dosáhl 90,7%, což naznačuje výrazné zlepšení kvality kapitálové struktury.

Graf č.29. Kapitálová struktura Raiffeisenbank

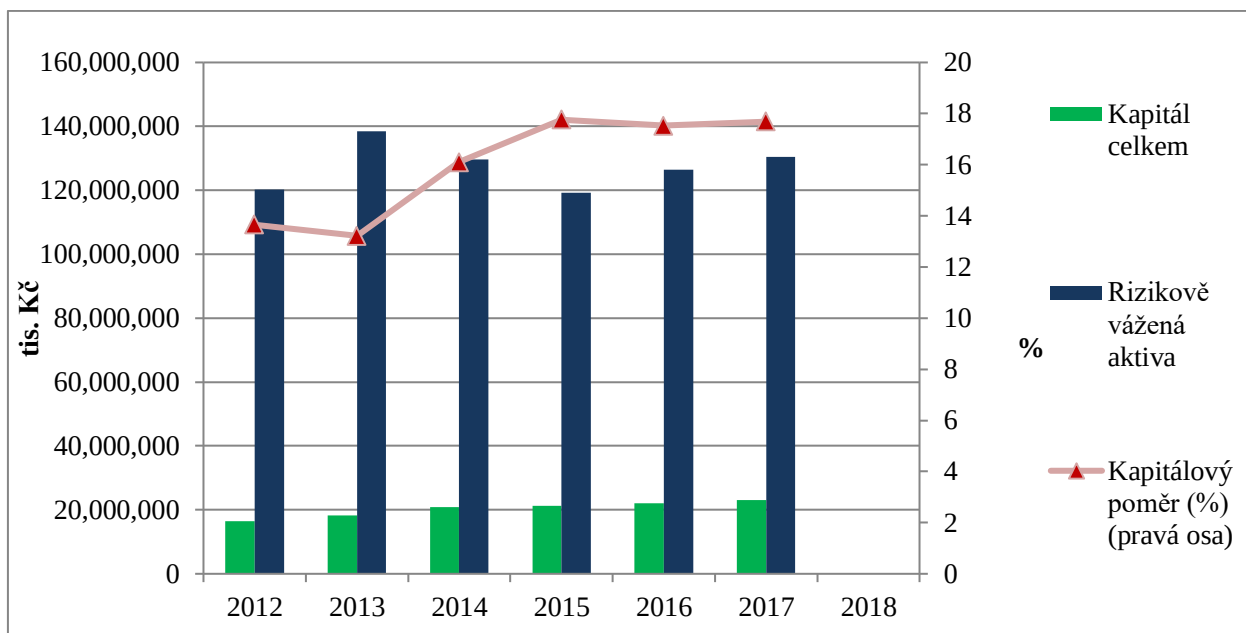

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Raiffeisenbank (2012-2017).

Graf č. 30 ukazuje dynamiku objemu kapitálu, rizikově vážených aktiv a kapitálového poměru. V průběhu celého období se objem kapitálu neustále zvyšoval. V roce 2013 kapitál vzrostl o 11,5% v důsledku převodu 48% čistého zisku do rezervních fondů a nerozděleného zisku. V roce 2014 se tempo růstu kapitálu zrychlilo na 14%, a to především díky nárůstu vedlejšího kapitálu Tier1 prostřednictvím vydání bankou investičních certifikátů kombinujících prvky kapitálových a dluhových cenných papírů v objemu 1 934 450 tis. Kč. V roce 2015 meziroční růst kapitálu dosáhl pouze 1,5% v důsledku zvýšení nerozděleného zisku o 13,3%, zatímco zbývající složky kapitálu zůstaly konstantní. V roce 2016 k navýšení kapitálu přispěl převod 45,3% čistého zisku. V následujícím roce růst kapitálu o 4,2% byl spojen s navýšením

objemu kapitálu Tier 1 pomocí vydání další emise kapitálových investičních certifikátů, splňujících podmínky pro zařazení do vedlejšího kapitálu Tier 1, ve výši 680 904 tis. Kč.

Graf č.30. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Raiffeisenbank

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Raiffeisenbank (2012-2017).

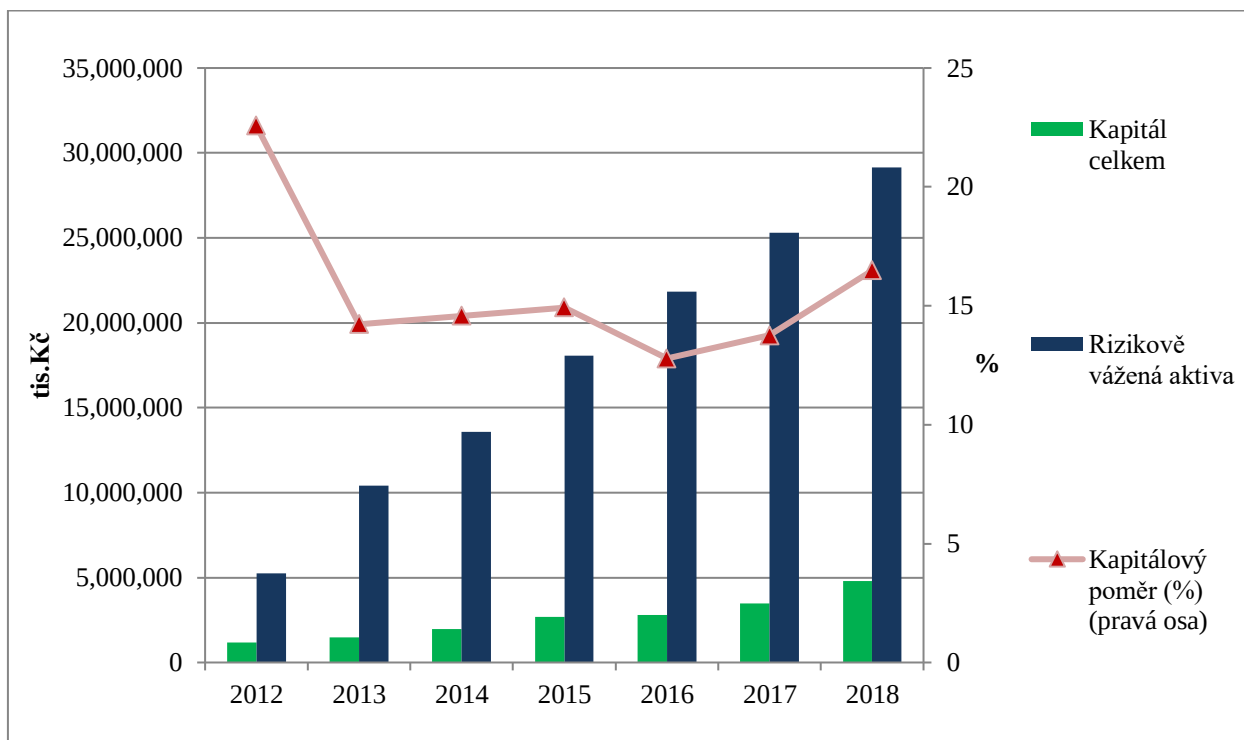
Kapitálový poměr byl během analyzovaného období mírně volatilní, ale nikdy neklesl pod minimální požadavek. V roce 2012 činil podíl kapitálu na celkových rizikových expozicích 13,7%. V následujícím roce však kvůli prudkému nárůstu rizikově vážených aktiv, které ve srovnání s předchozím rokem vzrostly o 15,2%, kapitálový poměr se snížil o 0,5%. V roce 2014 došlo k prudkému nárůstu tohoto ukazatele na 16,1% v důsledku zvýšení kapitálu Tier 1 a současného snížení rizikově vážených aktiv o 6,4%. Tento trend pokračoval i v roce 2015, kdy se objem rizikově vážených aktiv snížil o dalších 8% v důsledku prodeje úvěrů s vysokou pravděpodobností nesplacení a vysokorizikových dluhopisů. V důsledku těchto opatření byla posílena kapitálová vybavenost a kapitálový poměr vzrostl na 17,8%. V příštích dvou letech i přes růst rizikově vážených expozic zůstala kapitálová přiměřenost na stabilní úrovni nad 17,5%.

Kapitálová struktura **Equa bank** do konce roku 2015 byla jednoduchá a byla plně tvořena kmenovým kapitálem, který se skladal ze základního kapitálu a rezervních fondů. Celkový regulatorní kapitál byl posílen kapitálem Tier 2, který ke konci roku 2018 představuje 10,4% regulačního kapitálu.

Z grafu č.31 vyplývá, že v průběhu celého období, navzdory ztrátám banky, se jeho kapitál i rizikově vážená expozice neustále zvyšovaly. Na počátku analyzovaného období kapitál byl vytvořen nepeněžitým vkladem Equa Group Ltd. do základního kapitálu banky. Ke konci roku 2013 kapitál banky i přes čistou ztrátu ve výši 394 977 tis. Kč za dané období vzrostl o 25,1%, protože jediný akcionář banky rozhodl o částečné úhradě neuhrazené ztráty z

předchozích let peněžitým příplatkem ve výši 779 411 tis. Kč. Podobné řešení o převodu 598 983 tis. Kč do vlastního kapitálu bylo přijato i v roce 2014, kdy se celkový kapitál banky zvýšil o 33,9%. Navíc Equa Group Ltd. rozhodla o navýšení vlastního kapitálu banky o celkovou částku 1 012 984 tis. Kč ve formě příplatku mimo základní kapitál. V následujícím roce byl nárůst kapitálu o 36,1% způsoben také navýšením vlastního kapitálu banky o celkovou částku 904 425 tis. Kč. V roce 2016 zdrojem kapitálového růstu vedle příplatku akcionářů byly přijaté podřízené vklady, které splňovaly podmínky zařazení do kapitálu Tier 2 a také zisk z prodeje korporátních dluhopisů Škoda Transportation ve výši 3 mil. Kč, který byl zahrnut do vlastního kapitálu. V roce 2017 Equa bank nadále přijímala podřízené vklady a také proběhla první emise podřízených dluhopisů s desetiletou splatností v celkovém objemu 300 milionů korun. Vzhledem k tomu, že rok 2016 byl prvním ziskovým obdobím, bylo rozhodnuto o převodu části zisku ve výši 66 mil. Kč do nerozděleného zisku a 21 mil. Kč do rezervního fondu. V důsledku toho se objem kapitálu ve srovnání s předchozím rokem zvýšil o 24,6%. V roce 2018 v důsledku zvýšení nerozděleného zisku kmenový kapitál (CET1) vzrostl o 46,9%.

Graf č.31. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Equa banky

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv Equa banky (2012-2018).

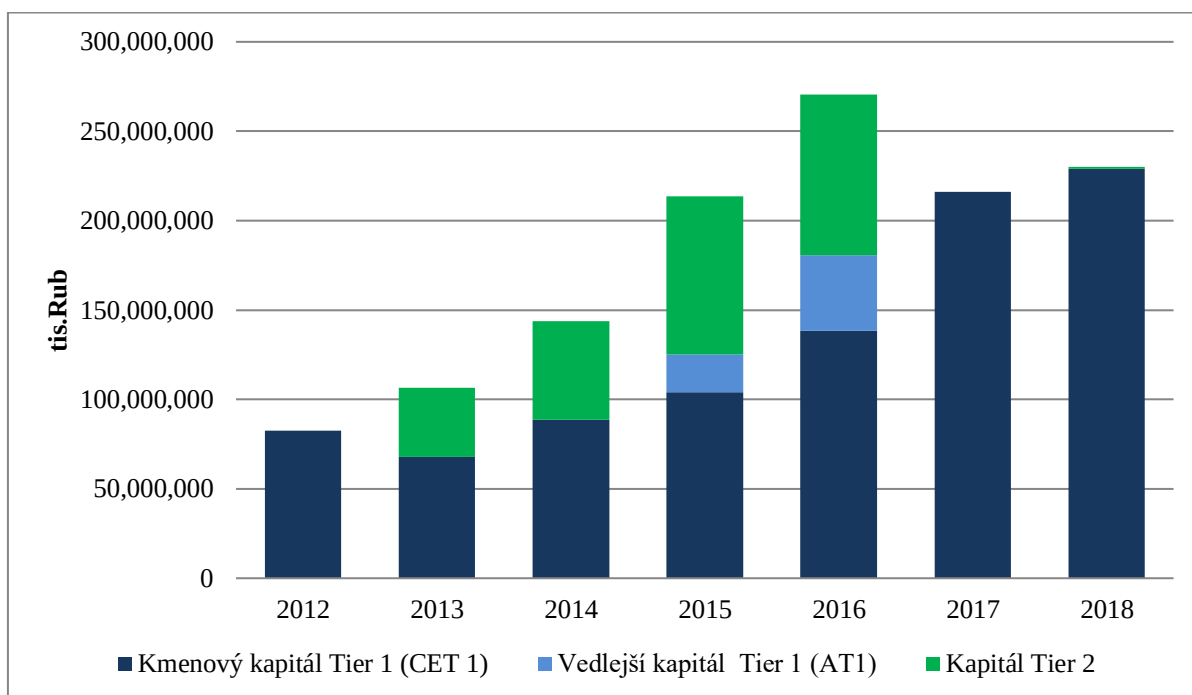
Graf č. 31 také ukazuje kapitálový poměr, který byl v průběhu celého analyzovaného období mírně volatilní. V roce 2012 vzhledem k malé hodnotě rizikově vážených aktiv kapitálový poměr činil 22,6%. Avšak již v příštím roce se kvůli prudkému nárůstu rizikových expozic banky ten ukazatel snížil na 14,2%. Během následujících dvou let rostl kapitál banky přibližně stejným tempem jako aktiva banky, v důsledku čehož ke konci roku 2015 vzrostl

kapitálový poměr jen o 0,7%. V roce 2016 růst kapitálu činil pouze 3,7%, což vedlo k prudkému poklesu kapitálové přiměřenosti o 2,2%. Následující rok se díky ziskovému období a emisi podřízených dluhopisů kapitálový poměr se zvýšil na 13,76%. V roce 2018 se v důsledku zvýšení kapitálu Tier 1 kapitálový poměr vzrostl na 16,5%, což výrazně převyšuje minimální kapitálový požadavek.

Regulace kapitálové přiměřenosti banky „Otkrytie“ byla ve sledovaném období uskutečňována v souladu s vyhláškou centrální banky RF č. 395-P a standardy Basel II a Basel III. Kapitál banky zahrnuje vlastní kapitál mateřské společnosti, včetně vydaných akcií, rezervních fondů a nerozděleného zisku a vypůjčené prostředky, včetně podřízených úvěrů.

V kapitálové struktuře uvedené v grafu č. 32 během prvních třech let sledovaného období převažoval kmenový kapitál Tier 1, avšak v letech 2015 a 2016 se jeho podíl snížil na 48,7%. Vedlejší kapitál byl tvořen podřízeným úvěrem bez omezení splatnosti a kapitál Tier 2 - podřízeným úvěrem se splatností do 5 let. Během příštích dvou let kapitál banky byl tvořen pouze kmenovým kapitálem Tier 1.

Graf č.32. Kapitálová struktura banky „Otkrytie“

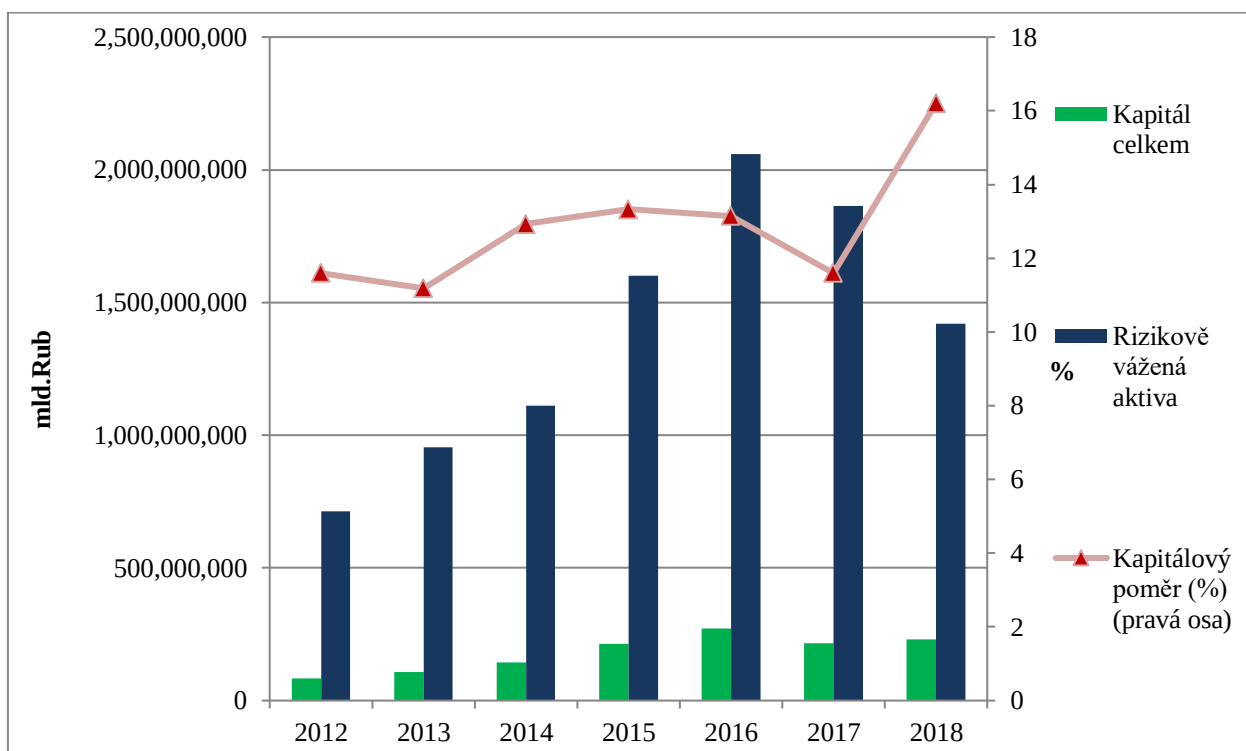

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Otkrytie“ (2012-2018).

Dynamika objemu kapitálu, rizikově vážených aktiv a kapitálového poměru, prezentovaná v grafu č. 33, byla v průběhu analyzovaného období poměrně volatilní. V roce 2012 měla banka dostatek kapitálu pro splnění požadavků centrální banky Ruské federace. V roce 2013 se hodnota kvalitního kapitálu (CET 1) snížila o 17,9%, ale toto snížení bylo kompenzováno podřízeným úvěrem přijatým od mateřské společnosti, který tvořil kapitál Tier 2. Za zmínku stojí, že v těchto dvou letech banka nevyplácela dividendy z kmenových ani z

prioritních akcií. V následujícím roce vzrostl kapitál o 34,7%, a to především díky získání 21,4 mld. Rublů prostřednictvím další emise akcií. V roce 2015 byla banka zařazena do státního programu kapitalizace bankovního sektoru, v souvislosti s nímž získala od „Agentury pojištění vkladů“ podřízený úvěr ve výši 55,6 mld. Rub., který zvýšil kapitál Tier 2 o 60,1%. Navýšení kmenového kapitálu bylo způsobeno růstem nerozděleného zisku o 48,9%. V roce 2016 k zvýšení kapitálu Tier 1 přispěl růst nerozděleného zisku o 58,1% a přijetí podřízených úvěrů s dobou splatnosti delší než 15 let. Dodatečný kapitál vzrostl pouze o 1,9% a růst celého regulatorního kapitálu činil 26,8%. V roce 2017 v rámci programu zlepšení finanční stability klíčovým akcionářem banky se stala Centrální banka Ruské federace, s čímž bylo spojeno navýšení kmenového kapitálu o 56,3%. Ztráta banky v roce 2017 ve výši 229 miliard rublů negativně ovlivnila výši kapitálu Tier 1. Celkový regulatorní kapitál byl tvořen výhradně kmenovým kapitálem, neboť všechny podřízené úvěry byly splaceny. V roce 2018 byl mírný nárůst kapitálu o 6,4% způsoben zvýšením nerozděleného zisku a základního kapitálu prostřednictvím emise nových akcií.

Graf č.33. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Otkrytie”

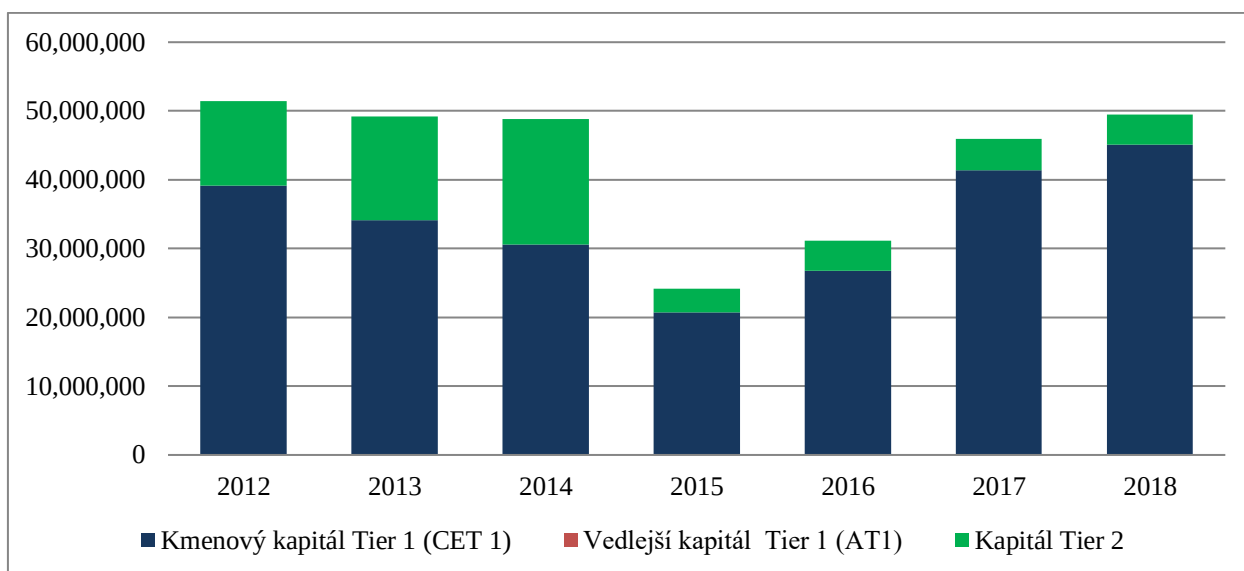
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Otkrytie” (2012-2018).

Během analyzovaného období kapitálový poměr převyšoval minimální požadavek. Ke konci roku 2012 činil 11,6% a v následujícím roce následoval mírný pokles tohoto ukazatele o 0,4% v důsledku rychlejšího tempa růstu rizikově vážených expozic. V roce 2014 byl zaznamenán růst kapitálového poměru o 1,7%, díky aktivnímu růstu vlastního kapitálu. V roce 2015 kvůli potřebě pokrytí prudkého nárůstu rizikově vážených aktiv, které se oproti

předchozímu roku zvýšily o 44,2%, bylo získáno několik podřízených úvěrů, v důsledku čehož se kapitálová přiměřenost zvýšila na 13,3%. Aktivní růst aktiv banky, který pokračoval v příštím roce, však vedl k mírnému poklesu kapitálového poměru o 0,18%. V roce 2017 byl pokles celkového kapitálu důvodem snížení hodnoty ukazatele na 11,6%, ale již v příštím roce v důsledku prudkého poklesu aktiv banky došlo k nárůstu kapitálového poměru na 16,2%, což svědčí o dostatečné výši kapitálu.

V kapitálové struktuře banky „Uralsib“, která je uvedena v grafu č.34, v průběhu sledovaného období převažoval kmenový kapitál Tier 1, jehož hlavními zdroji byly základní kapitál, tvořený pouze kmenovými akciemi, emisní výnosy, rezervní fondy a nerozdělený zisk. V prvních třech letech byla velká část celkového kapitálu tvořena kapitálem Tier 2. V následujících letech se však v důsledku poklesu podřízeného dluhu jeho podíl snížil téměř třikrát.

Graf č.34. Kapitálová struktura banky „Uralsib“

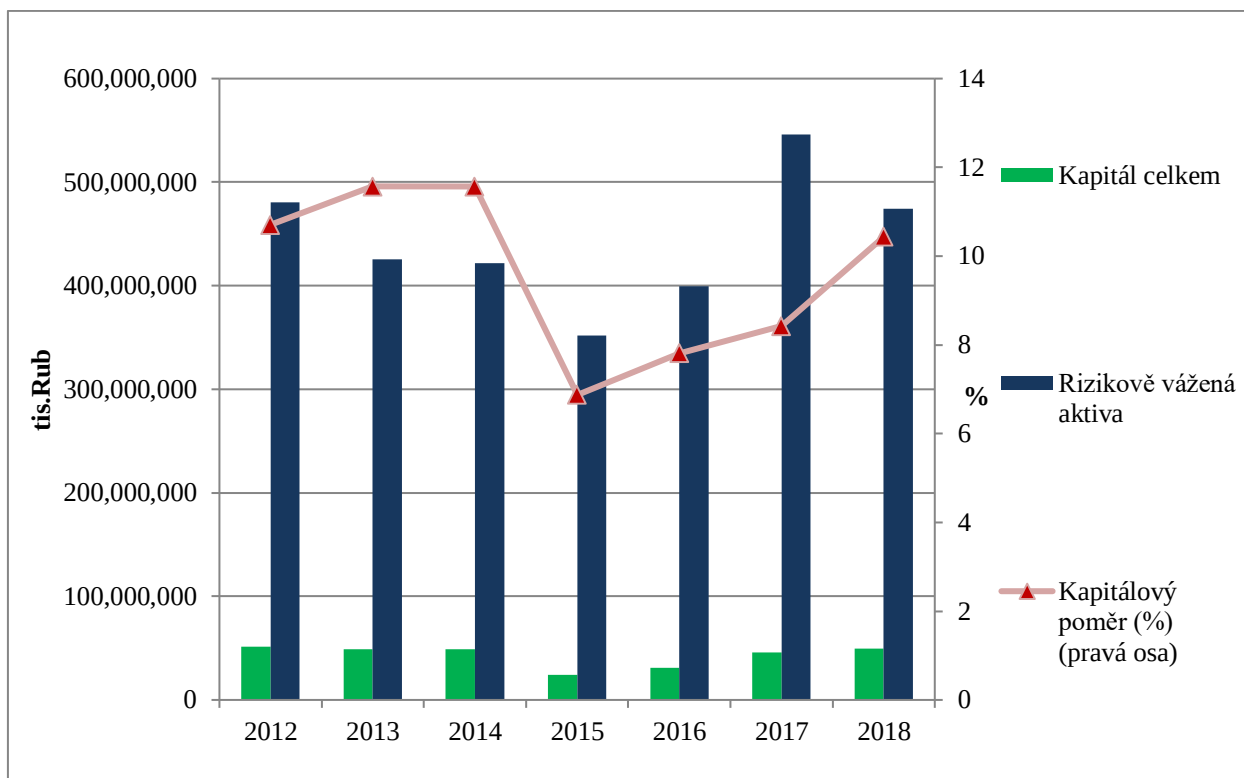

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Uralsib“ (2012-2018).

Dynamika objemu kapitálu, rizikově vážených aktiv a ukazatele kapitálového poměru je uvedena v grafu č. 35. Výše regulatorního kapitálu v období od roku 2014 do roku 2017 velmi silně kolísala. Ke konci roku 2012 banka dodržovala požadavky na minimální kapitálovou přiměřenost a kapitál se skládal především ze základního kapitálu a nerozděleného zisku minulých období. V následujících dvou letech se objem regulatorního kapitálu snížil o 5,1% v důsledku zhoršujícího se finančního výsledku banky. V roce 2015 došlo k výraznému snížení kapitálu o 50,4% v důsledku výrazného snížení nerozděleného zisku a ztráty banky ve sledovaném období. Ke konci roku 2015 bance byl poskytnut podřízený úvěr od „Agentury pojištění vkladů“ ve výši 81 mld.Rub. na dobu 10 let, což způsobilo růst kapitálu v roce 2016 o 28,9%. V roce 2017 došlo k výraznému navýšení kmenového kapitálu, které bylo podpořeno růstem nerozděleného zisku o 110,8%. Současně objem kapitálu Tier 2 zaznamenal mírný nárůst

o 5,5% v důsledku přijetí podřízeného úvěru ve výši 9,5 mld.Rub. Ke konci sledovaného období kmenový kapitál vzrostl o 9,1%, při současném snížení kapitálu Tier 2 o 4,7%.

Graf č.35. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Uralsib”

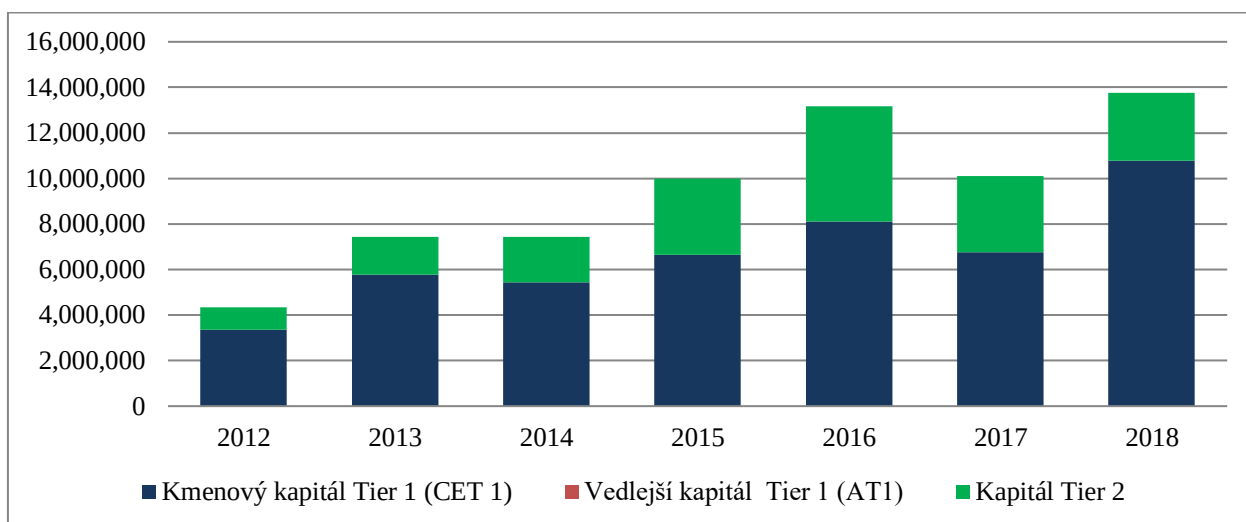

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Uralsib” (2012-2018).

Dynamika kapitálového poměru během analyzovaného období byla poměrně volatilní. Kapitálová průměrnost na počátku období činila 10,7%. V následujícím roce v důsledku poklesu rizikově vážených aktiv o 11,5% vzrostl kapitálový poměr na 11,6% a v průběhu roku 2014 se nezměnil. V roce 2015 však došlo k prudkému poklesu tohoto ukazatele na 6,9%, což znamenalo, že banka nesplnila minimální kapitálové požadavky. Toto zhoršení bylo zapříčiněno ztrátovostí banky v tomto období, a v důsledku toho 4. listopadu centrální banka RF se rozhodla přijmout opatření k obnovení finanční stability banky „Uralsib”. V souvislosti s tím se již v příštím roce, s růstem kvalitního kapitálu, kapitálový poměr zvýšil o 0,9%, ale stále nedosahoval minimální úrovně. V roce 2017 bylo navzdory aktivnímu růstu aktiv bance se podařilo získat dostatek kapitálu pro splnění regulačního požadavku. Díky pokračujícímu růstu kapitálu v roce 2018 vzrostla kapitálová průměrnost na 10,4%, což naznačuje pozitivní dynamiku indikátoru a zlepšení kvality kapitálové struktury.

V kapitálové struktuře „Expobank” během sledovaného období převažoval kmenový kapitál (CET1). V období let 2012 až 2014 jeho podíl činil 76,1%. V posledních čtyřech letech se však podíl kmenového kapitálu snížil na 68,3% v důsledku přijetí podřízených úvěrů. Vedlejší kapitál (AT1) banka nikdy nepoužívala.

Graf č.36. Kapitálová struktura banky „Expobank”

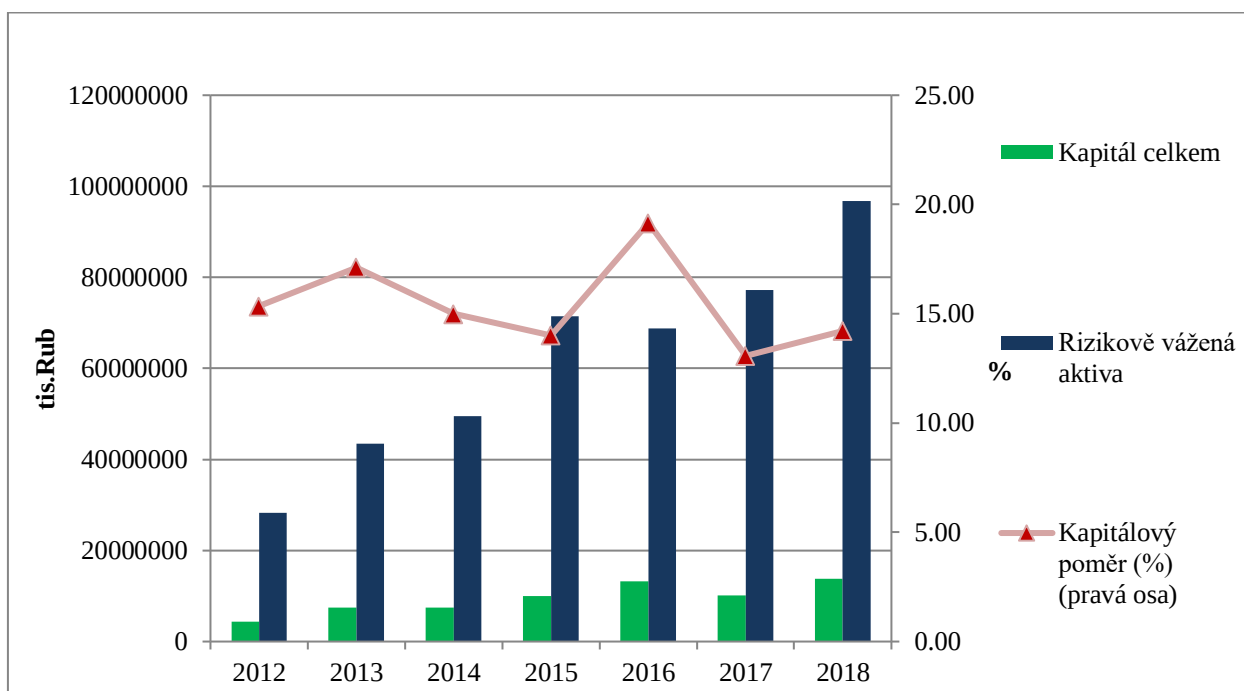

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Expobank” (2012-2018).

Až do roku 2016 se s výjimkou mírného poklesu v roce 2014 objem kapitálu neustále zvyšoval. Meziroční nárůst o 71,4% byl v roce 2013 způsoben zvýšením základního kapitálu o 2,7% v důsledku fúze se společností „Stromcombank“ a navýšením nerozděleného zisku. Kapitál Tier 2 mírně vzrostl díky přijatému podřízenému úvěru na dobu 5 let ve výši 80 000 tis.Rub. V roce 2014 došlo k mírné stagnaci kapitálu Tier 1 o 5,8%, což souviselo s výplatou dividend a poklesem nerozděleného zisku minulých let. V následujícím roce došlo k výraznému nárůstu regulatorního kapitálu. Základní kapitál vzrostl o 22,1%, především v důsledku zvýšení nerozděleného zisku o 16,4%. Navýšení kapitálu Tier 2 o 69,6% bylo způsobeno získáním nových podřízených úvěrů ve výši 625 654 tis.Rub. V roce 2016 byl zaznamenán nadprůměrný růst kapitálu Tier 2, který se zvýšil o 50,8% v důsledku navýšení podřízeného dluhu. Zdrojem růstu základního kapitálu o 22,1% bylo emisní ážio z umístění nových akcií a zvýšení nerozděleného zisku minulých let. Důvodem výrazného snížení kapitálu o 23,3% v roce 2017 bylo nabytí vlastních akcií a splacení podřízených úvěrů. V roce 2018 vlivem zvýšení zisku v tomto období došlo k prudkému nárůstu kapitálu o 36,3%.

Kapitálový poměr byl poměrně volatilní, ale jeho hodnota za celé období neklesla pod 12%. V období od roku 2013 do roku 2015 kapitálová přiměřenost klesala v průměru o 1,5% ročně, v důsledku neustálého zvyšování rizikové expozice banky. V roce 2016 se v důsledku rozhodnutí o emisi nových akcií kapitálový poměr výrazně zvýšil o 5,2% a dosáhl 19,2%. Avšak již v příštím roce se kvůli splacení podřízených úvěrů celkový kapitál banky snížil, což spolu s nárůstem rizikových aktiv banky vedlo k meziročnímu poklesu kapitálového poměru o 6,1%. V roce 2018 vzrostla kapitálová přiměřenost na 13,3%, což je více než úroveň kapitálové přiměřenosti ruského bankovního sektoru.

Graf č.37. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Expobank”

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv banky „Expobank” (2012-2018).

3.4. Srovnání vybraných bank v oblasti kvality pohledávek

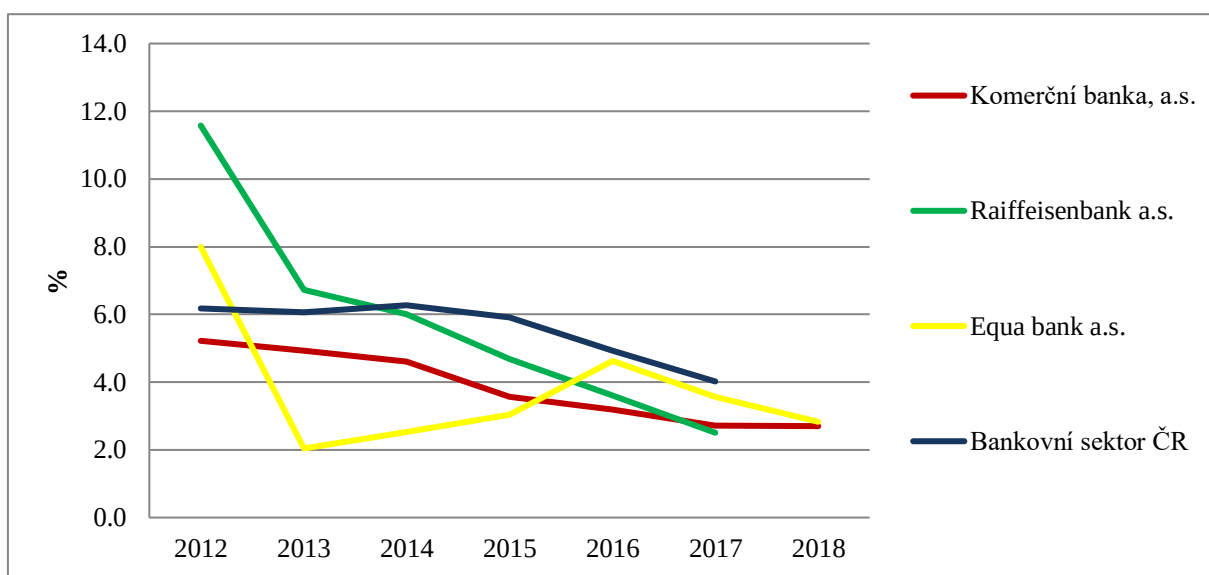
V této podkapitole bude provedeno srovnání kvality úvěrových portfolií českých a ruských bank v oblasti pohledávek s využitím relativních ukazatelů popsanych v podkapitole 1.5. Z výše uvedené analýzy vyplývá poměrně velký rozdíl mezi bankovními systémy sledovaných zemí, proto pro objektivitu srovnání bude výkonnost jednotlivých bank porovnána s výkonností jejich domácího bankovního sektoru.

Za prvé, pro účely této práce bude použit ukazatel NPLs ratio, který je základním ukazatelem odrážejícím podíl klasifikovaných úvěrů na jejich celkovém objemu. Grafy č.38 a č.39 ukazuje dynamiku tohoto ukazatele analyzovaných bank a bankovních sektorů Ruské federace a České republiky. Hodnoty tohoto ukazatele pro Raiffeisenbank a oba bankovní sektory nejsou uvedeny v grafech z důvodu nedostatku dat.

Z grafu č. 38 vyplývá pozitivní dynamika NPLs ratio jak v analyzovaných českých bankách, tak i v celém bankovním sektoru. Na počátku sledovaného období nejhorší výsledky zaznamenala Raiffeisenbank, v které podíl nevýkonných úvěrů činil 11,6% jejich celkového objemu. V úvěrovém portfoliu Equa bank se podíl pohledávek se selháním rovnal 8%. Nejlepší výsledek byl zaznamenán u Komerční banky, jejíž hodnota NPLs ratio byla v porovnání s českým bankovním sektorem nižší a činila 5,2%. Již v příštím roce však na pozadí postupného oživení ekonomiky došlo k výraznému zlepšení kvality úvěrových portfolií všech analyzovaných českých bank. Podíl pohledávek se selháním v úvěrovém portfoliu Raiffeisenbank poklesl o

4,9% a v úvěrovém portfoliu Equabank o 6%. Komerční banka během 7 let vykazovala stabilní pokles hodnoty NPLs ratio. V období 2014 až 2016 zvýšení NPLs ratio bylo zaznamenáno pouze u portfolia Equabank, což bylo způsobeno především úvěrovou expanzí a dynamickým vývojem relativně mladé banky. Mezi analyzovanými bankami dochází ke sblížení úrovně kvality úvěrového portfolia, což potvrzují i údaje ke konci období: například, v celkovém objemu úvěrů Komerční banky podíl nevýkonných pohledávek činil 2,7% a u Equabank - 2,8%. Hodnota NPLs ratio u portfolia Raiffeisenbank ke konci roku 2017 se rovnala 2,5%. Také stojí za zmínku, že ukazatele všech tří bank jsou lepší než ukazatele celého českého bankovního sektoru.

Graf č.38. Vývoj ukazatele NPLs ratio v českých bankách

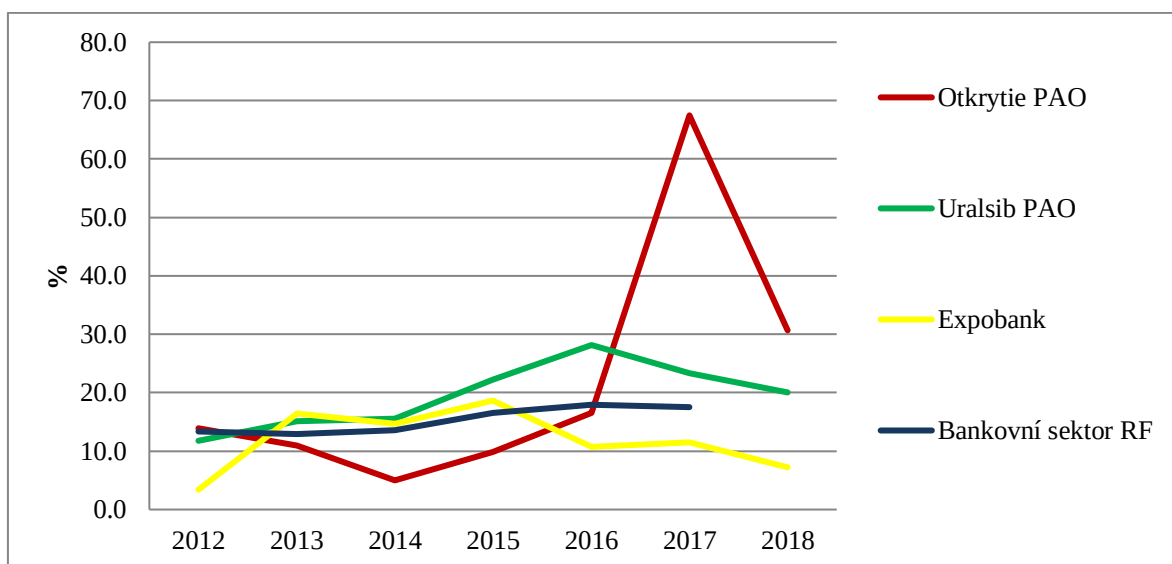

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv českých bank a Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Z grafu č. 39 vyplývá vyšší hodnota NPLs ratio v ruském bankovním sektoru. Ke konci roku 2012 podíl pohledávek se selháním na jejich celkovém objemu v bankovním sektoru RF byl vyšší o 7,2% ve srovnání s českým bankovním sektorem, což naznačuje horší kvalitu úvěrových portfolií. Potvrzují to i údaje jednotlivých analyzovaných bank, jejichž hodnoty NPLs ratio v průměru dosahovaly hodnot v rozmezí 10% až 30%. Nejvíce volatilní vývoj tohoto ukazatele byl zaznamenán u banky „Otkrytie“, v jejíž úvěrovém portfoliu podíl pohledávek se selháním během prvních 3 let klesal a ke konci roku 2014 dosáhl 5%, což bylo nejlepším výsledkem mezi sledovanými ruskými bankami. Nicméně, vzhledem ke zhoršující se politické a ekonomické situaci v průběhu příštích dvou let hodnota NPLs ratio se zvyšovala v průměru o 5,8% ročně. Ke konci roku 2017 se v důsledku zvýšení úvěrového rizika velkých korporátních klientů kvalita úvěrového portfolia výrazně zhoršila a hodnota NPLs ratio dosáhla rekordních 67,5%. V průběhu roku 2018 se díky podpoře centrální banky Ruské federace podíl klasifikovaných úvěrů významně snížil na 30,8%, což však ve srovnání s ukazateli ostatních ruských bank svědčí o neuspokojivé úrovni kvality bankovního portfolia. Stejnou dynamiku demonstroval ukazatel u

banky „Uralsib“. Do konce roku 2014 zůstávala jeho hodnota na stabilní úrovni 15%, ale poté následovalo zhoršení a ke konci roku 2016 hodnota NPLs ratio dosáhla 28,2%. Během posledních dvou let se podíl úvěrů se selháním postupně snižuje v průměru o 4,1% ročně. Ke konci roku 2018 NPLs ratio činil 20%, což je více než průměrné ukazatele za celý bankovní sektor Ruské federace. Volatilnější ale zároveň pozitivnější dynamika ukazatele NPLs byla zaznamenána u „Expobank“. Na rozdíl od většiny ruských bank se kvalita úvěrového portfolia „Expobank“ v roce 2015 zhoršila jen mírně a od počátku roku 2016 se podíl klasifikovaných úvěrů snižoval v průměru o 3,8% ročně. Ke konci sledovaného období byla hodnota NPLs ratio pod průměrem celého bankovního sektoru Ruské federace a činila 7,26%, což svědčí o poměrně dobré kvalitě úvěrového portfolia „Expobank“, která je v tomto ukazateli však ustupuje českým bankám.

Graf č.39. Vývoj ukazatele NPLs ratio v ruských bankách

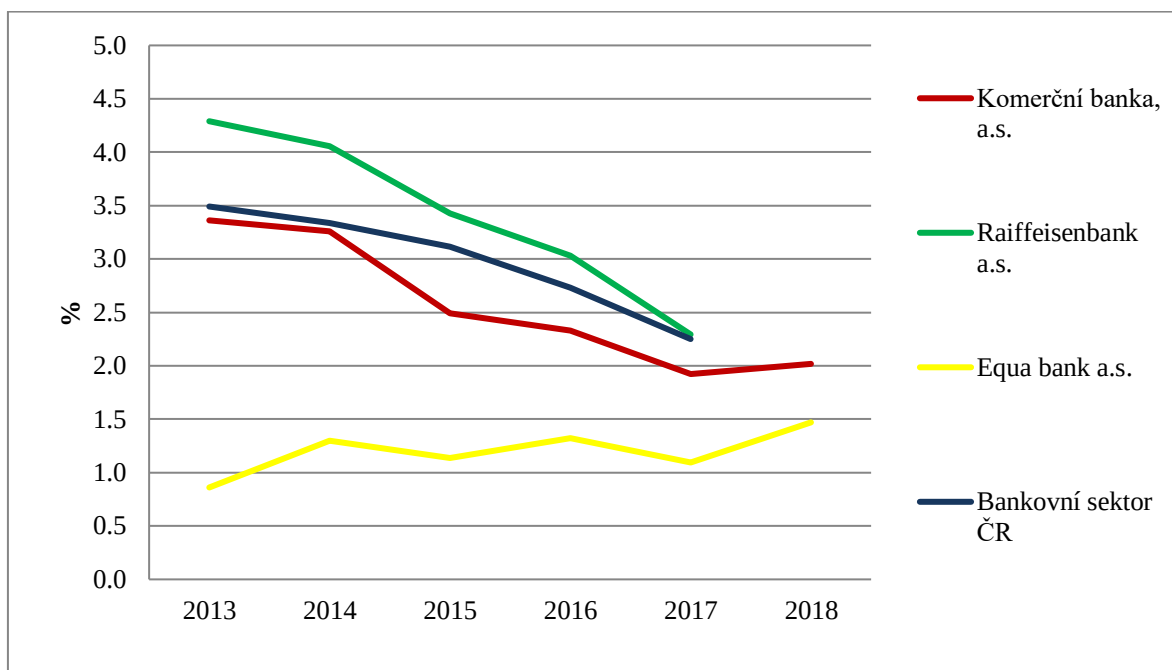

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv ruských bank a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Kvalitu úvěrového portfolia lze také porovnat pomocí ukazatele Cost of Risk, který vyjadřuje nákladovost nevýkonných úvěrů. Graf č. 40, který představuje dynamiku tohoto ukazatele v českých bankách, potvrzuje konvergenci kvality úvěrových portfolií bank v českém bankovním sektoru. Na počátku sledovaného období ukazatel Cost of Risk dosáhl nejvyšší hodnoty u Raiffeisenbank. Současně nejlepší bankou z hlediska Cost of Risk byla Equabank, jejíž náklady na klasifikované úvěry byly o 2,6% nižší než hodnoty tohoto ukazatele v bankovním sektoru České republiky. V průběhu celého období se vyvíjely náklady na riziko Komerční banky a Raiffeisenbank podobně a odrážely dynamiku celého bankovního sektoru České republiky. Náklady na úvěry se selháním Raiffeisenbank klesaly v průměru o 0,5% ročně a na konci roku 2017 dosáhly 2,3%, což odpovídá úrovni domácího bankovního sektoru. Komerční banka vykazovala ve srovnání s Raiffeisenbank lepší výsledky za celé období, ale s

téměř stejnou dynamikou: od roku 2013 do konce roku 2017 se náklady na riziko nesplacení úvěrů snižovaly v průměru o 0,4% ročně. V roce 2018 v obou bankách došlo k mírnému nárůstu ukazatele o 0,1% kvůli zvýšení objemu opravných položek, což ve větší míře spojeno s přeceněním finančních aktiv v důsledku přechodu na standard IFRS 9, a proto nemůže být znakem zhoršení kvality úvěrového portfolia bank.

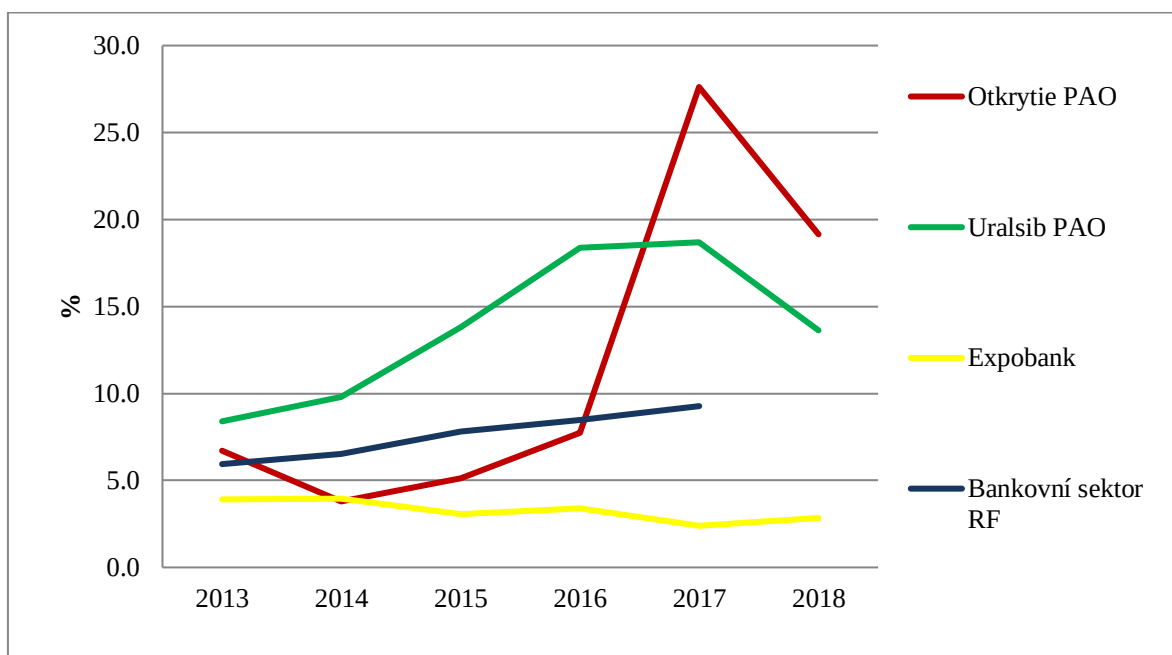
Graf č.40. Vývoj ukazatele Cost of Risk v českých bankách

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv českých bank a Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Úplně odlišná dynamika byla vykazována ruským bankovním sektorem. Z grafu č. 41 vyplývá nejen vyšší úroveň nákladů na nevýkonné úvěry, ale také vysoká volatilita tohoto ukazatele u bank „Otkrytie“ a „Uralsib“. Bankovní sektor Ruské federace v průběhu sledovaného období demonstroval všeobecný trend zhoršování kvality úvěrových portfolií. Tak do konce roku 2017 hodnota Cost of Risk rostla v průměru o 0,8% ročně. Hodnoty ukazatele u banky „Otkrytie“ do roku 2016 byly pod průměrnou úrovní, nicméně kvůli prudkému nárůstu opravných položek v roce 2017 dosáhly náklady na úvěry se selháním 27,6%. Úroveň tohoto ukazatele u banky „Uralsib“ byla během sledovaného období výrazně vyšší než úroveň celého domácího bankovního sektoru. Po prudkém růstu, který začal v roce 2015, dosáhla hodnota Cost of Risk koncem roku 2017 18,7%. V průběhu roku 2018 se situace zlepšila a hodnota ukazatele klesla o 5,1%. Stejně jako v České republice dosáhla i malá „Expobank“ nejlepších hodnot, jejíž náklady na úvěrové riziko se vyvíjely v opačném směru ve srovnání s bankovním sektorem, a nepřekročily 4%. Nejnižší hodnota byla zaznamenána na konci roku 2017, kdy se rovnala 2,9% a byla o 6,9% nižší než úroveň ruského bankovního sektoru.

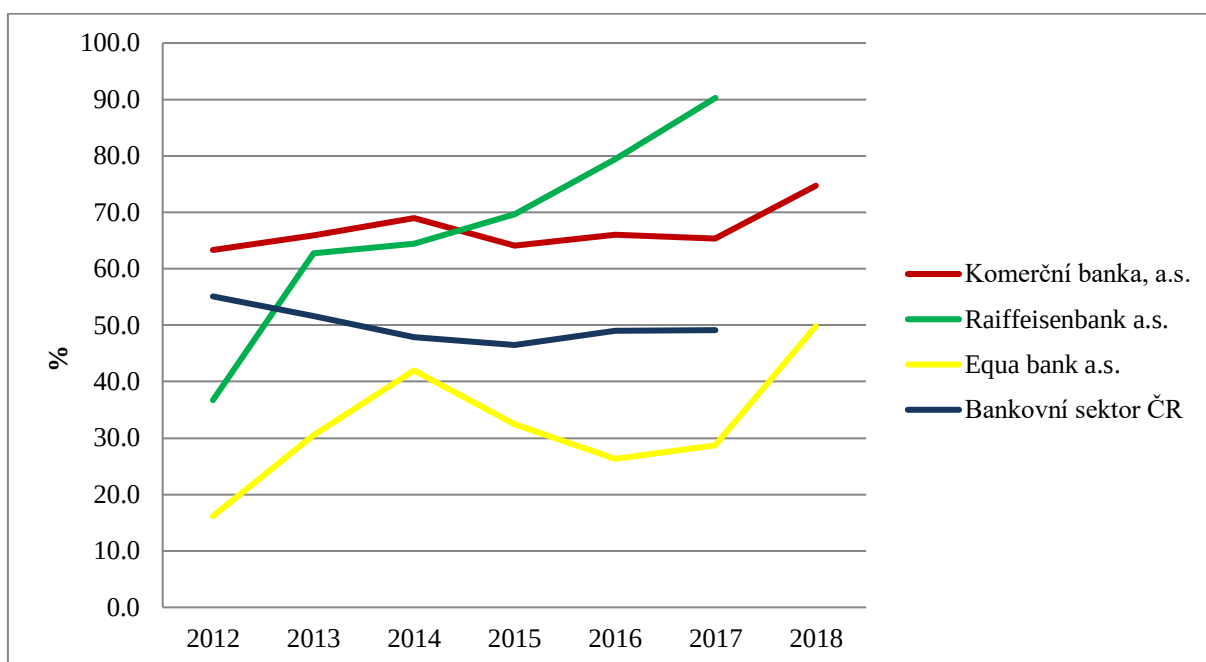
Graf č.41. Ukazatel Cost of Risk v ruských bankách

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv ruských bank a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Pro účely analýzy a porovnání schopnosti banky pokrýt své očekávané ztráty z úvěrové expozice se používá ukazatel Coverage ratio. Dynamika tohoto ukazatele v českých bankách uvedená v grafu č. 42 je poměrně rozmanitá. Ukazatel Coverage ratio u Komerční banky vykázal nejstabilnější vývoj, jehož hodnota se do konce roku 2017 pohybovala od 63% do 68%. V roce 2018 v důsledku změn pravidel oceňování finančních aktiv a tvorby opravných položek hodnota tohoto vzrostla na 74,7%, což je více než průměr celého bankovního sektoru ČR. V portfoliu Raiffeisenbank na počátku sledovaného období bylo pouze 36,7% úvěrů se selháním kryto opravnými položkami. V následujících letech však došlo k výraznému nárůstu hodnoty Coverage ratio především v důsledku poklesu objemu nevýkonných úvěrů, a ke konci roku 2017 činil ukazatel 90,3%. Tedy v portfoliu Raiffeisenbank je 90% všech úvěrů se selháním kryto opravnými položkami, což naznačuje velmi opatrnou strategii řízení úvěrového rizika. U Equabank byl tento ukazatel po celou dobu velmi volatilní a dosáhl hodnot v rozmezí 16% až 50%. Aktivní růst hodnoty Coverage ratio do konce roku 2014 v důsledku růstu výše opravných položek byl nahrazen v období let 2015–2016 prudkým poklesem v důsledku zvýšení objemu klasifikovaných úvěrů. Od začátku roku 2017 však Coverage ratio rostl a ke konci období dosáhl 49,9%. Důvodem relativně nízké hodnoty tohoto ukazatele může být převaha mezi nevýkonnými úvěry nestandardních pohledávek, které mají relativně vysokou pravděpodobnost splácení. Zároveň jsou úvěry 4. a 5. kategorie kvality zcela kryty opravnými položkami.

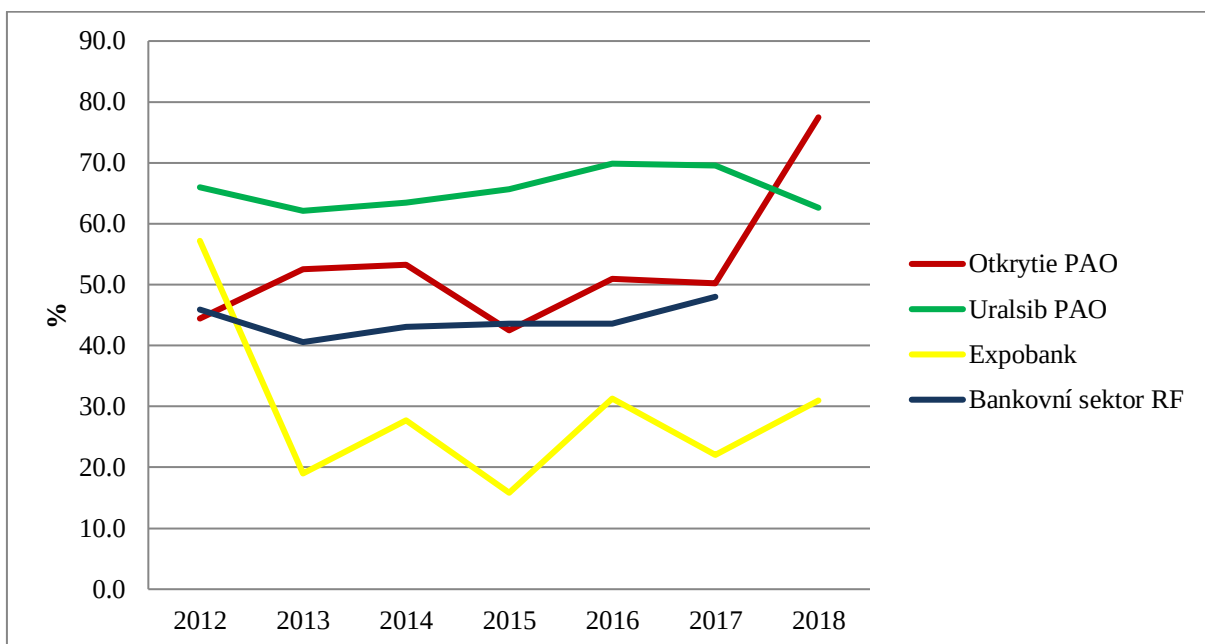
Graf č.42. Vývoj ukazatele krytí úvěrů se selháním opravnými položkami (Coverage ratio) v českých bankách

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv českých bank a Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem.

Velmi stabilní byl také vývoj Coverage ratio u ruského bankovního sektoru, jehož hodnoty se pohybovaly od 41% do 48%. Nejvyšších hodnot do konce roku 2017 dosáhoval ukazatel u banky „Uralsib“, přičemž průměrně 65,6% pohledávek se selháním bylo kryto opravnými položkami, což svědčí o opatrnější politice řízení úvěrového rizika ve srovnání s celým bankovním sektorem. Hodnota Coverage ratio u banky „Otkrytie“ byla volatilnější, ale zároveň se nacházela na vyšší úrovni ve srovnání s průměrnými hodnotami tohoto ukazatele ruského bankovního systému. Růst Coverage ratio v období od roku 2012 do roku 2014 byl nahrazen prudkým poklesem o 10,8% v roce 2015 kvůli téměř trojnásobnému nárůstu ztrátových pohledávek. Aktivní růst opravných položek v následujících letech však zajistil růst tohoto ukazatele a ke konci roku 2018 bylo 77,5% všech pohledávek se selháním pokryto opravnými položkami. Stejně jako u české Equabank ukazatel Coverage ratio u „Expobank“ dosáhoval po celou dobu nejnižších hodnot a byl velmi volatilní. Po prudkém poklesu tohoto ukazatele v roce 2013 na 19% se v následujících letech pohyboval v rozpětí od 15% do 31%, reagují zejména na růst úvěrů 4. a 5. kategorií kvality. Ke konci sledovaného období byly v úvěrovém portfoliu „Expobank“ kryty opravnými položkami 31% nevykonných úvěrů, což lze při relativně nízké hodnotě NPLs ratio považovat za dostatečné.

Graf č.43. Vývoj ukazatele krytí úvěrů se selháním opravnými položkami (Coverage ratio) v ruských bankách

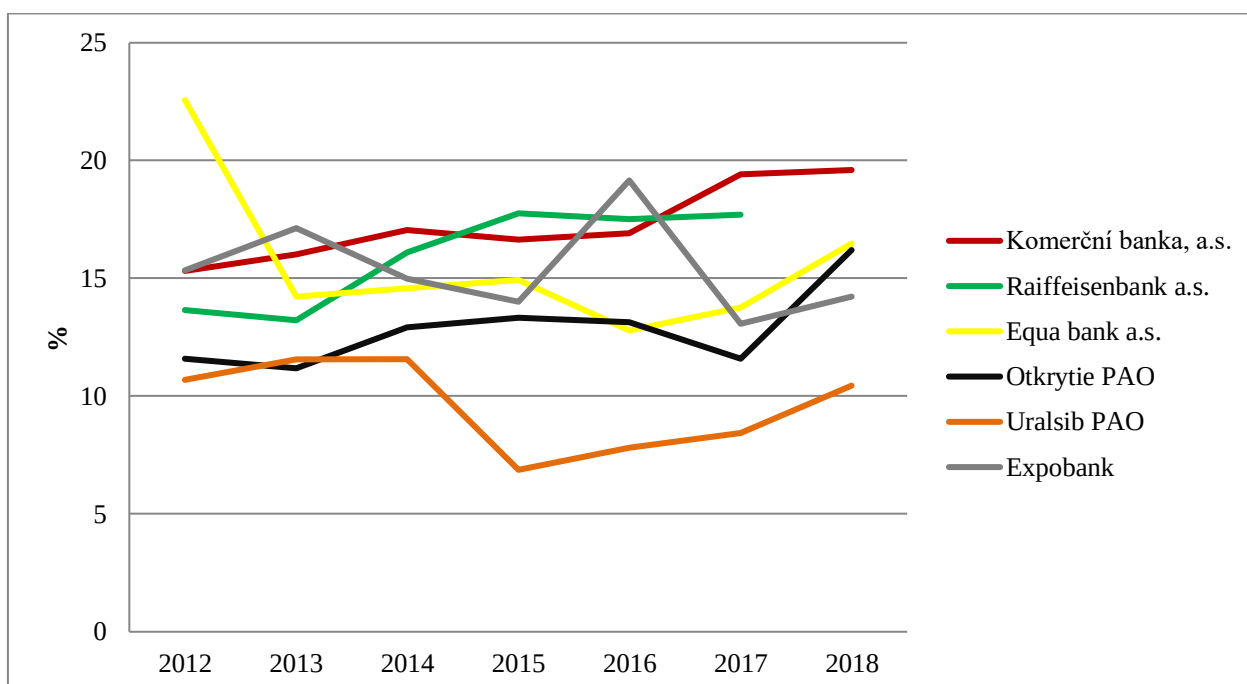
Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv ruských bank a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

3.5. Srovnání vybraných bank v oblasti kapitálové přiměřenosti

Vzhledem k tomu, že v obou zemích jsou kladeny stejné požadavky na úroveň kapitálové přiměřenosti, jsou ukazatele kapitálového poměru všech analyzovaných bank zachyceny ve stejném grafu č. 44. Porovnání ukazatelů obou bankovních sektorů bylo provedeno dříve ve druhé kapitole této práce. Z grafu č. 44 vyplývá poměrně velký rozdíl v úrovni kapitálového vybavení ruských a českých bank. Na počátku sledovaného období Equabank prokázala největší hodnotu kapitálové přiměřenosti, což bylo způsobeno především malým objemem aktiv mladé banky. Již v příštím roce se však hodnota ukazatele v důsledku růstu rizikové expozice snížila o 8,3%. V následujících letech Equabank vykazovala nižší úroveň kapitálové přiměřenosti ve srovnání s Komerční bankou a Raiffeisenbank, jejichž kapitálový poměr se v průběhu sledovaného období zvyšoval. Ke konci sledovaného období nejlepší kapitálovou vybavenost ze všech analyzovaných bank měla Komerční banka, jejíž kapitálový poměr činil 19,6%, což výrazně převyšovalo průměrné hodnoty tohoto ukazatele za celý český bankovní sektor. Kapitálová přiměřenost ruských bank ve sledovaném období ve srovnání s českými bankami dosáhla nižší úrovně. Nejúspěšnějším z hlediska tohoto ukazatele byla „Expobank“, který navzdory volatilitě vykazoval vyšší hodnoty kapitálového poměru ve srovnání s ruským bankovním sektorem. Ke konci sledovaného období činil kapitálový poměr 14,2%. Kapitálová přiměřenost banky „Otkrytie“ od roku 2013 do roku 2016 neustále rostla v průměru o 0,7% ročně. Avšak v následujících dvou letech se ukazatel snížil na 11,6%, což bylo pod průměrnou

úrovni bankovního sektoru RF. V roce 2018 se v důsledku opatření zaměřených na finanční ozdravení banky, včetně rekapitalizace a prodeje „špatných“ aktiv, kapitálový poměr zvýšil na 16,2%, což zhruba odpovídá úrovni české Equabank. Nejhorší kapitálovou přiměřenost vykazovala banka „Uralsib“, jejíž kapitálový poměr v roce 2015 poklesl pod přípustnou hranici a dosáhl 6,9%. V následujícím roce minimální kapitálové požadavky zatím nebyly splněny a až v roce 2017 kapitálový poměr dosáhl v důsledku růstu nerozděleného zisku 8,4%. Tyto nízké ukazatele kapitálové přiměřenosti u relativně velké banky jsou dány vysokou rizikovostí její aktiv, což potvrzuje poměrně vysoké hodnoty pákového poměru, které jsou uvedeny v následujícím grafu č.45.

Graf č.44. Vývoj kapitálových poměrů analyzovaných bank

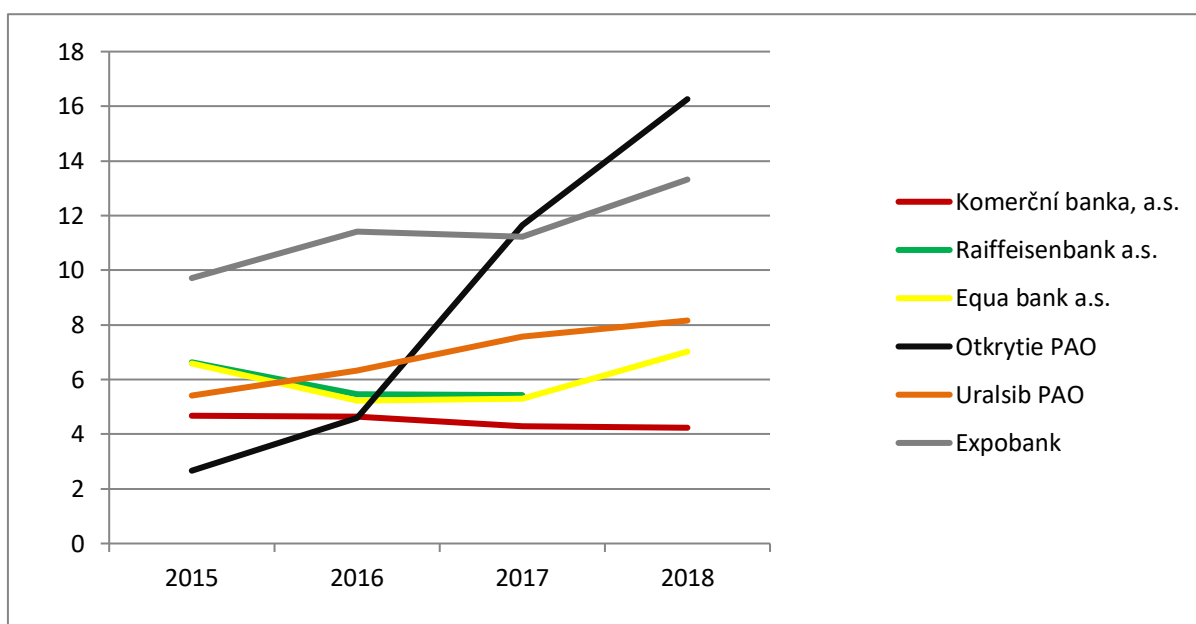

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv ruských a českých bank, Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem bank a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

V této práci je vedle kapitálové přiměřenosti použit také ukazatel pákového poměru. Při porovnávání těchto ukazatelů lze posoudit rizikovost aktiv banky. Vzhledem k tomu, že v Ruské federaci byl pákový poměr zaveden jako povinný ukazatel pro banky v roce 2015, graf č.45 ukazuje jeho dynamiku za období let 2015 až 2018. V případě banky „Uralsib“, která vykazovala nízké hodnoty kapitálového poměru, lze konstatovat, že aktiva banky jsou vysoce riziková, protože hodnota pákového poměru za celé období je vyšší než v ruském bankovním sektoru. Nejrychlejší růst tohoto ukazatele (v průměru o 4,5% ročně) byl pozorován u banky „Otkrytie“, což bylo spojeno s rychlým poklesem objemu bankovních aktiv. Nárůst pákového poměru v roce 2017 v kombinaci s ukazateli kapitálové přiměřenosti, jehož hodnota v tomto roce naopak poklesla, naznačuje vysoké riziko aktiv banky. Nejvyšší hodnotu pákového poměru vykazovala

„Expobank“, což svědčí o přijatelné úrovni rizikovosti aktiv banky. Vývoj tohoto ukazatele v českých bankách byl méně volatilní a všechny banky splnily minimální požadavek (3%). Ke konci roku 2018 nejvyšší hodnotu pákového poměru zaznamenala Equabank. Dynamika pákového poměru Raiffeisenbank v období let 2015 až 2017 zcela kopírovala vývoj tohoto ukazatele u Equabank. Komerční banka měla nejnižší hodnotu pákového poměru, což bylo spojeno s velkým množstvím aktiv ve srovnání s ostatními analyzovanými bankami. Vysoké a stabilní hodnoty kapitálové přiměřenosti zároveň svědčí o finanční stabilitě banky a relativně vysoké kvalitě aktiv.

Graf č.45. Vývoj pákových poměrů analyzovaných bank

Zdroj: Vlastní zpracování dle Výročních zpráv ruských a českých bank, Zpráv ČNB o výkonu dohledu nad finančním trhem bank a Přehledů bankovního sektoru Ruské federace.

Závěr

Výsledky provedené analýzy potvrzují důležitost řádného posouzení rizikovosti úvěrového portfolia banky pro udržení finanční stability úvěrové instituce. Během sledovaného období došlo v regulaci této oblasti k několika významným změnám, jejichž cílem bylo zvýšení finanční stability jednotlivých úvěrových institucí a bankovního systému jako celku. Z výsledků analýzy však vyplývá, že ani implementace Basel III, ani nahrazení IAS 39 novým standardem IFRS 9 neměly významný dopad na kvalitu úvěrových portfolií analyzovaných bank.

České banky během celého období vykazovaly stabilní růst objemu úvěrových portfolií, přičemž jejich kvalita zůstávala na trvale vysoké úrovni. Z hlediska podílu nevýkonných úvěrů na jejich celkovém objemu na počátku sledovaného období byly nejlepší výsledky zaznamenány Komerční bankou, naopak nejhorší výsledky vykazala Raiffeisenbank. V následujících letech však mezi všemi českými bankami došlo k pozitivnímu vývoji ukazatelů NPLs ratio, a ke konci roku 2018 se podíl pohledávek se selháním v průměru snížil o třetinu. Největší pokles hodnoty NPLs ratio vykazaly Raiffeisenbank a Equabank. Obecně lze konstatovat konvergenci tohoto ukazatele pro všechny analyzované české banky, jejichž hodnoty NPLs ratio ke konci sledovaného období se nacházely v rozmezí od 2% do 3%.

Tvorba opravných položek reflektovala především změnu objemu ztrátových úvěrů. Do roku 2014 objem opravných položek Komerční banky a Raiffeisenbank mírně rostl, což bylo způsobeno zejména nárůstem opravných položek k pohledávkám po splatnosti více než půl roku. Od roku 2015 se však v souvislosti s oživením české ekonomiky jejich výše v obou bankách neustále snižovala. Ukazatel krytí úvěrů se selháním opravnými položkami (coverage ratio) u Komerční banky zůstával na stabilní úrovni, zatímco u Raiffeisenbank aktivně rostl, což svědčí o zlepšení kvality pohledávek v portfoliích bank. Nejvyšší hodnota coverage ratio byla zaznamenána u Raiffeisenbank. Volatilnější dynamiku výši opravných položek demonstrovala Equabank, což bylo částečně spojeno s velmi aktivním růstem úvěrového portfolia mladé banky. Největší zvýšení bylo zaznamenáno v roce 2014 a bylo způsobeno prudkým nárůstem ztrátových pohledávek. Výše opravných položek během příštích dvou let rostla pomalejším tempem ve srovnání s růstem celkového objemu pohledávek, s čímž souvisel pokles hodnoty coverage ratio o 15%. Avšak v roce 2018, vzhledem k prudkému nárůstu opravných položek částečně v důsledku přecenění aktiv v souladu s novým standardem IFRS 9, hodnota ukazatele coverage ratio dosáhla úrovně českého bankovního sektoru, ale stále zaostávala za ostatními dvěma analyzovanými bankami.

Z hlediska kapitálové přiměřenosti je nejlepší bankou Komerční banka. Navzdory nárůstu rizikové expozice banky se kapitálový poměr do roku 2014 mírně zvyšoval a během příštích

dvou let zůstával na stejné úrovni. Růst kapitálové přiměřenosti v letech 2017 a 2018 až na 19,6% byl spojen jak se zvýšením kapitálu, tak s poklesem rizikově vážených aktiv banky. Raiffeisenbank po mírném poklesu kapitálové přiměřenosti v roce 2013 vykazovala do roku 2015 stabilní růst ukazatele, jehož příčinou byl především pokles rizikových aktiv. V následujících dvou letech zůstal kapitálový poměr na stabilní úrovni nad 17,5%. Stejně jako Raiffeisenbank i Equabank vykazovala hodnoty kapitálové přiměřenosti pod úrovní českého bankovního sektoru, což bylo spojeno s aktivním růstem rizikové expozice. Po prudkém poklesu kapitálového poměru v roce 2013 na 14,2% do konce roku 2017 nepřesáhla hodnota ukazatele 15%. Během posledních dvou let však došlo k růstu kapitálové přiměřenosti banky o 3,7% v důsledku zvýšení kapitálu Tier 1.

Kvalita úvěrových portfolií analyzovaných ruských bank je ve srovnání s českými bankami mnohem nižší a dynamika celkového objemu pohledávek měla větší volatilitu. Tak objem úvěrového portfolia banky „Otkrytie“ ke konci roku 2015 vzrostl ve srovnání se začátkem sledovaného období více než pětinasobně. Avšak v posledních 3 letech se celkový objem pohledávek snížil více než dvojnásobně v důsledku poklesu podnikatelských úvěrů. Úvěrové portfolio banky „Uralsib“ vykazovalo opačný vývoj. Po nepřetržitému poklesu během 5 let analyzovaného období začal celkový objem úvěrů od roku 2017 aktivně růst. Nejstabilnější vývoj celkového objemu pohledávek vykazovala „Expobank“, prudký nárůst jejího úvěrového portfolia byl zaznamenán pouze v letech 2013 a 2018.

Z hlediska ukazatele NPLs ratio je kvalita úvěrových portfolií analyzovaných bank na nevyhovující úrovni. Jak na počátku tak i na konci období byla nejnižší hodnota ukazatele zaznamenána u „Expobank“, což může být způsobeno relativně malým úvěrovým portfoliem banky a jeho poměrně dobrou diverzifikací. Ukazatel NPLs ratio dosáhl nejvyšší hodnoty v roce 2015 (18,7%), ale v následujících třech letech v důsledku poklesu objemu pochybných pohledávek se podíl nevýkonných úvěrů snížil na 7,3%, což je výrazně nižší, než hodnota NPLs ratio pro celý ruský bankovní sektor. NPLs ratio u banky „Uralsib“ během celého období dosáhal vyšších hodnot ve srovnání s domácím bankovním sektorem. K výraznému zhoršení kvality úvěrového portfolia došlo v roce 2016, kdy se podíl pohledávek se selháním na jejich celkovém objemu zvýšil na 28,2%. I přes pozitivní dynamiku ukazatele v posledních dvou letech byl podíl nevýkonných úvěrů ke konci roku 2018 velmi vysoký a činil 20%. Podíl úvěrů se selháním v portfoliu banky „Otkrytie“ do roku 2016 byl nižší než u ostatních analyzovaných bank a ke konci roku 2015 činil 9,8%. Avšak ke konci roku 2017 se kvůli téměř pětinasobnému nárůstu nevýkonných úvěrů hodnota NPLs ratio zvýšila na 67,5%. Důvodem tohoto růstu bylo zhoršení finanční situace několika velkých dlužníků. Kvůli nedostatečné diverzifikaci aktiv a chybnému hodnocení rizikovosti svých pohledávek byla banka „Otkrytie“ nucena v roce 2017

uchýlit se k podpoře centrální banky Ruské federace. V důsledku následného prodeje nevýkonných úvěrů ke konci roku 2018 bance se podařilo snížit hodnotu NPLs ratio na 30,7%, což však svědčí o velmi nízké úrovni kvality úvěrového portfolia.

Hodnoty kapitálové přiměřenosti ruského bankovního sektoru jsou také nižší ve srovnání s českým. Ze všech analyzovaných ruských bank dosáhovala pouze „Expobank“ až do roku 2016 vysokých hodnot kapitálového poměru v důsledku relativně nízké rizikové expozice. Avšak po prudkém poklesu kapitálu Tier 2 a současném nárůstu objemu rizikově vážených aktiv v roce 2017 se kapitálový poměr snížil na 13%, což je pod úrovní všech analyzovaných českých bank. Hodnota kapitálového poměru banky „Otkrytie“ v průběhu celého období kolísala od 11% do 13% a pouze v posledním roce v důsledku snížení aktiv a opatření v rámci programu centrální banky RF „Zlepšení finanční stability bank“ se kapitálový poměr zvýšil na 16,2%. Nejnížší kapitálovou přiměřenost vykazovala banka „Uralsib“. Nejnížší hodnota kapitálového poměru byla zaznamenána v roce 2015 a činila 6,9%. Tak v průběhu dvou let banka neplnila ani minimální kapitálové požadavky. Pouze během 2 posledních let se díky růstu kmenového kapitálu podařilo bance zvýšit kapitálovou přiměřenost na 10,4%.

Z výsledků analýzy úvěrových portfolií ruských bank a bankovního sektoru vyplývá prudké zhoršení všech ukazatelů v roce 2015, ke kterému došlo na pozadí výrazného zpomalení ekonomického růstu, což negativně ovlivnilo finanční situaci jak fyzických, tak i právnických osob. V roce 2015 došlo ke zhoršení kvality pohledávek především v segmentu spotřebitelských úvěrů v důsledku poklesu reálného disponibilního důchodu obyvatelstva. V následujícím roce největší nárůst pohledávek se selháním vykazovalo portfolio úvěrů malým a středním podnikům, což může být způsobeno vysokým stupněm závislosti těchto subjektů na dluhovém financování. Zhoršení finanční situace velkých dlužníků mohlo být spojeno s omezeným přístupem na zahraniční finanční trhy a individuálními sankcemi proti velkým ruským společnostem.

Seznam použité literatury a pramenů

Databáze

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA: *Databáze časových řad ARAD*. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>.

CENTRÁLNÍ BANKA RUSKÉ FEDERACE: *statistické údaje centrální banky Ruské federaci*. Dostupné z: <https://www.cbr.ru/statistics/?PrtId=pdko>.

FEDERÁLNÍ STÁTNÍ STATISTICKÁ SLUŽBA RF. Dostupné z: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/accounts/.

Internetové zdroje

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION: *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version*, Bank for International Settlements, 2006. Dostupné z: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>.

BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION: *Basel III: Finalising post-crisis reforms*, Bank for International Settlements: 2017. Dostupné z: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>.

CENTRÁLNÍ BANKA RUSKÉ FEDERACE: *Přehledy bankovního sektoru Ruské federace, 2012-2017*. Dostupné z: <https://www.cbr.ru/analytics/bnksyst>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA: *Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem, 2012-2017*. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/souhrnne-informace-fin-trhy/zpravy-o-vykonu-dohledu-nad-financnim-trhem>.

GRISHINA, Tatyana: *Main indicators of the credit organizations of the Russian Federation: vectors of changes*, 14.2.2017. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/osnovnye-pokazateli-kreditnyh-organizatsiy-rossiyskoy-federatsii-vektory-izmeneniy>.

NOVOTNÝ, JOSEF: *Nové indikátory hodnocení bank*, 2010. Dostupné z: https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Novotny.Josef_2.pdf.

PFEIFER, Lukáš, HOLUB, Libor, PIKHART, Zdeněk a HODULA, Martin: *Role pakového poměru v kapitálové regulaci bankovního sektoru*. Česká národní banka, 2016. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/tematicke-clanky-o-financni-stabilite/Role-pakoveho-pomeru-v-kapitalove-regulaci-bankovniho-sektoru>.

SAKOVÍČ, Marina: *Dopad standardů Basel III na ruský bankovní sektor*. Finanční analytika. Problémy a řešení, 2013. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/vliyanie-standartov-bazel-iii-na-rossiyskiy-bankovskiy-sektor>.

Knižní publikace

BLAHOVÁ, Naďa. *Rizika bank a jejich regulace*. 1. vydání. Jesenice: Ekopress, 2018, ISBN 978-80-87865-47-7.

KABELÍK, Karel: *Bankovní regulace. Trendy a dopady*, Česká bankovní asociace, 2015. ISBN 978-80-260-7979-8.

KAŠPAROVSKÁ, Vlasta a kol: *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*, 1. vydání, Praha: Beck, 2006, ISBN 80-7179-381-7.

LIŠKA, Petr, ELEK, Štefan a MAREK, Karel. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-510-8.

MEJSTRÍK, Michal, PEČENÁ, Magda a TEPLÝ, Petr: *Bankovníctví v teorii a praxi = Banking in theory and practice*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 2014, ISBN 978-80-246-2870-7.

SAITA, Francesco: *Value at Risk and Bank Capital Management*, Elsevier, 2007. ISBN 978-0-12-369466-9.

ZIEGLER, Kamil, ŽALMAN, Lubor, ŠPERL, Jiří, MRKVA, Jaromír, ČERNÝ, Luboš, LUKÁŠ, Vladimír a NIDETZKÝ, Tomáš: *Finanční řízení bank*. 2.vydání Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2006, ISBN: 80-7265-094-7.

Legislativní dokumenty

Federální zákon ze dne 2. prosince 1990 N 395-P (ve znění pozdějších předpisů ze dne 03.08.2018) *o bankách a bankovní činnosti*. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5842/.

IAS 39 – *Financial Instruments: Recognition and Measurement*, IFRS Foundation. Dostupné z: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IAS39.pdf>

IFRS 9 – *Financial Instruments*, IFRS Foundation. Dostupné z: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IFRS9.pdf>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení č. 648/2012, Úřední věstník Evropské unie, 2013. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0001:0337:CS:PDF>.

Pokyn centrální banky Ruské federace N 180-II *o povinných normativech bank*, 2017. Dostupné z: <https://www.cbr.ru/queries/xsltblock/file/48357?fileid=-1&scope=1899-1900>.

Vyhláška centrální banky Ruské federace N 590-P *o postupu formování úvěrovými organizacemi rezerv na možné ztráty z úvěrů a podobných pohledávek*, 2017. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_220089/.

Vyhláška centrální banky Ruské federace N 646-P *o způsobu stanovení kapitálu úvěrových institucí (Basel III)*, 2018. Dostupné z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_306920/.

Vyhláška ČNB č.123/2007 Sb., *o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry*, ve znění vyhlášky č.282/2008 Sb., vyhlášky č.380/2010 Sb., vyhlášky č. 89/2011 Sb. a vyhlášky č.187/2012 Sb., 2012. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/legislativa/vykon-cinnosti-a-obezretnostni-pravidla/obsah-vyhlaskey-c.-123-2007-sb/index.html>.

Vyhláška ČNB č. 23/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, 2014. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasky/vyhlaska_23_2014.pdf.

Vyhláška ČNB č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, 2014. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasky/vyhlaska_163_2014.pdf.

Vyhláška ČNB č. 392/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, 2017. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasky/vyhlaska_392_2017.pdf.

Výroční zprávy

Komerční banka: *Výroční zprávy*, 2012-2018. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/o-bance/pro-investory/vykazy-a-vysledky/vyrocní-a-pololetní-zpravy>.

Raiffeisenbank: *Výroční zprávy*, 2012-2017. Dostupné z: <https://www.rb.cz/o-nas/kdo-jsme/vysledky-hospodareni/vyrocní-zpravy>.

Equa bank: *Výroční zprávy*, 2012-2018. Dostupné z: <https://www.equabank.cz/dulezite-dokumenty/povinne-uverejnovane-informace/archiv>.

Otkrytie: *Výroční zprávy*, 2012-2018. Dostupné z: <https://ir.open.ru/reports>.

Uralsib: *Výroční zprávy*, 2012-2018. Dostupné z: <https://www.uralsib.ru/company/dokumenty-i-otchetnost/bukhgalterskaya-otchetnost>.

Expobank: *Výroční zprávy*, 2012-2018. Dostupné z: <https://expobank.ru/about/report/popup-finansovaya-otchetnost.php>.

Seznam grafů

Graf č.1. Objem rizikových expozic bankovního sektoru ČR	32
Graf č.2. Objem rizikových expozic bankovního sektoru RF	33
Graf č.3. Základní ukazatele bankovního sektoru ČR	33
Graf č.4. Základní ukazatele bankovního sektoru RF.....	34
Graf č.5. Ukazatele úvěrové aktivity a likvidity	35
Graf č.6. Kategorizace pohledávek za bankovní sektor ČR.....	36
Graf č.7. Kategorizace pohledávek za bankovní sektor RF	37
Graf č.8. Coverage ratio v ČR a RF	39
Graf č.9. Struktura kapitálu bankovního sektoru v ČR (2017).....	40
Graf č.10. Struktura kapitálu bankovního sektoru v RF (2017)	41
Graf č.11. Kapitál, RE a kapitálové poměry v bankovním sektoru ČR.....	41
Graf č.12. Kapitál, RE a kapitálové poměry v bankovním sektoru RF	42
Graf č.13. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv KB v období let 2012-2018.....	44
Graf č.14. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a bilanční sumy Raiffeisenbank v letech 2012-2017	45
Graf č.15. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv Equa bank v letech 2012-2018 ..	46
Graf č.16. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky „Otkrytie“ v letech 2012-2018.....	47
Graf č.17. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky „Uralsib“ v letech 2012-2018.....	48
Graf č.18. Dynamika objemu vkladů, úvěrů a celkových aktiv banky „Expobank“ v letech 2012-2018.....	49
Graf č.19. Kategorizace pohledávek Komerční banky	50
Graf č.20. Výše opravných položek Komerční banky	52
Graf č.21. Kategorizace pohledávek Raiffeisenbank.....	53
Graf č.22. Kategorizace pohledávek Equa Banky	55
Graf č.23. Kategorizace pohledávek banky „Otkrytie“	57
Graf č.24. Výše opravných položek banky „Otkrytie“	58
Graf č.25. Kategorizace pohledávek banky „Uralsib“	59
Graf č.26. Kategorizace pohledávek banky „Expobank“	61
Graf č.27. Kapitálová struktura Komerční banky	64
Graf č.28. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Komerční banky	64
Graf č.29. Kapitálová struktura Raiffeisenbank	65
Graf č.30. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Raiffeisenbank	66
Graf č.31. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry Equa banky	67
Graf č.32. Kapitálová struktura banky „Otkrytie“	68
Graf č.33. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Otkrytie“	69
Graf č.34. Kapitálová struktura banky „Uralsib“	70

Graf č.35. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Uralsib”	71
Graf č.36. Kapitálová struktura banky „Expobank”	72
Graf č.37. Kapitál, rizikově vážená aktiva a kapitálové poměry banky „Expobank”	73
Graf č.38. Vývoj ukazatele NPLs ratio v českých bankách	74
Graf č.39. Vývoj ukazatele NPLs ratio v ruských bankách	75
Graf č.40. Vývoj ukazatele Cost of Risk v českých bankách.....	76
Graf č.41. Ukazatel Cost of Risk v ruských bankách	77
Graf č.42. Vývoj ukazatele krytí úvěrů se selháním opravnými položkami (Coverage ratio) v českých bankách	78
Graf č.43. Vývoj ukazatele krytí úvěrů se selháním opravnými položkami (Coverage ratio) v ruských bankách	79
Graf č.44. Vývoj kapitálových poměrů analyzovaných bank	80
Graf č.45. Vývoj pákových poměrů analyzovaných bank.....	81

Seznam tabulek

Tabulka č.1. Kategorizace úvěrových pohledávek dle České národní banky	11
Tabulka č.2. Kategorizace úvěrových pohledávek dle centrální banky Ruské federace	12
Tabulka č.3. Metoda stanovení kvality pohledávky dle legislativy Ruské federace	13
Tabulka č.4. Kategorizace pohledávek dle Raiffeisenbank a.s. a ČNB	15
Tabulka č.5. Výše opravné položky v závislosti na kategorii kvality pohledávky	19
Tabulka č.6. Výše opravných položek k úvěrům fyzickým osobám, malým a středním podnikům.....	19
Tabulka č.7. Metody výpočtu kapitálových požadavků	24
Tabulka č.8. Rizikové vahy pro expozice vůči centrálním vládám a centrálním bankám.....	24
Tabulka č.8. Počet úvěrových institucí v Ruské federaci a České republice.	32
Tabulka č.9. Agregovaná výše opravných položek v ČR a RF	38
Tabulka č.10. Bilanční suma analyzovaných českých bank	43
Tabulka č.11. Bilanční suma analyzovaných ruských bank.....	43
Tabulka č.12. Výše opravných položek Raiffeisenbank	54
Tabulka č.13. Výše opravných položek Equa Banky	56
Tabulka č.14. Výše opravných položek banky „Uralsib“	60
Tabulka č.15. Výše opravných položek banky „Expobank“	62